Număr special dedicat Centenarului
**

Academia Bârlădeană

Anul XXII, 2(59), Trimestrul II, 2015

Revistă editată de
Societatea literar-culturală
Academia Bârlădeană

Președinte de onoare:
C. D. Zeletin

Președinte: Elena Monu

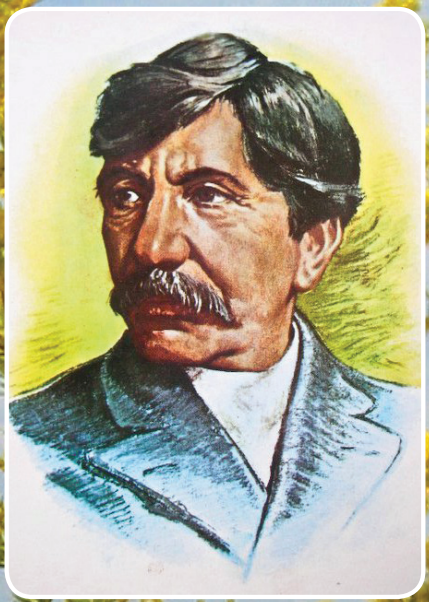

ALEXANDRU VLAHUȚĂ

TUDOR PAMFILE

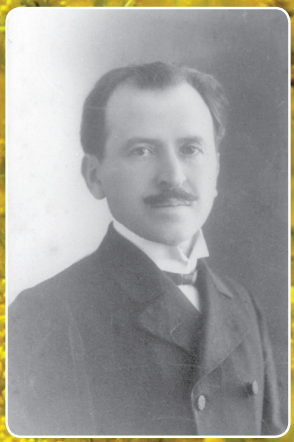

GEORGE TUTOVEANU

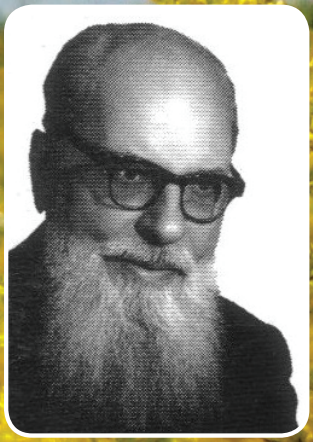

TOMA CHIRICUȚĂ

DIN CUPRINS

C. D. ZELETIN: *Exordiu la Centenar. Academia Bârlădeană la 100 de ani* 3
Sterian PRICOPE: *O prietenie care a trecut Carpații: George Tutoveanu – Sebastian Bornemisa* 7
***: *Academia Bârlădeană - documentele instituționalizării*
***: *Academia Bârlădeană în presa locală a anilor '90* 13
Nicoleta ARNĂUTU: *Profesorul Ion Chiricuță, fiul care a continuat mecenatul eruditului său tată, preotul Toma Chiricuță* 19
Cătălin-Andrei TEODORU: *Victor Ion Popa - un adevărat om universal* 21
C.D. ZELETIN: *Artistul căruia toate artele i-au râvnit harul: Victor Ion Popa* 24
Ion N. OPREA: *Lansarea albumului* Victor Ion Popa. Artistul și criticul plastic*, de Cătălin-Andrei Teodoru* 26
Victor Ion POPA: *Lângă meșterul Vlahuță. O amintire cu ceapă și renunțări* 27
Victor Ion POPA: *Covorul* 29
C. D. ZELETIN: *Carte poștală pentru D. Iov* 30
Traian CHELARU: Covor basarabean *de D. Iov* 31
Redacția: *Despre ediția 2015 - Dimitrie Iov,* Covor basarabean 32
Lina CODREANU, *Glasul nostru* 33
Elena POPOIU: *O nouă carte (de)spre C.D. Zeletin la Academia Bârlădeană* 34
SĂRBĂTORIREA ACADEMIEI BÂRLĂDENE LA CENTENAR 36
***: *Sărbătoarea Academiei în presă* 44
C.D. ZELETIN: *Cuvânt înainte la volumul* Gânduri răzlețe, de René Duda 45
Romulus DIANU: *Medicii în artă (2)* 46
Simion BOGDĂNESCU: *Un eminescolog de frunte* 49
Marian ROTARU: *Perseu și Andromeda. O altfel de istorie (3)* 50

NICI VOI SIMȚI...

Aleargă-mi veșnic înainte,
S-aprinzi cu flori tăcuta-mi cale,
Vis alb din ceasurile sfinte,
De fericire și de jale,

Că-n vraja lumilor eterne
Tot căutându-te mereu,
Nici voi simți când s-o așterne
De veci tăcerea-n jurul meu...

ZI DE VARĂ

Deasupra mării limpezi și rotunde
S-apleacă cerul tânăr, stând a glumă,
Și ea tresare dornic și-l pătrunde
Cu strânsul cald al brațelor de spumă.

Pe drum senin, din munți bătrâni, de-aiurea,
Un nor subțire, alb, fantastic vine;
Zvâcnind din tot adâncul ei, pădurea
Cu brațe-ntinse-n cale i s-aține.

Și cât e zarea, mândrele fânețe
Suspin-un cântec înțeles și dulce;
Pe sânul lor smălțat în mii de fețe,
Sosește vântul aprig să se culce...

Și tu mai stai visând epitalamuri,
Pe câmp de flori și-n aerul fierbinte...
Din sălcii cad perdele lungi de ramuri,
Și iarba-i naltă, moale și cuminte.

C. D. ZELETIN
Preşedinte de Onoare al Academiei Bârlădene

Exordiu la Centenar.* Academia Bârlădeană la 100 de ani

Ceea ce mă impresionează astăzi, la Centenar, în gradul cel mai înalt, este continuitatea acestei frăţii artistice, menţinută în scurgerea unui secol foarte zbuciumat, dur, paradoxal şi nu mai puţin infractor faţă de legea umană şi legea dumnezeiască. Nu mă refer la continuitatea valorică : aceasta este o părelnicie pe termen mai mult sau mai puţin lung, şi poate fi chiar antivalorică atunci când firul ei devine nod al discordiilor sau izvor nevrotic al nestatorniciei gustului artistic. Nu mă refer nici la continuitatea ei istorică : ea ţine de voinţă, de întâmplare sau de împrejurări… Mă impresionează o continuitate de altă natură, o permanenţă sui-generis, suavă în felul ei, căreia îi dă tărie tocmai fragilitatea, cunună din tulpinile florii de păpădie, dar perfectă ca diademă, căci consistenţa nu e pipăibilă în cele ale artei, încât să poţi spune că este sau nu din diamante. Academia Bârlădeană consta dintr-o salbă de întâlniri libere ale visătorilor ; libertăţii care o anima şi o animă nu-i poţi cere armături organizatorice, a căror miză e tocmai inflexibilitatea unită cu tăria ce răspunde la apelul regulamentelor, canonului ori legilor…

Pe mine această continuitate dulce mă tulbură şi sub o altă înfăţişare a lucrurilor. Gândiţi-vă că, dintre toţi cei de faţă şi, poate, chiar din afara acestei incinte, eu sunt singurul care l-a cunoscut pe întemeietorul ei, poetul George Tutoveanu (1872 – 1957).

Am fost un apropiat al bătrânului poet. El îmi oferea fără să-mi dau seama taina unei euharistii pe care şi azi o simt fără s-o înţeleg pe deplin. Blândul poet avea vocaţia fascinantă, deşi neexprimată anume, de a crea emuli. Dacă n-ar fi fost înzestrat cu această mirabilă însuşire electiv-transmisibilă, noi nu ne-am afla astăzi aici, uniţi la împlinirea unei sute de ani de la ţâşnirea din arc, la 1 mai 1915, a săgeţii acelui gând creator din pâlcul arcaşilor cu chip deloc fioros !

Apoi, mă gândesc şi la altceva. În anul 1889, când Eminescu se stingea, George Tutoveanu era un adolescent de 17 ani, vârsta maximei sensibilităţi! Scria poezii, dar nu îndrăznea să le publice. Era o nobilă apăsare aceasta, pe care, curând, A. Vlahuţă avea s-o dezagrege, s-o risipească, eliberând o energie imensă, acumulată în timp. Era eminescianismul, care a avut – şi nimeni nu cutează a o spune – şi partea lui bună…

I-am cunoscut apoi pe toţi descendenţii celuilalt fondator, părintele Toma Chiricuţă (1887-1971), adică şi pe fiu, şi pe fiică, şi pe descendenţii lor. Actualul prof. univ. dr. Ion-Christian Chiricuţă, biofizician şi medic, revenind în ţară din Germania, unde a stat un număr de ani, mi-a fost student. De mama sa, Colette Bazilescu, formidabilă poliglotă, mă leagă o prietenie de peste 50 de ani. Ea a fost soţia celebrului oncolog, prof. univ. dr. Ion Chiricuţă, cel care a donat Muzeului Vasile Pârvan din Bârlad colecţia lui de artă…

Cel dintâi dintre fideli, dureros de fidel, a fost poetul, istoricul literar şi profesorul de universitate G.G. Ursu (1911-1980), neuitat şi plâns prieten mai vârstnic al meu. Secretarul Academiei Bârlădene între cele două războaie mondiale mi-a fost prieten venerat decenii la rând, până ce a părăsit această viaţă…

Continuitatea e un parametru sufletesc al veşniciei. Istoria numai cât îmbucătăţeşte, leagă şi dezleagă narativ. Nu cântă niciodată. Gravează lapidar, lăsând în afară – prin obligaţiile lapidarităţii însăşi – inefabilul. Niciodată nu mi-am închipuit că dragul Bârlad ar fi un Delphi, centrul lumii, aşa cum făceau apolinienii veniţi în faţa trepiedului aiuritoarelor fecioare… În urmă cu aproape 90 de ani, amintind Bârladul, Constantin Noica nota : „Scriitorii mari trăiesc în conştiinţa publică prin valoarea lor estetică şi nu prin specificul provinciei din care fac parte (…) În definitiv, înţelegem şovinismul literar pentru cetatea Bârladului, care îşi cultivă «geniile» localnice…“ (C. Noica, „Notaţii“, *Vremea*, II, 61, p. 4, 2 mai 1929). Probabil aflase din presă că în acele zile tocmai se împliniseră 14 ani de la înfiinţarea diafanei societăţi… Transilvania, despre care în acel an scria că „nu merită soarta umilitoare a provincializării“, continua însă de multă vreme să se deprovincializeze, întâi de toate prin cultul clasicităţii şi al latinismului extins, mai mult ca idee a latinităţii decât ca măsură a latinizării, spre Vechiul Regat. Bârladul s-a bucurat de buna lui influenţă, prin dascălii ardeleni veniţi aici, cel mai important fiind maramureşanul profesor Ion Popescu, creatorul celui dintâi periodic beletristic bârlădean, *Sămănătorul*, apărut în 1870, căruia – în afara ziarelor politice – aveau să-i urmeze publicaţiile artistice *Făt-Frumos* (1904) şi *Paloda literară* (1906). Să nu uităm că *Sămănătorul*, ce-şi propunea „să deştepte conştiinţa naţională“, publica anunţul „Serbării de la Putna“, iniţiată de frisonul sacru al unor tineri intelectuali ce gravitau în jurul lui Eminescu. Ei au venit la necropola lui Ştefan cel Mare aducând o urnă în care se afla pământ din Moldova, Muntenia şi Transilvania, simbol concret al unirii celor trei provincii româneşti încă despărţite. *Sămănătorul* din Bârlad a dat, prin A. Vlahuţă, denominaţia *Sămănătorului* creat de el împreună cu George Coşbuc la Bucureşti, deschizător al unei mişcări fertile în literatura românească, peste existenţa căreia nu se va putea trece niciodată… Cu toată obnubilarea la care l-au supus deceniile comunismului, Vlahuţă rămâne providenţial pentru Bârlad.

Aşadar, Academia Bârlădeană nu a apărut prin generaţie spontanee. Ea a venit în continuarea vechii tradiţii bârlădene de ctitorire spirituală şi cărturărească fundamentată pe ideea de vechime a acestei aşezări atestate documentar din anul 1174, idee fortificată de boieri patrioţi şcoliţi în Occident şi întorşi acasă. E de ajuns să-i dăm pildă pe fraţii Roşca Codreanu, pe boierii Kostaki, Pallady, pe Iacob Fătu, pe Scarlat Vârnav ş.a.

Într-un secol de viaţă, ca să reiau sintagma Cellei

* Cuvântul rostit la deschiderea sărbătoririi Centenarului Academiei Bârlădene, 21 mai 2015.

Delavrancea, Academia Bârlădeană a dat culturii românești câteva nume importante : savanții Iuliu Nițulescu și Virgil Nitzulescu, Gheorghe Tașcă, Ștefan Procopiu ori Petre Cancel, scriitorii Victor Ion Popa, G.M. Vlădescu, Pamfil Șeicaru, Romulus Dianu, G.G.Ursu ș.a. Ea a transmis însă deopotrivă spiritul și speranța înălțării prin artă, literatură, știință…

După moartea lui G. Tutoveanu (1957), Bârladul bolșevizat devenind cumplit de ostil minimei tradiții și libertăți intelectuale, activitatea Academiei Bârlădene s-a mutat discret la București, unde lumea era mai amestecată și mai heterogenă, ceea ce făcea posibilă o viață literară firavă, dar liberă cât de cât, în măsura în care se putea săvârși secret sau chiar discret. Spaima comunismului perfid și brutal se simțea bineînțeles și aici, însă disimularea întâlnirilor se putea realiza mai lesne. Astfel, sub auspiciile fantomaticei Academii Bârlădene, ne întâlneam fie acasă la poetul G.G.Ursu (Aleea Frigului 6), fie acasă la poetul Ion Larian Postolache (str. Dobroteasa 1, piața Căuzași), fie acasă la doctorița Virginia Munteanu-Cârnu, sora lui Pamfil Șeicaru (str. M. Eminescu 35), unde ne citeam poeziile, fericiți pe margini de prăpastie, sau pur și simplu în Parcul Carol sau în Cimitirul Bellu, acoperiți de înmormântarea vreunui scriitor, cum a fost cea a lui George A. Petre, poetul de obârșii orădene, când – culmea – ne-am și fotografiat (1958), sau a poetului-erou George Fonea, la Cimitirul Reînvierea (1957).

O paranteză mai largă se cuvine, chiar dacă textul de față e un exordiu. Regretatul meu prieten, Radu Mărculescu (1915 – 2011), profesor și pictor, prizonier în Siberia, iar la întoarcerea în patrie, deținut politic, în cartea sa „Mărturii pentru Judecata de Apoi adunate din gulagul românesc“, Editura Humanitas, București, 2012, relatează faptul că la înmormântarea poetului și traducătorului din Rilke George Fornea (1 noiembrie 1957), la care asistasem și eu împreună cu G.G.Ursu, Ion Larian Postolache și Nicolae Crevedia, fostul ofițer de vânători de munte, scriitorul Aurel State (1921-1983) care, după exonerarea condamnării la moarte, „făcuse Siberia“ și pierduse un ochi în război, a fost arestat tocmai fiindcă asistase la înmormântarea colegului său de front și prizonierat. De pe fereastra închisorii, avea să se arunce în gol, desăvârșindu-și infirmitatea : a rămas o viață în scaunul cu rotile. „M-am agățat în cădere de o aripă de înger !“, avea să scrie în cartea „Drumul crucii“, publicată în Germania în anul 1983. Arestat din nou, moare tot în scaunul cu rotile…

Am găsit necesară această paranteză pentru a arăta printr-un exemplu – mai există și altele – cât de primejdioase erau, totuși, și la București aceste întâlniri aparte ale membrilor Academiei Bârlădene, care foloseau cimitirul pentru a-și citi unii altora poeziile…

Risipiți prin astfel de parcuri funerare ori în casele unora dintre noi, ne citeam unii altora ceea ce scriam, sub presiunea posibilității de a fi reperați, fericiți iară și iară pe margini de prăpastie... Scriam mult, citeam mult, textele se dezbăteau serios, ceea ce era foarte important pentru foarte puținii tineri aflați printre maturi ori bătrâni, unii trecuți prin închisori sau prizonierate (în URSS ori România, ori în ambele…). Astfel, ne întâlneam nu numai bârlădeni, ca G.G. Ursu ori subsemnatul, câteodată poetul G. Constandache, a cărui prezență putea fi justificată, în cazul nefericit, că se afla în București venit cu procese, căci era avocat, Ion Buzdugan (la el acasă, str. Vlad Județul 21, mergeam și citeam de multe ori), Gh. Ioniță, Virgil Carianopol, V. Damaschin (mai rar), B. Jordan, Romulus Boteanu (mai târziu) etc., dar și cei deveniți „prieteni ai Academiei Bârlădene”, ca Radu D. Rosetti, Dimitrie Iov, Mihail Straje, Ion Larian Postolache, genialul Tudor Dorin, N. Crevedia, Perpessicius ș.a., iar – după ieșirea din detenția politică, deci după 1962 – Ion Petrovici ori Nichifor Crainic. Atât Perpessicius cât și Tudor Vianu sau V. Voiculescu purtau corespondență (până în 1956) la Bârlad cu G. Tutoveanu.

Veneau la întâlnirile noastre primejduite pictori sau graficieni, ca George Catargi (mai des mergeam noi la el, pe Aleea Patriarhiei 11), Florin Calafeteanu, Alexandru Clenciu, Sorin Ionescu, sau chiar muzicieni, ca violonistul Constantin Bobescu etc., doctori, ca psihanalistul I. Popescu-Sibiu ș.a. Activitatea artistică era acum, ca orice resort comprimat, mai tonică, mai organizată, mai amplă decât în cele două decenii dintre războaiele mondiale, desfășurate în pacea grațioasă de la Bârlad, cu laxismul și joaca ei dispensabilă pe care le permiteau pacea și libertatea vremii – într-un cuvânt, normalitatea – ce aveau să dispară în anii teroarei comunizante și ai rusificării.

*

Ajunși în punctul de foc al sintezei pe care o cere Centenarul, dacă Dumnezeu mi-ar cere să-i dau un nume, un singur nume de artist născut, nu făcut, dar forjat la Academia Bârlădeană, cu care să ne prezentăm în fața Lui, aș răspunde :

– Victor Ion Popa !

E cel mai plin de har, de grația sacră a artei, de fierbințeala – ce nu cunoaște scădere – a muncii, de vocația euristicii și de fermentul inventivității.

E cel mai davincian spirit, cel mai înzestrat artist pe care l-au dat ținuturile noastre și, poate, singurul *uomo universale* al culturii românești.

Asta I-am răspunde Creatorului !

Ba încă Leonardo Da Vinci, în toată imensa lui operă, amintește, pare-se, o singură dată numele Demiurgului, în timp ce lui Victor Ion Popa i se prefăcea mâna dreaptă în arcuș de violoncel când Îi desena nenumăratele lăcașuri sfinte înălțate de smerenia românească…

Om universal, deoarece a fost binecuvântat cu toate harurile artei, cu o istețime dulce a firii, cu flexibilitatea ramurii de salcie în fața nevoii de frumusețe, cu bazalt al caracterului, cu deșteptăciune și blândețe și cu o colosală putere de muncă.

A fost poet, nuvelist, romancier, jurnalist, traducător de poezie și proză, dramaturg, cronicar plastic, director de teatru, conferențiar, actor, regizor, scenarist, director de scenă și chiar sufleur, dar și profesor la Conservator (cursuri de dramă), autor al unor tratate de teatrologie, cel dintâi regizor de teatru radiofonic, întemeietor de teatre, inventator de soluții în arta dramaturgiei, cineast. Pe de altă parte, a fost pictor portretist, caricaturist de excepție, desenator, sculptor, grafician de ziar și de carte, sculptor de mobilă artistică, arhitect, aviator (avea patima zborului, ca și Da Vinci : vezi romanul „Sfârlează cu fofează“), muzeolog (Muzeul Satului din Capitală este, în cea mai mare parte, creația lui !), urbanist, sociolog, animator de societăți artistice și… profesor de limba română al viitorului rege, Majestatea Sa Regele Mihai al României !

Nici o urmă de dilentantism nu se poate găsi în întreagă opera lui.

… Și această operă copleșitoare, numai într-o viață de 50 de ani ! Cu 7 ani mai puțin decât Lonardo da Vinci, căruia îi semăna până și în fascinația zborului… În privința artei desenului, îi semăna în elaborare, dar îl întrecea în spontaneitate.

Dar Victor Ion Popa – fapt rar întâlnit, cred, la toți artiștii

plastici ai lumii – desena un portret din amintire, sau un autoportret (cred că are peste o sută) fără a folosi oglinda. Priviţi autoportretul caricatural înfăţişând întoarcerea de la spital a epavei ce ajunsese, sprijinit de soţia sa, Maria Mohor, de fiul său Sorin şi de soacră, Sabina Mohor, reprodus în masivul, admirabilul album ce i l-a consacrat, la Centenarul Academiei Bârlădene, Cătălin-Andrei Teodoru, intitulat „Victor Ion Popa, artistul şi criticul plastic", Editura Sfera, Bârlad, 2015, p. 134. Ajuns în faţa uşii de acasă, întors de la spital emaciat şi năruit, artistul abia de se mai poate ţine pe picioare. Închipuiţi-vă, totuşi, că a desenat această tulburătoare şi tristă realitate, după ce a intrat în casă, după ce ea se consumase… În spital, nu i se mai putea face nimic.

Dar mai important este un fapt unic pe care artistul l-a săvârşit în zbaterile agoniei : *desena ceea ce vedea*. Aşa ceva nu se află consemnat în experienţa artistică a omenirii. Aceste viziuni finale, ori de-a dreptul eschatologice, trecute pe hârtie, se pare că au fost ascunse de cei din jurul lui ori s-au pierdut. Ele ar fi cum nu se poate mai necesare pentru filozofie, teologie şi psihologie. Biografic, ar îmbogăţi cu o experienţă spirituală ieşită din comun arta plastică a acestui artist puţin obişnuit.

Mă opresc aici.

Urez Academiei Bârlădene să continue cultul frumuseţii şi al armoniei, să se ferească de pornirile dizarmoniei şi ale urâţirii prin nesocotirea eforturilor înălţării prin artă, de urâţirea şi dezbinarea a ceea ce s-a îmbinat sau vrea să se îmbine. Nimic nu se înalţă pe dărâmături…

La 100 de ani, Academia Bârlădeană rămâne un templu însorit de o veşnică primăvară. Se reped, poate, spre el vânturile, dar nu-l bat vânturile…

Îi urez ca mâinile femeieşti să-i îngrijească de oxizi sacrul potir al euharistiei artistice, iar mâinile bărbaţilor tineri să-l aşeze în altar pe sfânta masă…

Inima bărbătească să-l apere.

Toţi să creadă în el.

Toţi să-l iubească.

Şi să nu se uite vorba lui Hasdeu: trecutul este uşa viitorului.

2 februarie 1958.
Înmormântarea poetului George A. Petre

1. ..., 2. Dem Bassarabeanu, 3..., 4. prof. G.G. Ursu, 5. C. Dimoftache Zeletin, 6. Iulian Vesper, 7. N. Crevedia, 8. G. Samarineanu, 9. Traian Chelaru, 10. Nic. Coban, 11. Mihail Straje, 12. Ion Chinezu, 13. Ionel Marinescu, 14. Vasile Netea, 15. D. Niculescu-Olt, 16. Marin Radu-Voinea, 17..., 18. B. Jordan.

Clişeu: Ion Larian Postolache

De la stânga, scriitorii: *Virgil Carianopol, G. G. Ursu, C. D. Zeletin, Ion Larian Postolache.*

Doctor Virginia Munteanu-Cârnu, sora lui *Pamfil Şeicaru.*

Scriitorii *Mihail Straje* (la stânga) (1901-1978) *George A. Petre* (1900-1958).

1955 Scriitorii (de la stânga) *Virgil Carianopol, Radu D. Rosetti, Dimitrie Iov.*

1959. Acasă la scriitorul şi luptătorul basarabean, erou al Unirii Basarabiei cu Ţara (1918), secretarul Sfatului Ţării, *Ion Buzdugan* (1889-1969), str. Vlad Judeţul 21, Bucureşti şi poetul *Ion Larian Postolache* (stânga).

Întâlnire a bârlădenilor la Bucureşti, 1983.

Didiţa Antonescu, prof. univ. dr. Corneliu René Duda şi profesorul *Gh. Damaschin,* fost profesor de limba italiană la Liceul „Gh. Roşca Codreanu". În spatele Didiţei Antonescu, *Dr. Zoe Ţarălungă.*

STERIAN PRICOPE

O prietenie care a trecut Carpații: George Tutoveanu – Sebastian Bornemisa

În revista „Academia Bârlădeană" nr. 1(58), trim. I, 2015, reluând o serie de articole apărute în presa clujeană interbelică despre activitatea societății literare bârlădene, menționam în introducere o evocare a lui George Tutoveanu, semnată de Sebastian Bornemisa și apărută tot în orașul transilvan, în revista „Hyperion", nr. 9, din septembrie 1933.

Consideram atunci că descrierea fidelă a casei și a grădinii lui Tutoveanu e o dovadă că filozoful, omul politic și jurnalistul clujean – și el creator de reviste cuturale –, a fost în vizită la Bârlad, ceea ce demonstrează că între cei doi scriitori nu a fost doar o simplă colaborare literară, ci și o adevărată prietenie. Una atât de sinceră și de puternică, încât a trecut peste Carpați!

Calda evocare a lui Tutoveanu merită a fi restituită memoriei colective pentru că îi surprinde acestuia, cu patos și admirație, principala lui calitate: modestia.

Păstrând regulile de scriere din epocă, redăm integral articolul din „Hyperion". Mai precizăm doar că Sebastian Bornemisa, parlamentar în două rânduri, ministru subsecretar de stat și primar al Clujului, a fost întemnițat în timpul regimului comunist și a murit în închisoarea Sighet, în anul 1953, la 63 de ani, fără a se cunoaște locul unde a fost îngropat…

CULTIVATORULUI DE TRANDAFIRI, Maestrului TUTOVEANU

Înprejmuită de ziduri înalte și înegrite de vreme, grădinița sa pare o mică oază într'o pustiitate fără de hotar.

Acu-s patruzeci și ceva de ani, când se aciuiase pe meleagurile noastre și ajunsese stăpân pe bucata aceasta de pământ fertil, i se păruse că prinsese cu amândouă mânile fericirea. În sfârșit, își văzuse întruchipat visul aievea: era stăpân deplin al unei grădinițe, în capătul căreia șerpuia matca argintie a unei ape fără de nume, iar pe o moviliță desăvârșită sta căscioara sa umilă, acoperită cu stuf de baltă, din străbune vremuri încă.

În amurgul care coboară alene din înaltul văzduhului și se prelinge printre tufele de trandafiri cu mirosuri îmbătătoare, el stă solitar pe terasa căsuței sale și privește înduioșat umbrele înserării. Prin minte îi trec roiuri de amintiri dintr'o viață trudnică și chinuită și în suflet simte o înfiorare tristă cum își deapănă cu grije ghemul vieții de până acum...

A trecut atâta vreme de când venise din ținuturi îndepărtate să-și capete rost în orașul acesta. Grădina și căscioara sa pe atunci erau împrejmuite de alte multe grădini la fel, cu case chinuite și liniștite. După câțiva ani însă înfățișarea locului a început să se schimbe fulgerător. Vecinii, sârguincioși și norocoși, au început să dărâme coliviile în care trăiseră până atunci atâtea generații de strămoși de ai lor și unul după altul și-au zidit palate mărețe, cu ziduri înalte, cu ferești late, ca să poată primi înlăuntrul lor cât mai multă lumină și bucurie

Strada din fața grădinei sale a început astfel să îmbrace, cu o repeziciune uimitoare, o înfățișare nouă. În mai puțin de zece ani ea a fost acoperită cu asfalt, stâlpi cu lămpi electrice s'au înălțat tot la o bătătură dealungul ei, prăvălii mărețe și strălucitoare s'au deschis an cu an în ea, o lume pestriță și necunoscută a năvălit prin casele înălțate mereu tot mai sus și tramvaele zgomotoase au început să o străbată dela un capăt la altul, purtând în ele oameni grăbiți și femei roșite în coloarea trandafirilor săi iubiți. Singură grădinița și căscioara sa a rămas aceiaș care a fost și acu-s patruzeci de ani. Vâltoarea, care cuprinsese pe toți cei din jurul său, goana nebună după îmbogățire și lux, pe el, cultivatorul de trandafiri, l-au lăsat nepăsător și rece. Nici odată el n'a simțit în sufletul său arzătoarea dorință de a cerceta saloanele pline de petreceri sgomotoase în care curgea șampania amețitoare și răsuna până în zorii zilei jazzul. Nu l'a ademenit cu nimic vieața asta nouă care izbucnea puternic din fiecare casă nouă și nu l-a atins niciodată lumina sclipitoare artificială de prin galantarele pline de reclamă.

Patruzeci de ani a rămas acelaș muritor, mulțumit și fericit în căsuța sa împrejmuită de brădet și cu mușcată la fereastră... Patruzeci de ani n'a simțit în sufletul său născând altă dorință, decât aceea de-a se scula odată cu cele dintâi raze de soare și a petrece ceasuri întregi printre trandafirii săi dragi și atât de dulci mirositori; de-a se așeza în după amezile călduroase la umbra nucului bătrân și de-a petrece zi de zi, câteva ceasuri măcar, în dulcea tovărășie a celor ce-au așternut atâtea simțiri duioase pe hârtie, oglindind în șirele mărunte sbuciumul sufletului însetat de alte dorinți, decât cele ale contimporanilor săi.

Cunoscuții și prietenii de odinioară au făcut sforțări uriașe ca să-l smulgă din singurătatea și din mijlocul preocupărilor sale. Ajutați de steaua norocului lor s'ajungă oameni hotărîtori printre concetățenii lor, ei i-au propus fel și fel de situații politice, onoruri, averi, lux și un trai fără griji și gânduri. Cultivatorul de trandafiri a respins însă toate propunerile acestea și nu s'a lăsat ademenit de nimic din ceea ce-i treceau pe dinaintea ochilor binevoitorii săi. Un boboc gingaș din trandafirii grădinii sale pentru el prețuia mai mult decât farmecul celei mai sclipitoare femei din lumea mare. O oră de meditație într'un boschet discret dela țărmul apei liniștite o prefera oricărei nopți de orgie zgomotoasă și o seară liniștită petrecută la gura sobei, în singurătatea cea mai desăvârșită, nu ar fi schimba-o nici pentru cea mai strălucitoare societate din palatele mărețe de prin prejurul căscioarele sale.

Și-a călit astfel sufletul o vieață întreagă în singurătate; s'a împrietenit cu toți marii scriitori ai poporului său; a învățat să înțeleagă șopotul frunzelor în amurgurile duioase; s'a deprins să descifreze taina unei petale stinsă de brumă și s'a bucurat în fiecare primăvară de ardoarea cu care se năzuiau să iasă la lumină viorelele plăpânde de pe lângă ulucii grădinii sale.

Și a fost fericit. Cosițele bălaie de odinioară i-au albit, fără să le bage de seamă, trupul său vânjos și mândru ca un brad s'a încovoiat fără să simtă; ochii lui ageri s'au împăianjenit fără să-i obosească. În toate fibrele sale s'a prelins bătrânețea încetul cu încetul și pe nesimțite, ca o rază caldă de soare pe foile îngălbenite ale unei evanghelii rămasă deschisă o vieață întreagă în strana unei biserici fără de credincioși.

Mă'nchin în fața ta, măreț cultivator de trandafiri, care n'ai cunoscut deșertăciunea omenească și care în grădinița și în căscioara ta modestă te-ai simțit de atâtea ori mai mulțumit și mai puternic decât un rege!

Cluj, 14 Aprilie 1933

Academia Bârlădeană - documentele instituționalizării

PROCES - VERBAL

Incheiat astăzi 6 martie 1990

Un grup de intelectuali din municipiul Bîrlad format din : muzeograf, Nicoleta Arnăutu, prof. Elena Monu, prof. Didu Clapon, prof. Oltea Răşcanu Gramaticu, prof. Zînica Tămăşanu, fizician Vasile Pelin şi preotul protosrau Vasile Grigore, ne-am constituit într-un comitet de iniţiativă în vederea fondării SOCIETATII PENTRU CULTURA SI STIINTA ACADEMIA BIRLADEANA.

Cu această ocazie a fost întocmit , dezbătut şi aprobat proiectul de statut al societăţii.

Comitetul a propus ca denumirea societăţii ACADEMIA BIRLADEANA în semn de omagiu şi continuitate a activităţii societăţii cu acelaşi nume care a luat fiinţă în Bîrlad în anul 1915 cu o activitate de aproape jumătate de veac la care au participat personalităţi de seamă ale culturii bîrlădene şi naţionale.

Drept pentru care am întocmit prezentul proces-verbal.

MEMBRII COMITETULUI DE INITIATIVA,

1. Nicoleta Arnăutu
2. Elena Monu
3. Didu Clapon
4. Oltea Gramaticu
5. Zînica Tămăşanu
6. Vasile Pelin
7. Vasile Grigore

MEMBRII FONDATORI AI SOCIETATII
"ACADEMIA BIRLADEANA"

Nr. crt.	Numele şi prenumele	Profesia	Semnătura
1.	Giuşcă Virgil	profesor	
2.	Pintilie Vasile	profesor	
3.	Blănaru Gheorghe	inginer	
4.	Petrican Constantin	actor	
5.	Mălinescu Vasile	actor	
6.	Arnăutu Nicoleta	muzeograf	
7.	Gramaticu Oltea	profesor	
8.	Harnagea Emil	medic	
9.	Bâlă Beatrice	medic	
10.	Sîrbu Paul	medic	
11.	Popa Valeriu	inginer	
12.	Muceag Virgil	medic	
13.	Gheorghiţă Corneliu	procuror	
14.	Clapon Didu	profesor	
15.	Tămăşanu Zînica	profesor	
16.	Mihalache Dumitru	profesor	
17.	Monu Elena	profesor	
18.	Pelin Vasile	fizician	
19.	Grigore Vasile	preot	
20.	Olisu Constantin	profesor	
21.	Cârcotă Vasile	profesor	
22.	Moldoveanu Stefan	inginer	
23.	Popa Virgil	profesor	
24.	Dumitru Ion	inginer	
25.	Popuşoi Eugenia	muzeograf	
26.	Popa Irina	profesor	
27.	Georgescu Mihail	muzeograf	

PROCES VERBAL,

Incheiat astăzi, 25 aprilie 199o, în şedinţa "Academiei bîrlădene" cu următoare ordine de zi :

1. Supunerea la vot a statutului "Academiei bîrlădene"
2. Alegerea biroului de conducere a acestei societăţi.
3. Diverse

In deschiderea şedinţei a luat cuvîntul dl.prof.Didu Cla care, a prezentat, în cîteva cuvinte , semnificaţia deosebită a continuităţii activităţii "Academiei bîrlădene" pentru spiritualit tea urbei. S-a adus la cunoştinţa auditorului cale trei absenţe mo tivate, în mod obiectiv a următorilor: d-na Nicoleta Arnăutu, d-na Beatrice Bâlă şi dl.Constantin Clisu. Si în acest context s-a făc propunerea ca cei absenţi să fie incluşi pe lista de votare. Propu nerea a fost acceptată cu o singură abţinere.

Dl. Didu Clapon a solicitat celor prezenţi trecerea la primul punct al ordinei de zi: supunerea la vot a statutului "Aca miei bîrlădene". Acesta a fost votat în unanimitate.

La cel de al doilea punct, alegerea biroului de conduce (format din 9 membri) s-a explicat, mai întîi, procedura de vota care, a constat în : propunerea nominală a unui număr de 15 membr discutarea acestora; trecerea lor pe buletinele de vot şi votarea secretă a celor 9 membri cu sublinierea preşedintelui "Academiei bîrlădene".

După ce au fost strînse buletinele, dl. Virgil Giuşcă propus o comisie de numărare a voturilor formată din : dl. Vasile Mălinescu, dl. Valeriu Arnăutu şi Tache Mocanu. In urma numărării voturilor dl. Didu Clapon a prezentat componenţa biroului de cond cere a "Academiei bîrlădene" formată din: Nicoleta Arnăutu - preş dinţe, Monu Diaconu Elena, Ioan Dumitru, Didu Clapon, Valentin Antohe, Vasile Grigore, Constantin Petrican, Corneliu Marin Gheorghiţă.

Privind cel de-al treilea punct al ordinei de zi:dive dl. Didu Clapon a pus în discuţie problema cotizaţiei membrilor fondatori şi activi. De asemenea, au mai făcut intervenţii: dl.pr Virgil Popa care a subliniat necesitatea continuării activităţii "Academiei bîrlădene", d-na Monu Diaconu Elena care a arătat că 26 mai a.c. se sărbătoresc 75 de ani de la înfiinţarea acestei so cietăţi şi în acest context a propus organizarea unei comunicări ştiinţifice .

Sedinţa s-a încheiat cu anunţarea datei de 26 mai a.c a adunării membrilor "Academiei bîrlădene" .

13

Judecătoria Bîrlad, jud. Vaslui

Dosar nr. 64/1990. cerere pentru înregistrarea constituirii.

ROMANIA 2 JUDECATORIA BIRLAD MINISTERUL JUSTITIEI

I N C H E I E R E.

Dată în Camera de consiliu, azi 5 iunie 1990.

Pregedinte; Cozmînca Pavel
Judecător ; Cures Maria
Procuror ; Mihai Nicolae
Grefier ; Tănase Mariana

Se prezintă Arnăutu Nicoleta, în calitate de pregedinte a Societăţii "Academia Bîrlădeană", care solicită înregistrarea acetei societăţi.

Procurorul de gedinţă avînd cuvîntul, pune concluzii de admiterea cererii, arătînd că din verificarea actelor anexe la cererea respectivă; procesul verbal de constituire, statutul Academiei Bîrlădene, cît gi tabelul cu membrii înscrigi, care au participat la gedinţa de constituire, consideră că respectiva societate poate fii înregistrată fiind îndeplinite cerinţele legii din 1924 gi dec. 31 gi 32/1954, precum gi noile reglementări.

Instanţa de judecată.

Verificîndu-se cererea de înscriere, procesul verbal de constituire încheiat la data de 25 aprilie 1990, privind înfiinţarea "Academiei Bîrlădene", statutul acestei academii, precum gi autorizaţia de înfiinţare dată în prealabil de CPUN Bîrlad, instanţa constată că sînt îndeplinite condiţiile impuse de Leg. 21/1924 gi a dec. 31/1954.

Scopul Academiei, aga cum rezultă din statut, este afirmarea potenţialului literar artistic gi ştiinţific, a personalităţilor din această zonă, păstrarea tradiţiilor istorice gi culturale, organizarea unor simpozioane, conferinţe etc. cu caracter artistic, literar, ştiinţific, istoric.

Avînd în vedere că "Academia Bîrlădeană", îndeplineşte condiţiile impuse de lege, urmează a se admite cererea de înscriere în registrul special de pe lîngă instanţă, pentru a căpăta personalitate juridică.

In numele legii,

D I S P U N E ;

Admite cererea de înscriere formulată de organele provizorii de conducere a "Academiei Bîrlădene", constituit la 25 apr

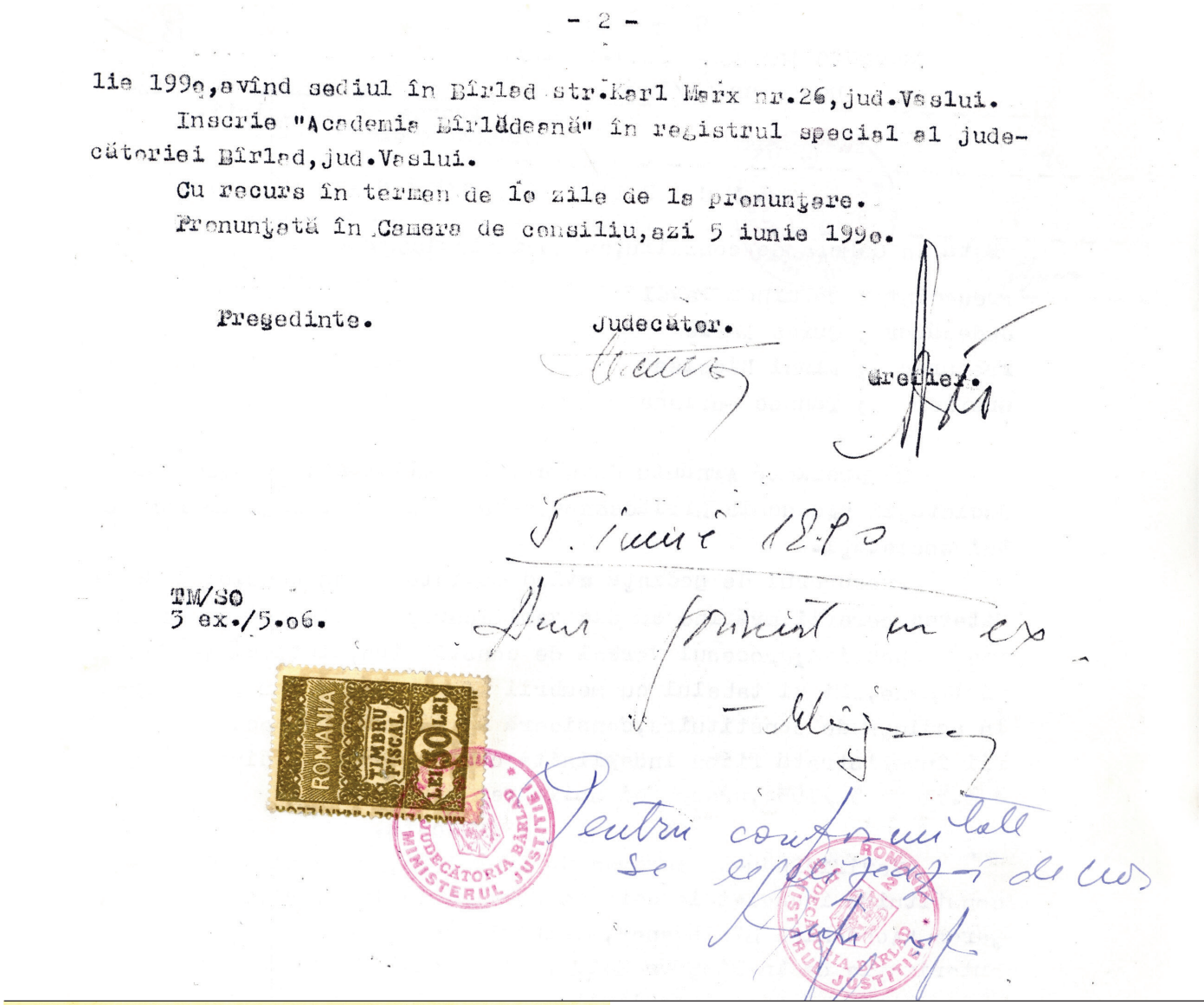

- 2 -

lie 1990, având sediul în Bîrlad str. Karl Marx nr. 26, jud. Vaslui.

Inscrie "Academia Bîrlădeană" în registrul special al judecătoriei Bîrlad, jud. Vaslui.

Cu recurs în termen de 10 zile de la pronunțare.

Pronunțată în Camera de consiliu, azi 5 iunie 1990.

Pregedinte. Judecător. Grefier.

5 iunie 1990

TM/SO
3 ex./5.06.

Am primit un ex.

Pentru conformitate se legalizează de noi

Pentru
Academia Bârlădeană,

Vă felicit pentru inaugurarea, noului sediu al Academiei Bârlădene.
Să vă dea Bunul Dumnezeu, mult succes în munca ce o faceți pentru cultura neamului nostru și în special pentru orașul Bârlad, centrul cultural al Moldovei, după orașul Iași.

Cu multă afecțiune, pentru toți membrii Academiei Bârlădene

Didița Antonescu.
(născută în orașul Bârlad în anul 1929.)

Pentru Academia Bârlădeană

Vă felicit pentru inaugurarea noului sediu al Academiei Bârlădene.

Să vă dea Bunul Dumnezeu mult succes în munca ce o faceți pentru cultura neamului nostru și în special pentru orașul Bârlad, centrul cultural al Moldovei , după orașul Iași.

Cu multă afecțiune pentru toți membrii Academiei Bârlădene,

Didița Antonescu
(născută în orașul Bârlad în anul 1929)

Academia Bârlădeană în presa locală a anilor ’90

Cuvântul Liber Bârlădean/19.07.1990:

75 de ani de la înființarea Societății „Academia Bârlădeană“

Ziua de 7 iulie 1990 va rămâne înscrisă la loc de aleasă cinstire în analele Societății „Academia Bârlădeană“, alături de cea din 6 martie a.c. – ce a marcat în fapt reconstituirea sa oficială – ca o primă manifestare de amploare, dedicată împlinirii a 75 de ani de la înființarea sa.

La această aniversare au luat parte domnii: senator Virgil Popa, Ion Dumitru, primarul municipiului Bârlad, prof. Didu Clapon, membrii fondatori ai Societății „Academia Bârlădeană“, reprezentanți ai presei județene și locale, alți intelectuali din municipiul nostru. Ca invitați au participat: prof. univ. C.D. Zeletin, George Felix Tașcă, prof. Didina Lungu (fiica celui care a fost preot Toma Chiricuță), ing. Cornel Lungu, dr. René Duda, Romulus Boteanu, organizator și secretar al Societății bârlădenilor din capitală. Întreaga manifestare a fost televizată.

Dintre principalele momente care au punctat agenda acestei zile din viața culturală a municipiului nostru amintim: cuvântul de deschidere rostit de d-na prof. Nicoleta Arnăutu, președinta Societății „Academia Bârlădeană“, dezvelirea plăcii comemorative la sediul Societătii din str. Karl Marx, nr. 26 de către d-l C.D. Zeletin, ales Președinte de Onoare, masa rotundă din holul teatrului „V.I. Popa“ intitulată „Societatea Academia Bârlădeană (1915–1990). Evocări“ și debutul plastic, în cadrul unei originale expoziții personale, al tinerei Elena Murariu, la Muzeul „Vasile Pârvan“ (a prezentat criticul de artă Corneliu Ostahie).

Expunerile d-lui prof. univ. C.D. Zeletin, referitoare la „Perioada bucureșteană a Societății „Academia Bârlădeană“ și a d-lui Romulus Boteanu despre condițiile în care a apărut și s-a difuzat monografia municipiului Bârlad, le prezentăm integral în paginile acestui număr. De remarcat intervențiile deosebite ale d-lor: George Felix Tașcă referitoare la personalitatea celui care va rămâne veșnic viu în amintirea tuturor bârlădenilor – preot Toma Chiricuță; dr. René Duda, reprezentantul bârlădenilor ieșeni, precum și a d-nei prof. Elena Diaconu Monu despre casele bârlădene în care s-au desfășurat întâlnirile membrilor Societății.

În încheiere, d-l prof. univ. C.D. Zeletin, Președinte de onoare al Societății „Academia Bârlădeană“ a adresat tuturor locuitorilor municipiului, prin intermediul participantilor, un vibrant mesaj de salut și încurajare activității Societății „Academia Bârlădeană“ din partea Uniunii Scriitorilor din România. Mulțumind vorbitorului, d-na Nicoleta Arnăutu i-a înmânat o frumoasă plachetă comemorativă.

prof. Petruța Chiriac

Cuvântul Liber Bârlădean/19 iulie 1990:

Societatea „Academia Bârlădeană“ Perioada bucureşteană

Anii ’50 - ’60 din viața Academiei Bârlădene pot fi numiți pe drept cuvânt, „perioada bucureșteană“ de afirmare a valorilor spiritualității locale. Neîmplinirile, visurile spulberate, speranța în noile posibilități de afirmare, deschise de viața capitalei, au lărgit în mod neașteptat diaspora Academiei Bârlădene, o serie de personalități polarizându-se la București în spiritul tradiției culturale bârlădene în jurul societății cu același nume. În acest sens devine o datorie de onoare pentru edilii orașului, pentru noi toți, de a transcede din planul conversației în planul metafizic și, întru cinstirea membrilor fondatori trecuți în neființă, să le pomenim numele și să le oferim spre nemurire, unor străzi din municipiul Bârlad.

O personalitate de primă mărime a Academiei Bârlădene din această perioadă a reprezentat-o prof. Silvia Pann (Natalia Pașa), cea care a fost onorată prin invitația reputatului savant, de talie europeană, Nicolae Iorga, de a deveni profesoara particulară a copiilor săi.

De asemenea, prozatorul Vasile Voiculescu și-a conceput o mare parte a scrierilor sale în permanent dialog cu membrii Academiei Bârlădene din București, ale căror șezători literare le frecventa.

Dimitrie Iov, autorul a 60 de volume în 70 de ani de viață, fost director al Teatrului Național din Iași, în anii războiului, a contribuit până în ultimii ani la continuitatea spirituală a Academiei Bârlădene.

Pamfil Popescu (Pamfil Șeicaru), decorat în primul război mondial cu ordinul Mihai Viteazu, clasa a II-a, pentru meritele sale deosebite, a rămas încă din 1918, atât în cadrul Academiei Bârlădene, cât și în întreaga publicistică interbelică și de după 23 august, drept unul dintre cei mai mari pamfletari din literatura română.

Virginia Muntenu Cîrnu (sora lui Pamfil Șeicaru), una dintre primele organizatoare ale rețelei sanitare din Basarabia, s-a afirmat ca o muziciană și poetă de valoare în cadrul societății literare bârlădene din București.

Ca să nu mai vorbim de binecunoscutul Virgil Carianopol sau Ion Larian Postolache, un excelent traducător, în special din literatura indiană. O prezență de marcă, chiar dacă în rare intersecții cu activitatea Academiei Bârlădene, a constituit-o marea tragediană și scriitoare Sorana Țopa, propusă ca primă artistă a poporului în România, titlu pe care însă l-a refuzat, fiind ulterior acordat Luciei Sturdza Bulandra. Semnificativ pentru caracterul și sensibilitatea Soranei Țopa, mentora lui Marin Preda, „de la Alfa la Omega”, rămâne replica dată lui Al. Paleologu la moartea lui Mircea Eliade: *...Săracul! A murit și nu s-a realizat!* Remarcă dureroasă la adresa finalității operei lui Mircea Eliade, dar care nu l-a coborât ca valoare pe celebrul

cercetător al religiilor universale.

O remarcă deosebită o am pentru inginerul silvic Tudor Dorin, un nume mai puţin cunoscut printre dvs., cel care a tradus integral pe Shakespeare şi Geoffrey Chaucer. Atins de aripa geniului şi mort tânăr, Tudor Dorin era descendent din Gheorghe Brătianu – unul din primii compozitori de muzică cultă, autorul imnului „Presăraţi pe-a lor morminte". A fost un om cu un deosebit simţ al muzicalităţii limbii române, deţinătorul unui umor specific al calambururilor.

Un alt profil, de o idee şi deschidere aparte spre universalitate, l-a reprezentat Vasile Damaschin.

În sfârşit, se cuvine a fi menţionat numele organizatorului Academiei Bârlădene din Bucureşti încă din anii 1929-1931, cel care a fost şi secretarul acestei societăţi, poetul G.G. Ursu. Acesta a scris prima istorie literară a Bârladului, manifestând în întreaga sa operă lirică o dragoste pustietoare pentru poezia lui George Tutoveanu.

Desigur, acest periplu în activitatea literară a Academiei Bârlădene din perioada amintită poate continua cu numele altor personalităţi la fel de valoroase, precum: Cornelia Haşeganu Buzduganu, dr. I. Vainfeld (I. Palodă) şi alţii. Dar, pentru că spaţiul şi timpul nu ne îngăduie alte aprofundări, voi încheia subliniind două sarcini la fel de importante pentru activitatea Academiei Bârlădene în viitor: în primul rând este vorba despre diversificarea formelor sale specifice de exprimare culturală, iar în al doilea rând, despre atragerea unui număr tot mai sporit de tineri la activităţile cultural-ştiinţifice ale Academiei Bârlădene, în scopul asigurării viitorului acesteia, prin sine şi pentru sine.

În ceea ce mă priveşte, doresc să mulţumesc conducerii de facto a Academiei Bârlădene pentru încrederea şi, deopotrivă, cinstea deosebită de a-mi fi acordat funcţia de preşedinte de onoare al acestei societăţi, asigurându-vă pe dumneavoastră, toţi membrii Academiei Bârlădene, de sincera mea gratitudine şi sprijinul permanent pe care vi-l voi oferi. Vă mulţumesc !

Prof. univ. C.D. Zeletin

Cuvântul Liber Bârlădean/nov. 1990 :

100 de ani de la naşterea lui Ştefan Procopiu, un savant şi strălucit pedagog

Sâmbătă, 10 noiembrie a.c. s-a desfăşurat, în sala mare a teatrului „V.I. Popa" din Bârlad, simpozionul cu tema „Aniversarea a 100 de ani de la naşterea lui Ştefan Procopiu". La această acţiune au participat membrii fondatori şi activi ai Societăţii Academia Bârlădeană, iar ca invitaţi domnii: C.D. Zeletin, Preşedinte de onoare al Societăţii, acad. dr. Cristofor Simionescu, prof. dr. Constantin Popuşoi, prof. dr. Gheorghe Popa, prof. dr. Constantin Picoş, prof. dr. Dumitru Luca – toţi de la Universitatea „Al. I. Cuza" din Iaşi, soţii George Felix şi Maria Taşcă.

Invitaţii, prin cuvântul lor, au evocat personalitatea omului de ştiinţă Ştefan Procopiu, realizările sale, activitatea neobosită desfăşurată pe tărâmul cercetării ştiinţifice şi aplicative din România, cu precădere în cadrul Universităţii din Iaşi, dimensiunea universală a personalităţii savantului. Un moment inedit l-a constituit expunerea de către dl. Felix Taşcă a genealogiei familiei Procopiu de-a lungul a 22 de generaţii, cunoscut fiind faptul că „un om se naşte înainte cu 100 de ani". Intervenţii reuşite au realizat şi domnii: prof. Tr. Nicola şi C. Giurcanu care a prezentat, la rândul său, semnificaţia plachetei şi medaliei omagiale dedicate lui Ştefan Procopiu, realizată pentru acest eveniment de secţia Bârlad a Societăţii Numismatice din România.

Prof. Florin Şchiopu

Cuvântul Liber Bârlădean/decembrie 1990:

Academia Bârlădeană în anii Primului Război Mondial

Înfiinţată la 1 mai 1915 de către poetul G. Tutoveanu, folcloristul Tudor Pamfile şi preotul Toma Chiricuţă, cu scopul descoperirii tinerelor talente literare ivite pe plaiurile tutovene, Academia Bârlădeană a luat naştere într-o perioadă de mare efervescenţă politică şi tensiune a energiilor româneşti: pregătirea spiritelor pentru intrarea în război, şansă unică oferită României de a-şi întregi hotarele şi de a redeveni – ca să folosim imaginea unuia dintre cei dintâi academicieni ai Bârladului, poetul şi medicul V. Voiculescu – un pământ înrămat de trei mari ape: Nistrul, Dunărea şi Tisa. Ceea ce avea să se şi întâmple…

Momentul politic general era dominat de pregătirea sciziunii Partidului Coservator în „antantişti", în frunte cu Ion Lahovari şi apoi cu Nicolae Filipescu, şi în sprijinitorii puterilor centrale, „centriştii", conduşi de Alexandru Marghiloman, preşedintele partidului. Fără a practica vreo politică de partid, cei trei fondatori erau animaţi de viziuni conservatoare: G. Tutoveanu adoptase o optică junimistă care, deşi nemărturisită, se vedea în stilul imprimat societăţii lui academice; Tudor Pamfile, care nu era un simplu folclorist, ci un etnograf evoluând spre etnologie, se structurase sufleteşte pe matrici conservatoare ce-l justificau, iar părintele Toma Chiricuţă profesa în articole, cât şi în predici luminoase şi fierbinţi, ideea conservării virtuţilor originare ale poporului român, a cărui geneză i-a coincis cu creştinarea. Preşedintele de onoare al Academiei Bârlădene, A. Vlahuţă, îşi făcuse din cultivarea ideii naţionale rostul cel mai înalt al vieţii, astfel că la bătrâneţe beletristul ce fusese o viaţă cedase moralistului: un moralist de extracţie conservatoare, mărturisitor al unei iubiri adânci păstrate neamului, în lumina căreia, astăzi, aşa zisul său semănătorism apare, la o armonizare etică a tuturor valenţelor scriitorului, ca o soluţie soteriologică necesară. Cu atât mai mult cu cât, în anii războiului când existenţa neamului se problematizase, găsea în iubirea de neam singurul izvor al mântuirii.

Spirit distins, ponderat şi iubitor de simplitate, poetul G. Tutoveanu, în jurul căruia pulsa viaţa Academiei Bârlădene, nu sugera prin nici un atribut al exterioritătii înclinarea spre eroic. Mai ales că era o fire lirică. Totuşi, mai bine decât oricine altul el ilustra ideea după care oricărei purităţi îi este inerent avântul. Iar el era şi pur şi avântat; plasma divină a sufletului său, circulând prin vase comunicante, se întâlnea cu a copiilor cărora le era institutor. Astfel poetul retrăia, sincronizându-se cu simţirea elevilor, normele fundamentale ale iubirii de patrie, făcând cu ei o fază comună. G. Tutoveanu exista în asceza ingenuă a ideilor naţionale primare al căror lirism

este retorica însăşi, ca în învăţarea de către fiu, prin iniţiere paternă, a celui mai nobil ritual. Aici stă secretul „prizei" poeziei sale patriotice: ea atinge coarda cea mai sensibilă a copilului din cititor, copil care ascultă mai curând de învăţător decât de părinţi ori de învăţătura complicată şi neiertătoare a vieţii. Aţipit în eternitatea lui, acest copil din sufletele tuturora numără matur pe cele cinci degete legile morale şi se trezeşte numai la auzul îndemnului venit de la învăţator. Iar învăţătorul era însuşi poetul… Trecuseră mulţi ani – mai exact două decenii – de când scrisese acea exortaţie de-o simplitate miraculoasă, poezia *Fii gata!*, căreia Dimitrie Cuclin i-a prins în muzică atât de nimerit însufleţirea:

Copile, iubeşte-ţi cu sete
Pământul străbunilor tăi…

Reluarea ei în manualele şcolare era acum potrivită şi momentului general şi revenirii lui G. Tutoveanu la poezia patriotică. După înfiinţarea Academiei Bârlădene, scrisese, într-adevăr, cele mai frumoase poezii de inspiraţie eroică, texte de referinţă în antologiile genului. Dezastrul armatei româneşti de la Turtucaia, de la începutul lunii septembrie 1916, când România era apăsată nu numai de miile de morţi şi zecile de mii de prizoneri, ci şi de prăbuşirea morală, i-a inspirat cea mai mesianică poezie din câte a scris, care a modulat decenii la rând sensibilitatea în formare a copiilor ţării, *Turtucaia*, ce purta la început titlul *Şi când, viforoşi…*

Copiii mei, copiii mei,
Când treceţi seara la culcare
Şi candelele-n tremurare
Vă ning pe creştete văpaia,
Rugăţi-vă şi pentru cei
Care-au căzut la Turtucaia…

Poezia continuă prin apoteoza împletirii generaţiilor şi a continuităţii eroismului, demnă de pana componistică a unui Verdi:

Şi când veţi trece viforoşi,
Cu braţ de fier şi ochi de pară,
În groaznic tunet de fanfară,
Să-i număraţi printre strămoşi,
Ce-au scris al patriei hrisov
La Racova şi la Neajlov!

În 1919, G. Tutoveanu şi-a adunat poeziile ce-şi află subiect în dragostea de neam şi ţară în volumul *Balade*, care – mai puţin epic şi mult mai mult liric decât o arată titlul – va lăsa posterităţii câteva poezii antologice, ca să nu folosesc termenul, şi uzat şi riscant, capodopere: *Robul, Fii gata, Turtucaia…*

Destoinic membru al Academiei Bârlădene, V. Voiculescu făcuse acelaşi lucru publicând, chiar la Bârlad, volumul de poezii *Din Ţara Zimbrului*, însă ecouri din anii trăiţi la Academia Bârlădeană intrată în rezonanţă cu dramele războiului se vor găsi şi în volumul ulterior, *Poeme cu îngeri* (Cf. *Un glotaş*).

Viaţa Academiei… se topea în substanţa amară şi însângerată a acelor ani: A. Vlahuţă părăsea casa cu cerdac a profesorului Eugeniu Bulbuc de pe Bulevardul Epureanu, în care îşi aflaseră cuib şi el şi pânzele lui Grigorescu, aduse aici sub coviltir de la Dragosloveni, şi străbătea noroaiele sacre ale frontului pentru a fi cu inima alături de luptători.

Concentrat în preajma Mărăşeştilor, I. Valerian – care avea să creeze nu peste multă vreme una din cele mai moderne şi longevive reviste din România, *Viaţa literară* – venea călare de la Tecuci la Bârlad, întreţinând înfriguratul patos al societăţii literare a lui G. Tutoveanu. Victor Ion Popa, fascinat de experienţele aeronautice ale aviatorului Craiu, ale cărui volute deasupra dealurilor bârlădene învigorau până şi inimile sleite, desena schiţe de război şi chipuri de soldaţi, picta scene de luptă, pitulat prin tranşee, opere de artă care ar trebui astăzi adunate de Academia Bârlădeană dacă nu într-un album tipărit, cel puţin într-o expoziţie. G. Tutoveanu infuza entuziasm preocupărilor lui privitoare la arta şi ştiinţa zborului, iar rolul său nu va trebui ignorat în cercetarea genezei romanelor lui Victor Ion Popa, *Sfârlează cu fofează* şi *Maistoraşul Aurel*…

Literatura ulterioară perioadei bârlădene a unor scriitori ca: Ion Buzdugan, Mihail Lungianu, Dimitrie Iov, C.Z. Buzdugan, G.M. Vlădescu, V. Damaschin, Ion Ojog, G.G. Ursu, Mircea Damian şi alţii este plină de ecourile vieţii spirituale a Academiei Bârlădene din timpul războiului, ecouri prelungite până târziu în sânul ei… De altfel, operele artistice mari au fost elaborate totdeauna nu în perioada trăirii evenimentului hotărâtor, cât pe urmă, când acesta şi-a consumat existenţa şi poate fi cercetat cu eficienţă în toate dimensiunile lui, reflectate în apele adânci, complicate şi imprevizibile ale sufletului…

După făurirea României Mari, mulţi scriitori formaţi la Academia Bârlădeană ori care numai cât au luat parte la întâlnirile ei, s-au răspândit prin ţară; în opera lor, cercetată în formarea ei de către istoriograful de mâine, vor putea fi descoperite elemente ale vieţii petrecute în capitala Ţării de Jos, în anii celei dintâi conflagraţii mondiale.

În spitalele de răniţi din Bârlad au lucrat trei eminenţi membri ai Academiei Bârlădene: medicii V. Voiculescu, Virgil Nitzulescu şi Iuliu Niţulescu. Moară în care o piatră e suferinţa iar cealaltă piatră, moartea, spitalul de război a contribuit cu experienţa lui unică la formarea ştiinţifică a acestor trei mari cărturari, care au ajuns ulterior reputaţi specialişti: V. Voiculescu internist, Virgil Nitzulescu parazitolog iar Iuliu Niţulescu fiziopatolog. Important este faptul că societatea academică a lui A. Vlahuţă şi G. Tutoveanu îi unea pe toţi trei prin interesele lor literare, cărora ulterior le va da curs numai V. Voiculescu, ajuns clasic al literaturii române. Consecvenţa şi puritatea prin care aceşti trei mari medici s-au menţinut în dragostea de neam şi de ţară de-a lungul unei vieţi destul de lungi şi de încercate, V. Voiculescu trecând chiar la bătrâneţe printr-o recluziune menită a-i fi fatală, dar din care l-a scăpat marea sa credinţă în Dumnezeu, îşi au obârşia indiscutabil în fermitatea caracterului, în puternicul patriotism, dar şi în şcoala de mare elevaţie care a fost, în anii tinereţii lor, Academia Bârlădeană.

C.D. Zeletin
Preşedinte de onoare al Academiei Bârlădene

Iaşi, 5 iulie 2003, Scrisoare a prof. univ. Constantin Ciopraga, reputat istoric şi critic literar :

Domnilor,

Vă mulţumesc călduros pentru cărţile trimise. Reactualizarea lui G. Tutoveanu e un pios act de continuitate spirituală – într-un Bârlad în care i se simte încă prezenţa. Un coleg de Facultate, Aurel Ivănescu (mort în război), îmi vorbea despre poetul tradiţionalist; ulterior, profesorul G.G. Ursu vedea în acesta o emblemă a locului. La Fălticeni, unde profesase ca institutor, G. Tutoveanu – unul dintre întemeietorii ,,Academiei Bârlădene" – fusese apropiat de Sadoveanu, de Artur Gorovei şi de alţii. Bârladul a fost un remarcabil centru cultural regional, iar ,,Liceul Codreanu" a contribuit mult la crearea unui ambient pe măsură.

Mulţumiri speciale pentru cele câteva eşantioane ,,Rebus" – instrumente stimulatoare întru familiarizarea cu fenomenul literar românesc.

Cu cele mai bune sentimente şi cu salutări cordiale – al dumneavoastră,

Constantin Ciopraga

*

Monitorul de Vaslui, 569 (2610), joi, 18 noiembrie 2004

Scriitorul Alexandru Vlahuţă, comemorat la Bârlad

La 85 de ani de la trecerea în nefiinţă a scriitorului, la Bârlad va avea loc o manifestare la Casa de Cultură ,,George Tutoveanu". Cu această ocazie va fi lansat un nou număr al revistei ,,Academia Bârlădeană".

Scriitorul Alexandru Vlahuţă, va fi comemorat la 85 de ani de la trecerea sa în nefiinţă, mâine în cadrul unei manifestări ce se va desfăşura de la ora 18.00, în sala mică a Casei de Cultură ,,George Tutoveanu" din Bârlad. Acţiunea culturală este organizată de reprezentanţii Academiei Bârlădene şi de conducerea Casei de Cultură. De altfel, cu ocazia acestui eveniment a fost tipărită o carte de antologie versuri şi proză, ce aparţine marelui scriitor născut pe meleagurile bârlădene. Totodată, va fi lansat un nou număr al revistei ,,Academia Bârlădeană" şi o plachetă rebus dedicate de asemenea scriitorului Alexandru Vlahuţă. La manifestare vor participa ca invitaţi şi personalităţile culturale C.D. Zeletin şi Ion Dănilă. Printre invitaţi vor fi şi membrii Cenaclului literar ,,Visătorii", care vor lansa o revistă în memoria lui Alexandru Vlahuţă.

Marius Patrichi

*

Convorbiri literare (*Panoramic editorial*), nr.8 (92), august 2003 :

*G. Tutoveanu, *Albastru,* Bârlad, Sfera, 2003. Volum cuprinzător, apărut sub egida ,,Academiei Bârlădene" (instituţie interbelică, reluată, reanimată de prestigioşi dascăli din oraşul lui Tache, Ianche şi Cadâr). Poezii alese ale unui spirit generos, (ne)uitatul G. Tutoveanu (1872-1957), membru fondator al Societăţii Scriitorilor din România, ctitor de ziare şi de presă culturală, autor de manuale didactice interbelice, revizor şcolar, inspector cultural, prefect al judeţului Tutova, prieten cu Nicolae Iorga, M. Sadoveanu, P. Şeicaru, T. Vianu, V. Voiculescu ş.a. Ediţia (necesară) de acum este alcătuită, în chip impecabil, de Mircea şi Sergiu Coloşenco, incluzând biobliografia realizată de Al. Tutoveanu şi C.D. Zeletin.

Lucian Vasiliu

*

Jurnal de Dâmboviţa, nr. 2261, 22 august 2003,p. 6.

Restituiri

G. Tutoveanu : *Albastru*

O iniţiativă lăudabilă a Editurii ,,Sfera" din Bârlad este de a publica volumul *Albastru. Poezii alese,* semnat de poetul George Tutoveanu. Volumul apare sub egida Academiei Bârlădene, fiind alcătuit de distinşii oameni de cultură Mircea şi Sergiu Coloşenco. Despre poezia lui G. Tutoveanu (20 noiembrie 1872-18 august 1957), Nicolae Iorga scria: *...un adevărat şi un duios, uneori şi un puternic poet, care nu simte nevoia exagerărilor de stil şi a contorsiunilor de simţire.* Constantin Ciopraga scrie: *Poezie de expresie simplă, creaţia lui G.Tutoveanu se caracterizează printr-un lirism direct, de o discreţie permanentă.* În 1904 închină lui Ştefan cel Mare o zguduitoare poezie: *Un dor ascuns mă răzvrăteşte/Şi nu-mi dă pace să mă'nchin/Părinte al neamului, stăpâne/tu ştii că dormi sub cer străin?* (*La Putna*). Nu uită să scrie despre ţinuturile româneşti care şi pe vremea sa şi în zilele noastre sunt înstrăinate de pe harta României: *Cumplitul răsunet de bucium pe văi/Azi tremură'n jalea cântărilor sfinte:/Şi numele vrednic al fiilor tăi,/Pe cruci de morminte* (*Bucovina*). Volumul cuprinde şi poezii traduse în limba franceză de George Sălceanu şi C.D. Zeletin.

(M.I.V.)

*

ΚΑΙΡΟΣ, *Supliment Cultural,* nr.7, 19-26 septembrie 2003, Tecuci

George Tutoveanu – poetul sufletelor dantelate

Străveche Ţară de Jos a Moldovei, slove şi gânduri... De aici şi-au luat zborul mai multe generaţii strălucite de intelectuali ce au scris pagini pline de originalitate şi vibraţie emoţională. Lucrările acestor ,,spirite contemplative şi-adânci" (G.G. Ursu) alcătuiesc astăzi un buchet de flori rare care emană un parfum de istorie risipită pe panta timpului, un abur al timpurilor patinate de oameni şi întâmplări. Privirile noastre se întorc spre trecut pentru a vedea de unde vin cocorii ce se-ndreaptă azi către marginile zării. Ne inundă amintirile. Nevoia de retrăire într-un alt univers. Învăluiţi în vârtejul vieţii încercăm să înaintăm pe cărările ei, dar frânturi ale anilor ne tulbură progresiunea, iar câteodată o ţin pe loc, aşa precum în clipa de faţă când ne reîntâlnim cu poezia lui George

Tutoveanu. Volumul *Albastru* apărut în 1902 avea să consacre debutul unui distins poet bârlădean care a impresionat critica literară a vremii. G. Tutoveanu, ,,poetul plopilor" a beneficiat de aprecierea lui Spiru Haret care-i acordă ,,Bene Merenti". Aş vrea să vă semnalez faptul că stilul literar tutovean este inconfundabil, că nu veţi găsi în poezia sa schimbări de tonus în dezvăluirea sentimentelor despovărate de grija zilei de mâine. Moldova se mândreşte cu acest făuritor de slove lirice sau epice atât de sincere. Tutoveanu a fugit de aglomerările cenaclurilor, a vrut să-şi păstreze universul ideatic integru, duios şi tandru in preajma fiinţei iubite, a ştiut să se refugieze în natură să-i descopere valenţe cu sclipiri de chihlimbar şi să ţină deschisă cartea de istorie a neamului întru slava viitorimii. Iubirea de ţară este curată, neatinsă de impulsurile modernismului; se intâlnesc, la ceas de seară calmul specific moldovenesc logodit cu duioşia şi generozitatea simţirii moldoveneşti. Echilibrat, senin, spirit aşezat dar plin de armonie şi lumină, Tutoveanu este un entuziast. Nu-şi trădează stilul clasic, nu-şi uită rădăcinile, nu uită să se bucure de clipa vieţii cea frumos trecătoare, iar existenţa lui spirituală o îmbracă în albastrul de Voroneţ, sădind în pridvorul răsăritului cântecul iubirii pentru viaţă. Ne străduim cât trăim să ne ascundem în sinceritate, dar din păcate românul nu prea mai are ochi şi răbdare să guste parfumul prezentului fiecărui creator de frumos. Aşa s-a întâmplat cu blândul Tutoveanu; în timpul vieţii lui, concetăţenii lui, bârlădenii, nu l-au apreciat pe cel care n-a conceput poezia decât în vers clasic, cu ritm şi măsură. La masa tăcerii tutovene parcă se adună, la ceas de veghe, Coşbuc, Alecsandri, Goga, Pillat, Şt.O. Iosif. Există ceva înălţător, emoţionant şi cutremurător până la adoraţie, iubirea pentru trecut, dragostea de ţară, de tradiţia strămoşească. Patriotismul este firul auriu care străbate poezia lui Tutoveanu: *Copile, iubeşte-ţi cu sete/Pământul străbunilor tăi,/Fii gata, când glasul de trâmbiţi/Pluti-va pe culmi şi prin văi.* (*Fii gata*); *Coboară-te-asupra-mi, iubire,/Din slăvile bolţii senine/…/Prin lumea-ţi de stele mă poartă,/Şi basme de visuri mi'nşiră/…/Aşterne-mi în cale seninul/Din ceruri scăldate de soare/…/A gândului chinuri mi-adoarme/Şi du-mă cu tine, iubire.* (*Iubire*). *Cântecele de vânt,* aşa cum le numea poetul, purtau pe umeri atingerea zânelor şi numai în *ceasul îndrăgirii* suspină teii, *ne-aşteaptă crângul nins de floare*, *ne cheamă iarăşi plopii singuratici*, iar *când luna se-ntunecă*, poetul stă de veghe la poarta istoriei şi reînvie paginile glorioase ale trecutului. *Privesc uimit cum treceţi, şi-n suflet mi s'aprind/ Porniri de vitejie ce-aleargă clocotind/Din vremuri fără nume; sus frunţile, eroi,/Că cerul ţării noastre se reazimă pe voi!* (*Sus frunţile, eroi*). Înălţătoare vorbe adresate tinerei generaţii care a cam uitat ce-nseamnă iubirea de ţară. *Copiii mei, copiii mei,/Când treceţi seara la culcare,/Şi candele'n tremurare/Vă ning pe creştete văpaia,/Rugaţi-vă şi pentru cei/Cari-au căzut la Turtucaia.* (*Turtucaia)*. Poetul tresare şi suspină cu gândul *,,la biserica sărmană şi uitată*; *din anii duşi de-a pururi când intram,/Şi mă-nălţa de subsuori bunica/ S-ajung şi eu pân'la iconostas.* Şi gându-i zboară la Ştefan cel Mare, la paginile de istorie, *la florile de lotus visătoare*, la doina vâslaşului, la fiinţa iubită care l-a adorat până când fulgerul dragostei s-a stins în noaptea coborâtoare în adâncuri. Înzestrat cu o sensibilitate aleasă, G. Tutoveanu a militat pentru ,,un mediu cultural ales, atât în famile cât şi în societate, considerând că orice generaţie are menirea de a ţine veşnic trează în mintea tuturor continua spiritualizare a vieţii". Toată admiraţia mea pentru Mircea şi Sergiu Coloşenco, cei care n-au uitat să ne amintească, prin editarea volumului *Albastru*, valoarea simţirilor tutovene; iar datoria noastră este de a face cunoscute versurile acestui român nepereche, *poetul sufletelor dantelate:* George Tutoveanu.

Eleonora Stamate

*

Jurnal de Dâmboviţa, nr.2335, luni, 17 noiembrie 2003, p. 15.

Academia Bârlădeană

Municipiul Bârlad deţine un record demn de invidie şi, de ce nu, de… bucurie. În acest spaţiu românesc s-au născut cei mai mulţi academicieni pe care i-a dat România. Astfel, în acest spirit, se editează de către Societatea literar-culturală Academia Bârlădeană, o publicaţie cu statut aparte. Scriitorul C.D. Zeletin publică eseul ,,Fiii poetului G. Tutoveanu", iar prof. Mihai Luca, cronica literară ,,O carte emblemă şi rigoare editorială", referitoare la volumul *G.Tutoveanu, Albastru, Poezii alese.* Vasile Mălinescu semnează articolul ,,Elena Petrican, actriţa septuagenară a Teatrului V.I. Popa, Bârlad". Sunt publicate poezii, proză, eseuri, epigrame. ,,Academia Bârlădeană" e o revistă ce merită a fi citită. Felicitări d-lui Serghei Coloşenco, redactor şef, pentru realizarea în haine de sărbătoare a acestei reviste!

Mihail I. Vlad

*

Tribuna de Dorna, iulie 2003, An.I, nr.5, p.8.

George Tutoveanu, *Albastru*. *Poezii alese*

A apărut în acest an la editura Sfera din Bârlad un volum de versuri care impresionează în primul rând prin profesionalismul editorilor. Într-o perioadă când se publică excesiv de mult, iar modul în care cărţile văd lumina tiparului rămâne în plan secund, nu se poate să nu te impresioneze acest volum, înzestrat cu prefaţă, cu lămuriri asupra ediţiei, cu aparat critic şi bibliografic.

Reţinem imaginea poetului George Tutoveanu dintr-un album fotografic dedicat lui Mihail Sadoveanu prin anii 1960: un bărbat distins, de o eleganţă deosebită; citind acum volumul editat de Mircea şi Serghei Coloşenco am constatat că şi versul are aceeaşi eleganţă clasică.

Pe Mircea Coloşenco îl cunoaştem ca realizator al excelentei ediţii în trei volume a operei poetice a lui Nichita Stănescu, ediţie premiată în acest an. Îl mai cunoaştem şi ca poet debutant, cu volumul de versuri „Climate", recenzat de Gellu Dorian în ,,Convorbiri literare" nr. 5 (89) a.c.

Poezia lui G. Tutoveanu (1872-1957) se înscrie în curentul literar al începutului de veac XX, fiind apropiată îndeosebi de Şt.O. Iosif, însă mult mai energică, chiar mesianică, atunci când tematica se referă la istoria naţională: *Şi-atunci… Părinte-al lumii, de-a pururi slavă ţie,/Fii veşnic în lumină, că m-ai învrednicit,/La marginea vieţii, să văd că n-a pierit/Din sufletele noastre,ne'nvinsa bărbăţie!* (*Logodna lui Vifor*).

Nu lipsesc nici ecourile unui romantism întârziat: *,,De vrei să-nvingi dorul, iubito să-l duci/Departe, pe-a norilor punte,/Când apele-s negre şi plâng la răscruci,/Când şueră bradul în munte.* (*Pace*).

În concepția editorilor materialul poetic este structurat în trei părți: prima aparține poetului însuși (1924), a doua reprezintă o selecție a editorilor din volumele ulterioare, „Tinerețe“ (1924) și „Sonete“ (1938), iar partea a treia este bilingvă, româno-franceză, cu traduceri de Grigore Sălceanu și C.D. Zeletin. Din această ultimă parte se detașează, ca o excepție, prin simțire poetică și senzualitate – căci George Tutoveanu este un hieratic și un pudic – poezia „Regina șatrei“, pe care o cităm în întregime: *Un singur foc a mai rămas, și-n pară/Se văd întinși, pe miriște, flăcăii/Și urșii, care dorm uitați pe-afară, Și fata, care-și joacă zurgălăii…//Ciopliți în piatră stau; nu-i înfioară/Nici zvonul cald și tainic al văpăii,/Și numai ochii ard de-o sete amară,/ca fulgerele noaptea-n largul văii…//Orcan cumplit, de flăcări se-nvârtește…/Și cu zvâcnirea șoldurilor pline, Piranda-și zvârle zdreanța de pe trup…//S-aud oftări… și geamăt… și suspine…/Și dintre dealuri luna-ncet sporește, Sclipind măreț, pe dinții lor de lup.*

Apărut sub egida Academiei Bârlădene, volumul *Albastru*, de George Tutoveanu reprezintă o restituire poetică necesară și o reușită editorială.

Gheorghe C. Patza

*

Vremea nouă, luni, 7 martie, 2005: *Lansări de carte la Academia Bârlădeană*

Sfârșitul de săptămână a fost la Bârlad unul preponderent cultural, așa cum sunt obișnuiți bârlădenii de către oamenii de cultură ai orașului. Sâmbătă, la Biblioteca Municipală „Stroe Belloescu“ din localitate a avut loc o sesiune a Academiei Bârlădene, cunoscuta societate culturală condusă de Elena Monu, președintele ei și de încă alți mulți bârlădeni care au cultura „în sânge“. În cadrul acestei sesiuni, au avut loc prezentări de cărți și lansări de reviste culturale. Au fost prezenți Rodica Pop, directorul Centrului Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Vaslui, Dan Ravaru, tot din CJPCT Vaslui, Lucian Valeriu Lefter, din Zăpodeni, autor al unei monografii lansate sâmbătă, deputatul PSD Gabriela Crețu, viceprimarul Bârladului, Adrian Solomon, precum și numeroase personalități ale vieții culturale bârlădene. S-au lansat revista anastatică „Ion Creangă“, care a fost extraordinar de frumos prezentată de profesorul Dan Ravaru, revista „Academia Bârlădeană“ nr. 18/trim. I al acestui an, monografia lui Lucian Lefter „Zăpodeni“, cartea „Glorie și declin“ a ieșeanului Gheorghe Lupașcu Șuhulețianu, care prezintă neamul răzeșilor din bazinul superior al Bârladului și revista „Elanul“, o publicație editată de Asociația Culturală „Academia rurală Elanul“ și Școala „Mihai Ioan Botez“ din satul Giurcani, comuna Găgești, jud. Vaslui. Profesorul Dan Ravaru a avut o prezentare de excepție a revistei anastatice „Ion Creangă“, care a fost editată în 1908-1909, fiind acum reeditată.

Cezara Mironică

Aflăm cu întristare de pierderea dureroasă suferită de dl C.D. Zeletin: s-a stins din viață fratele domniei sale, ing. Paul Dimoftache, membru al Academiei Bârlădene. Se desface binomul *Dada-Lulu*, născut în Burdusacii copilăriei celor doi frați și rămas neclintit peste ani. *Lu-lu*, diminutivul pe care Dada, mai mic cu un an, îl dăruise fratelui, culegându-l din refrenul mamei când îl adormea...

Ne vor lipsi prezența lui caldă, vorba bună, privirea atentă prin care găsea mereu locul cuvenit și aprecierea justă pentru orice se petrecea la întâlnirile bârlădene la care își însoțea fratele...

Adresând gândul nostru consolator dlui C.D. Zeletin, îl rugăm pe Bunul Dumnezeu să-i lumineze calea celui ce a fost Paul Dimoftache!

Membrii Academiei Bârlădene

CĂTĂLIN-ANDREI TEODORU

VICTOR ION POPA - UN ADEVĂRAT OM UNIVERSAL *

Hristos S-a Înălţat!

Ne aflăm astăzi la o aniversare specială, Centenarul Academiei Bârlădene, însă aş vrea să mai menţionez câteva evenimente din viaţa mea ajunsă la maturitate anul acesta: fiul meu, Petru a împlinit zilele trecute un an, eu am împlinit acum o lună 40 de ani; gazdele noastre împlinesc anul acesta 60 de ani de la înfiinţare, tot în urmă cu o lună l-am sărbătorit

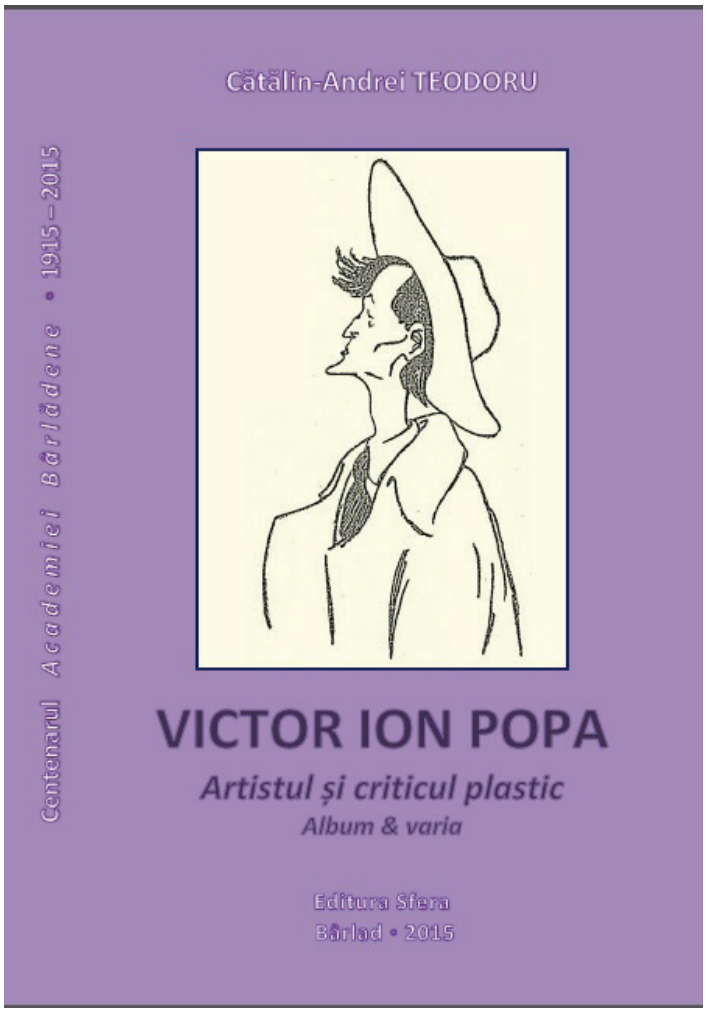

pe domnul profesor C.D. Zeletin la împlinirea venerabilei vârste de 80 de ani, astăzi ne-am adunat să celebrăm Centenarul Academiei Bârlădene, iar peste puţin timp vom sărbători 120 de ani de la naşterea lui Victor Ion Popa. Anul viitor se vor împlini 70 de ani de la moartea lui Victor Ion Popa şi am fi bucuroşi să vedem pe scenele teatrelor şi alte piese semnate Victor Ion Popa, în afară de acum celebra *Take, Ianke şi Cadâr!*

Ideea albumului de faţă este o idee mai veche a domnului profesor C.D. Zeletin. În urmă cu peste 5 ani, mi-a dezvăluit visul domniei sale de a crea un album de portrete, desene şi caricaturi ale artistului plastic Victor Ion Popa. Am preluat cu bucurie ideea şi, ca urmare a cercetărilor mele din ultimii 5 ani, am adunat câteva mii de desene aflate risipite prin biblioteci, arhive, publicate în presa interbelică, în colecţii particulare. Adresez mulţumiri tuturor colaboratorilor care m-au ajutat la realizarea albumului, între care ţin să amintesc pe dna Mihaela Popa. În urma unei selecţii riguroase, efectuată împreună cu domnul profesor C.D. Zeletin, a apărut albumul de faţă.

Este intitulat *Victor Ion Popa. Artistul şi criticul plastic. Album &varia* şi are ca scop prezentarea unei laturi mai puţin cunoscute a lui Victor Ion Popa: aceea de artist şi critic plastic.

A fost gândit iniţial ca un album structurat în câteva secţiuni care să prezinte opera artistului Victor Ion Popa: *Autoportrete*, *Victor Ion Popa văzut de alţi artişti*, *Desene de Victor Ion Popa* şi *Caricaturi de Victor Ion Popa*. Pe parcursul cercetării au apărut şi alte lucruri demne de menţionat şi prezentat aşa că am adăugat şi o secţiune de *Varia* unde se regăsesc fotografii şi alte lucruri inedite, o secţiune cu amintiri şi confesiuni ale prietenilor lui Victor Ion Popa despre această latură a sa de artist plastic, o cronică plastică a lui Victor Ion Popa asupra unei expoziţii de N.N. Tonitza, alt artist bârlădean celebru, şi două texte dedicate Academiei Bârlădene şi Bârladului semnate de Victor Ion Popa: *Lângă meşterul Vlahuţă. O amintire cu ceapă şi renunţări* şi *Bârladul. Târgul năpastelor*. Pentru diversificarea necesară a cromaticii volumului şi integrarea albumului în atmosfera pe care o implică Centenarul Academiei Bârlădene, la fiecare secţiune a volumului am adăugat o poezie de G. Tutoveanu sau Victor Ion Popa.

Iată un fragment din *Lângă meşterul Vlahuţă. O amintire cu ceapă şi renunţări:*

„Trăsurile erau orânduite după cuviinţă. În cap, Meşterul *Vlahuţă*, doamna şi poetul *George Tutoveanu*. În trăsura a doua, *Mihail Lungianu*, pictorul *Nicolae Constantinescu* şi prietenul său, *Vasile*, sau, cum îi spunea doamna Vlahuţă, doctoraşul. Era medicul şef al spitalului din şcoala *Sfântul Gheorghe*, cu grad de căpitan, bărbuţă de mucenic timpuriu şi două volumaşe de poezii suave, înseninate, scrise la căpătâie de bolnavi şi muribunzi. Numele întreg îi era *Vasile Voiculescu*.

În sfârşit, praful celor două brişti din faţă avea să-l înghită hălăciuga academică. Adică fraţii *Niţulescu*, *Jules* cel serafic, *Virgil* cel pozitiv şi eu, cel nici serafic, nici pozitiv, pentru că eram proaspăt demobilizat într-o biată Românie fără munţi... (...)

Privind departe, spre răsărit, unde sub zariştea străvezie, Basarabia îşi iţea dealuri line, *Constantinescu*

* Cuvânt rostit la sărbătorirea Centenarului Academiei Bârlădene, 21 mai 2015.

înregistra tablouri viitoare. "

Acest text al lui Victor Ion Popa, pe lângă că evocă o frumoasă întâlnire a Academiei Bârlădene, demonstrează caracterul *artistic* al societăţii literare, prin însăşi componenţa membrilor ei, scriitori, poeţi, pictori. Un alt mare merit al acestui text este că evidenţiază sentimentele patriotice ale lui Victor Ion Popa, prin evocarea cu tristeţe a două teritorii româneşti aflate atunci în afara graniţelor României, Transilvania şi Basarabia.

În ceea ce priveşte activitatea sa de artist plastic, nu pot spune decât că aceasta a fost prolifică: din frecvenţa apariţiei desenelor în presa vremii şi din confesiunile apropiaţilor, ne putem da seama că Victor Ion Popa desena zilnic, a desenat toată viaţa sa, din copilărie până în ultima sa clipă.

Eu am reuşit să adun o mare parte din opera sa, dar voi lăsa criticii şi persoanele autorizate să aprecieze valoarea desenelor sale. Pot spune doar atât: că a excelat în arta portretistică şi a realizat o caricatură psihologică, uneori cu tendinţe expresioniste. De remarcat sunt şi caricaturile sale cu teme sociale şi politice din perioada interbelică, dar care sunt la fel de actuale şi în ziua de astăzi. Caricatura sa nu jignea, ci aducea pe buzele tuturor zâmbetul, buna dispoziţie, asta apropo de caricatura practicată în zilele de astăzi.

În urma cercetărilor realizate, am reuşit să văd o altă faţetă a lui Victor Ion Popa decât cea a creatorului şi regizorului de teatru, cum este el consacrat. Am reuşit să-l văd pe moldoveanul ambiţios, muncitor, perseverent, ajuns în capitală şi dornic de a realiza lucruri măreţe… Şi chiar le-a realizat în viaţa sa scurtă, şi nu într-un singur, ci în nenumărate domenii: în teatru, unde a fost, pe rând, regizor, scenograf, actor, sufleur, director de teatru, critic dramatic, profesor de conservator, autor de studii despre teatru; a fost dramaturg, romancier, prozator, poet, publicist, tălmăcitor; ca artist plastic, a fost pictor, caricaturist, desenator, sculptor, grafician, pictor scenograf, dar şi critic plastic şi cronicar artistic. Dar nu s-a oprit aici; a abordat şi alte domenii unde a excelat: a fost primul regizor de teatru radiofonic, sociolog, activist social, arhitect, muzeolog, urbanist, aviator ş.a.

A fost un adevărat om universal!

Foarte interesant este faptul că multe din aceste îndeletniciri şi viteza prin care le înfăptuia se justifică şi prin nevoia de a-şi câştiga existenţa.

Vă invit să vedem o parte din desenele cu personalităţi bârlădene, şi nu numai, expuse în expoziţia din foaierul teatrului, unde domnul profesor C.D. Zeletin va prezenta o seamă de portrete semnate Victor Ion Popa, nu înainte de a mulţumi Academiei Bârlădene şi prietenilor mei care au făcut posibilă apariţia acestui album. (Plantagro, Păvălaşcu RiskConsultants, Toyota si Ford Iaşi, Mondo di pasta, Essential Technologies).

Vă mulţumesc!

Maria Mohor

Vasile Voiculescu

Alexandru Vlahuţă

Victor Ion Popa

Vasile Pârvan

Getta Kernbach

Nichifor Crainic

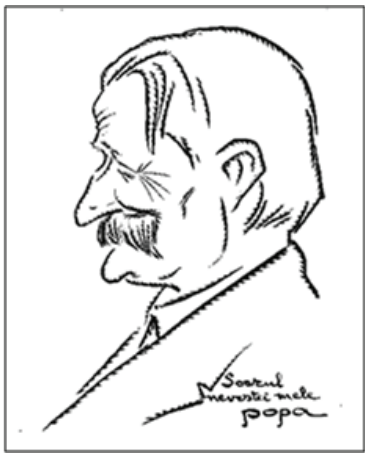

Ion Popa

Mihai Onofrei

Corneliu Moldovanu

Constantin Tănase

Corneliu Zelea Codreanu

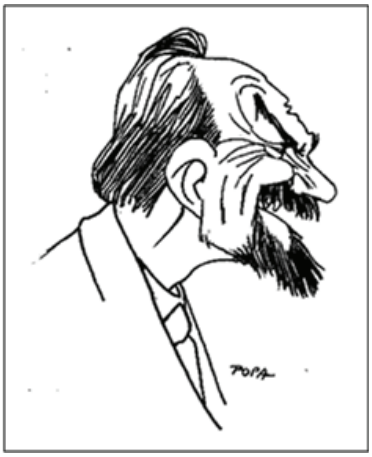
Dimitrie Nanu

Sorin V.I. Popa

Nicolae D. Cocea

Petre Cancel

Pamfil Şeicaru

Iisus Hristos, Mântuitorul

ION N. OPREA

Lansarea albumului *Victor Ion Popa. Artistul și criticul plastic*, de Cătălin-Andrei Teodoru

„Întemeiată în 1915 de împătimiții și vizionarii în ale culturii G. Tutoveanu, Tudor Pamfile și Toma Chiricuță, Societatea culturală Academia Bârlădeană nu a fost doar o stare de spirit, ci un puternic centru de cultură națională, nu numai la Bârlad ci pentru întreaga Moldovă de Jos", subliniam în anul 2012 (în volumul „Academia Bârlădeană și Vasile Voiculescu", cu o postfață de prof. Cornelia Sechi, Editura PIM, Iași, 2012).

Chiar de la început menționam și alte scrieri care marcau apropierea Centenarului: ediția anastatică alcătuită de editoarele Elena Monu și Elena Popoiu, Editura Sfera, Bârlad, 2011, dar și cele 500 de pagini ale volumului „Mari personalități ale culturii române într-o istorie a presei bârlădene 1870 – 2008", Editura PIM, Iași, ca și alte 552 de pagini ale lucrării „Bucovina în presa vremii, Cernăuți, 1811 – 2004", editura Edict, Iași, ambele scrise de Ion N. Oprea.

Joi, 21 mai 2015, în foaierul Teatrului „Victor Ion Popa" din Bârlad, în cadrul manifestărilor prilejuite de aniversarea Centenarului Academiei Bârlădene, în prezența autorităților, a multor oameni de cultură și a unui public avizat, a avut loc lansarea albumului de artă „Victor Ion Popa. Artistul și criticul plastic", realizat la Editura Sfera, Bârlad, autor Cătălin- Andrei Teodoru.

De menționat: Cătălin-Andrei Teodoru, și dânsul fiu al Bârladului, a copilărit în satul Dodești, pe meleagurile unde V. I. Popa s-a dedicat cercetărilor sociologice ale profesorului D. Gusti, ca îndrumător al acțiunii „Studenții la sate", participant activ la ceea ce la Dodești s-a scris despre „Casa obștei", „Podul mare", „Cartea de aur" a Căminului cultural păstrată de învățătorul Nicu Ionescu, preluată de alt învățător, Toma Codrescu, scrise în slovă de regretatul meu prieten, alt bârlădean, profesorul Constantin Parfene, un timp director al Teatrului „Victor Ion Popa".

Despre opera realizată, cuvintele de apreciere sunt unanime: „Felicitări domnului Cătălin-Andrei Teodoru și centenarei Academii Bărlădene pentru acest eveniment oportun care înnobilează cultura bârlădeană și pe susținătorii ei", scrie prof. Lina Codreanu la 30 aprilie; „Felicitări din inimă! Așteptăm lansarea acestei cărți", se declară nerăbdătoare Alina Butnaru, muzeograf.

Nostalgic, deschid cartea „Bucovina în presa vremii…" de Ion N. Oprea, editura Edict, Iași, 2008. p.81, și în ziarul *Dreptatea*, organ al Partidului Poporului de sub președinția d-lui General Al. Averescu, din 1 ianuarie 1927, care apărea la Cernăuți și avea fotografia realizată în peniță de Victor Ion Popa, citesc: „Premieră la Național", cu un elogiu adus „talentatului dramaturg și regizor la „Ciuta", jucată de aproape toate teatrele naționale din țară, demonstrându-ni-se că artistul e un gingaș poet, cu versuri vioaie, de o plasticitate rară, cu ritm și rimă bogată și cu o fină nuanță de ironie, publicându-i-se două poezii: *Caricatură sentimentală* și *Schiță de toamnă*, ultima reprodusă mai jos:

O comoară de aramă
Și de aur în văpăi
Arde-n galbena năframă
De pe dealuri și pe văi.
Tata-și doarme somnișorul
Sub căruță lângă boi.
Numai piciul stă-n răzorul
Lanului de popușoi
Și ferit mai într-o parte,
Din mătase de cocean,
Crăcănat, adus de spate
Încruntat și serios,
Cu sprâncenele-aplecate,
Piciul pufăie vârtos
Și cu mucul de țigară
Între degete teșit
Printre dinți, ca omul mare,
Scuipă foarte mulțumit.
Și-ntr-o filă dintr-o carte
O țigară-și strânge avan.

„Cel dintâi scriitor tânăr care s-a format în această atmosferă efervescentă de la *Florile Dalbe*, 1919, unde activau George Tutoveanu, V. Voiculescu, Tudor Pamfile, M. Lungianu n.n. – a fost Victor Ion Popa. Era răsfățatul ședințelor literare în cadrul cărora se manifesta cu o participare vie la discuții și cu versuri satirice", își aduce aminte G.G. Ursu în „Amintiri despre Academia Bârlădeană". El însuși, Victor Ion Popa, preciza cu umor că făcea parte din „hălăciuga academică", scriam în „Mari personalități ale culturii române într-o istorie a presei române", Editura Pim, Iași, 2008, p. 330, și redam alte versuri ale acestuia nu neapărat satirice, dar plăcute:

M-a cunoscut

Avea iubita un cățel
Se gudura pe lângă mine,
Și-l depărtam încetinel,
Căci drept vorbind, e o rușine
Să-ți faci de joacă cu-n cățel
Când e iubita lângă tine,
Și are mijloc subțirel...
Și am plecat... un an sau doi
Și-au nins cenușa între noi...

Azi am trecut pe lângă poartă
Și am simțit, când am trecut
Că dragostea de mult e moartă,
Și eu rămas un neștiut...
Dar câinele venind la poartă
Ca să mă latre, a tăcut...
Iubirea mea e astăzi moartă...
Dar câinele m-a cunoscut...

Și, în aceeași notă, o altă poezie:

Amintire

Într-o vreme când măiastră
Dragostea ne stăpânea,
Fata deschidea fereastra
Semn cu care mă chema
Astăzi am văzut deschisă
Iar fereastra-c-astă vară
Dar speranța-mi fu ucisă:
Dădea muștele afară...!

Și încheiam cu aprecierea : „Avea talent de tânăr, Victor Ion Popa" (p.331).

Și spun acum, aici, de unde am înțeles că Victor Ion Popa a fost nu numai Artist și Critic plastic, ci mai mult... mult mai mult....

Nu-i așa, Cătălin-Andrei Teodoru?

Sărbătorirea Academiei Bârlădene la Centenar

20-22 mai 2015

❖ **Bârlad, 20 mai, ora 17.00, Cimitirul „Eternitatea”**

Comemorarea patronului spiritual al Şcolii nr. 5 „Principesa Elena Bibescu” şi a celorlalţi membri ai familiei Manolache Costache Epureanu.

Iniţiatorii şi organizatorii comemorării: Neli Dumitraşc, directorul şcolii, Elena Monu, Maricela Popa, directoarea şcolii în anul 2002, C. D. Zeletin.

Elevii ai Şcolii „Principesa Elena Bibescu” şi alţi participanţi la slujba de pomenire.

❖ **21 mai, ora 10.30, sediu Academiei Bârlădene, str. Republicii nr. 235**

Membri şi invitaţi ai Academiei Bârlădene în aşteptarea dezvelirii plăcii memoriale.

Un nou dar făcut Academiei de dl. C. D. Zeletin: portretul lui D. Nanu, realizat de C. Dimitrescu.

❖ **21 mai, ora 11.00, Foaierul Teatrului „V. I. Popa”**

Ionuț Vulpescu
Ministrul Culturii

Afirmarea prin cultură

Am fost, zilele trecute, la Bârlad.

„Academia Bârlădeană“ a împlinit un secol de la înființare.

Am întâlnit oameni remarcabili, iubitori de literatură și de artă, profund implicați în viața comunității. Oameni care au știut să strângă în jurul lor alți iubitori de cultură, să formuleze proiecte și să le ducă la bun sfârșit. Este modul lor de a dovedi că le pasă de ceilalți, că sunt parte responsabilă a unui contract social pe care alți intelectuali par să-l ignore.

Spuneam un lucru pe care îl cred cu tărie: vechea schemă centru-periferie, Capitală(culturală)-provincie, își pierde relevanța. Noile tehnologii fac posibilă schimbarea și oferă oportunități de afirmare celor care au cu adevărat idei inovatoare, au ceva de spus, sunt creatori. În acest context, cei care se cred „buricul târgului“ sunt „provinciali“. Faptul că nu se vorbește despre oameni precum cei care dau viață unor proiecte de genul „Academiei Bârlădene“ nu înseamnă că ei nu există. Iar inițiative de acest gen sunt foarte multe în România. Cultura românească este vie, este dinamică, se afirmă. Nu de puține ori rămâne în anonimat, este ignorată de elitele „consacrate“, care cred că ea, cultura, este doar apanajul lor, că restul sunt niște ageamii, care au rămas în „comunism“ și cu ideea „culturii de masă“.

Suntem departe de „cultura de masă“, deși modelul a fost de inspirație franceză și avea drept scop democratizarea accesului la cultură, într-un anumit context. Democrația este un concept care trece dincolo de politic. Aș îndrăzni să spun că este și o stare de spirit. Presupune toleranță, respectul diversității, dialog și cooperare. Cu cât avem mai mulți iubitori de cultură, cu atât mai bine pentru societate.

Oameni precum cei de la Bârlad lucrează – modest și tenace – pentru a face posibilă afirmarea României prin cultură.

Și trebuie să-i sprijinim, să le mulțumim pentru ceea ce fac.

Mircea Coloşenco

Istoric şi critic literar

Aşa a fost să fie atunci, în martie 1990, după emanciparea spirituală dintr-un comunism atroce... Au dat sfoară în Ţara Berladnicilor, s-au întrunit şi au hotărât să refacă templul Academiei Bârlădene 27 de intelectuali de toate vârstele... S-au pus pe treabă, reluând preocupările Societăţii culturale „Academia Bârlădeană", de ca şi cum se întrerupseseră din întâmplare, fără să neglijeze cele oficiale: înscrierea la judecătorie, alegerea unui comitet, desemnarea unui preşedinte, ba chiar doi preşedinţi, unul de onoare: **C. D. Zeletin**, profesor universitar doctor, scriitor, unul executiv: muzeograf şi director de muzeu **Nicoleta Arnăutu** (1990-1992), care va fi urmată de prof. **Gruia Novac** (1992-1995) şi de **Elena Monu**, profesor, doctor în istorie, care este şi în prezent.

A fost apoi înfiinţată revista „Academia bârlădeană", în martie 1994, cu Gruia Novac redactor şef, Sergiu Coloşenco secretar de redacţie şi Fănică Ursu redactor. Ulterior s-a schimbat componenţa redacţiei: Serghei Coloşenco – redactor şef, Ritta Mintiade – secretar de redacţie, Bogdan Artene – tehnoredactor. Revista nu şi-a întrerupt apariţiile, ajungând, astăzi, la 58 de numere.

A fost înfiinţat Departamentul pentru Francofonie, condus de prof. Elena Popoiu.

Societatea şi-a permis să editeze, sub propria egidă, peste 35 de cărţi, unele finanţate din resurse proprii. Activitatea s-a multiplicat, şedinţele s-au îmbogăţit tematic. În prezent, deţine, într-un corp modern de clădire, un spaţiu propriu, pe B-dul Republicii 235, cu sală de şedinţe, cabinet documentar şi un altul de carte rară, spaţiu atribuit prin bunăvoinţa Consiliului Judeţean Vaslui.

Aura împlinirii spirituale a fermentului adevărurilor revelate în cadrul activităţilor acestei societăţi culturale de prestigiu a trecut hotarele municipiului, integrându-se vieţii artistice româneşti.

...Numai eu nu m-am văzut încă trecut pe lista membrilor, deşi mă consider „academician" bârlădean dintotdeauna...

21 mai 2015. Foaierul Teatrului „Victor Ion Popa":
„spaţiu aerat, luminos, de o nobleţe neostentativă"; şi un public pe măsură.

Prezidiul festivității: de la stânga la dreapta: Dumitru Buzatu – președintele Consiliului Județean, C. D. Zeletin – președintele de onoare al Academiei Bârlădene, Cătălin-Andrei Teodoru, autorul albumului Victor Ion Popa*, Nicoleta Arnăutu, președinta Academiei 1990-1992, Elena Monu, președinta actuală.*

Theodor CODREANU

Profesor, istoric și critic literar, membru de onoare al Academiei Bârlădene

„Și nu uita că noi suntem Academia Bârlădeană!”

Ca bârlădean de formație spirituală, nu pot trece pe lângă evenimentul extraordinar al împlinirii unui veac de la întemeierea celei mai importante societăți culturale din bătrâna urbe a Moldovei de Mijloc, ACADEMIA BÂRLĂDEANĂ, înființată, în plină conflagrație mondială, la 1 mai 1915, prin pasiunea și strădania celor care s-au numit George Tutoveanu, Tudor Pamfile, Toma Chiricuță. Momentul acesta îmi amintește de efervescența creatoare a arhitectului Ioanide, protagonistul romanului călinescian *Bietul Ioanide*, care, în toiul nebuniei războinice europene, își vede de proiectele sale construind catedrale și mărețe edificii, sub mușcăturile devastatoare ale obuzelor. Ceea ce contrazice vechiul adagiu că atunci când *armele vorbesc, muzele tac*. Iar muzele bârlădene au vorbit atunci în numele Europei și ale națiunii române. Asta o va spune și George Tutoveanu, la sărbătorirea a 10 ani, în 1925 (în „Graiul nostru“):

„Știind că unitatea culturală și sufletească a tuturor neamurilor a mers înaintea unității lor politice, noi am răspuns la vrăjmășia celorlalte neamuri printr-o singură hotărâre: statornicirea-n inimi și-n minți a unei luminoase conștiințe naționale, prin ajutorul unei literaturi izvorâte din adâncurile sufletului românesc și răspândirea acestei literaturi până-n cele din urmă «straturi» ale neamului nostru. Scriitorii, fiind înaintașii firești ai acestei continue lupte de «reînălțare», ei, în orice colț de țară i-ar sili viața să trăiască, trebuie să rămâie de-a pururi, la înălțimea chemării lor. Din aceste idei și sentimente a luat ființă, în mai 1915 această societate literară.“

Așadar, un mesaj care transcende orice provincialism cultural, societatea fiind deschisă nu doar localismului creator.

Încă de la începuturile ei și mai departe, Academia Bârlădeană a adunat în juru-i oameni pasionați de cultură și de știință, mai mari sau mai mici, între care, în afară de întemeietori, de localnici, și personalități de anvergură națională: Victor Ion Popa, Vasile Voiculescu, I.M. Rașcu, Alexandru Vlahuță, G.G. Ursu, Iuliu Nițulescu, Mihail Lungianu, G.M. Vlădescu, Iuliu Săvescu, D. Iov, Nichifor Crainic, Pamfil Șeicaru, Ion Buzdugan, Atanase Mândru, George Tașcă, până la contemporanii noștri în frunte cu actualul președinte de onoare – C.D. Zeletin. Publicațiile patronate de societate au depășit și ele strictul interes local: „Florile dalbe“, „Graiul nostru“, „Făt-Frumos“, „Scrisul nostru“, „Moldova“, „Academia Bârlădeană“.

Un merit excepțional al Academiei Bârlădene este, cred, faptul că numele ei se leagă de începuturile literare ale celor mai importanți scriitori-medici din literatura română: Vasile Voiculescu și C.D. Zeletin, ambele personalități fiind exemplare ca performanță profesională și literară, ca moralitate, cărturărie, omenie. Iată cum generosul postament spiritual pus de George Tutoveanu a dat roade cu asupra de măsură.

Acum, să ne reamintim îndemnul lui peste ani: *Și nu uita că noi suntem Academia Bârlădeană!*

Comandanții Garnizoanei Bârlad felicitând-o pe d-na Elena Monu.

Nicolae Crețu
Profesor universitar, critic și istoric literar

Scrisoare către două Elene...*

Vă scriu ca să împărtășesc cu cineva – și cu cine aș putea s-o fac mai bine decât cu voi două!? – ce-am simțit și gândit la, totuși, încă recenta sărbătorire a Centenarului „Academiei Bârlădene".

În primul rând, spațiul de desfășurare, la Teatru, foarte bine ales: aerat, luminos, de o noblețe neostentativă, calmă, deloc oficial. Și de aceea, deschis, primitor cu adevărat. Înviorat, totodată, de „culoarea" graficii lui Victor Ion Popa, expusă nu banal, pe obișnuitele simeze, ci pe suporturile acelea metalice, pliabile, care „vorbeau" și ele, cu ritmurile lor.

Publicul bun, discret receptiv (dovada cea mai limpede: fără „dezertori"). Nici oficialii n-au fost prin nimic stridenți sau emițători de „note false". Iar tânărul Ministru al Culturii a rămas până către sfârșit, răbdător, și nu grăbit să-și facă doar o ...apariție meteorică. Doamna Nicoleta Arnăutu și Gruia Novac, foști președinți, în nota temperamentului fiecăruia și realmente util înscriși în ansamblul zilei.

Densitatea programului: mă refer la aparițiile editoriale, cărți, volume, reviste. Pe bună dreptate, un volum omagial dedicat Președintelui de onoare: scriitorul și cărturarul autentic, erudit, care este C.D. Zeletin. Pe care m-am bucurat să-l văd „în formă", în bună stare de sănătate și în necesara dispoziție festiv-colocvială a acestui Centenar. N-a fost nimic care să nu-și aibă rostul, nimic „de umplutură". Albumul de grafică „Victor Ion Popa" – admirabil. Volumașul „George Tutoveanu", așijderea, ca și celelalte realizări editoriale, în tehnica reproducerii anastatice. Bun, foarte bun, numărul omagial al periodicului „Academiei Bârlădene", festiv, dar de substanță.

Toate astea, desigur, nu s-au făcut „singure", nu „de la sine", nu „bătând din palme". Oricine are – între ei și eu – experiența a ceea ce înseamnă pregătirea, organizarea și desfășurarea *până la capăt* a unui asemenea „moment" aniversar sau de alt ordin, dar cu mulți participanți și invitați, poate bănui risipa de energie și alergătură, griji și demersuri, emoții (firești: iese mai rău dacă lipsesc cu totul, aș zice), răspunderi. Voi amândouă le-ați luat, nezgomotos, poate chiar cu o excesivă modestie, pe umerii voștri și meritați toate laudele pentru tot ce ați făcut : cum ați gândit ce urma „să se întâmple", cum au arătat cele realizate, atmosfera de distincție relaxată, totul. Bravo, din toată inima, dragile mele bârlădence, colege și prietene. Vouă vi se datorează totul, substanța, climatul. Sunteți un tandem eficient și sobru și sunt mândru de nivelul excelent al Centenarului „Academiei Bârlădene", frumoasa Sărbătoare – rod al ideilor, competenței și muncii voastre (...)

* Fragment din mesajul adresat doamnelor Elena Monu și Elena Popoiu.

Trei președinți ai Academiei Bârlădene...

O parte a expoziției de grafică V. I. Popa.

Doamna Mihaela Popa, nepoata prin alianță a lui V. I. Popa, în discuție cu C. D. Zeletin.

Ion Strătilă

Membru și susținător financiar al Academiei Bârlădene

Am primit cu deosebită emoție, din partea dnei Președinte Elena Monu, invitația de a participa la manifestările prilejuite de aniversarea a 100 de ani de la înființarea Academiei Bârlădene, celebrul și de neegalatul for de cultură, din care numeroase generații de bârlădeni și români de pretutindeni, intelectuali, oameni de cultură de toate profesiile, oameni simpli iubitori de istorie, cultură, artă, știință au reușit a învăța și, mai ales, a transmite urmașilor dorința de a milita pentru menținerea și extinderea pe toate căile a acestei bijuterii culturale cu rezonanță națională.

Subsemnatul, care am luat cunoștință relativ târziu de existența acestei societăți culturale, prin legăturile de prietenie cu foștii colegi de școală bârlădeană, am regasit în paginile publicațiilor Academiei Bârlădene multe învățăminte similare celor primite de la foștii noștri învățători și profesori, mulți dintre aceștia spirite de elită.

Cu aceste gânduri, urez succes deplin desfășurarii manifestării aniversare, cu imensa părere de rău de a nu putea participa la aceasta.

19.05.2015

P.S. La Piatra-Neamț se desfășoară anual un concurs național de referate și comunicări științifice „Ștefan Procopiu“, strălucitul savant de renume mondial. Bârladul nu se dezminte!

Anica Facina

Scriitor, Societatea Scriitorilor Bucovineni

Cu certitudine, viitorul va fi pe măsura înaintașilor...

...Nu uit că datorez Bârladului formarea mea profesională, sub îndrumarea unor profesori de excepție...

Nu uit că debutul meu literar s-a produs la Bârlad, în revista „Făclia“ a Liceului Pedagogic, cu girul regretatului prof. Gh. Gohoreanu...

Nu uit că la Bârlad mi-am întâlnit jumătatea, că acolo ne-am legat viețile și am adus pe lume primul copil...

Nu uit că la Bârlad am fost prima dată la un spectacol de teatru, la Teatrul care poartă numele unui membru al Academiei Bârlădene, Victor Ioan Popa...

Nu uit casele vechi, cu arhitectură de excepție, cum nu uit nici salcâmii care își scuturau florile la sfârșitul unui mai, când absolveam liceul...

Nu uit că revista „Academia Bârlădeană“ mi-a găzduit în paginile ei, creațiile ...

Nu uit că în aceeași revistă, doamna mea de franceză, Mihaela Tudor, *Franțuzica*, cum îmi place să-i spun, a publicat o cronică mai mult decât elogioasă la una dintre cărțile mele...

Gândurile mele și inima mea vor fi mâine la Bârlad... Vă doresc (și așa va fi) multă bucurie și satisfacții pentru tot ce veți face frumos și trainic pentru Bârladul drag.

La mulți ani, Academie Bârlădeană!

La mulți ani celor care o mențin vie!

20 mai 2015

❖ **22 mai, în faţa sediului Academiei Bârlădene**

C. D. Zeletin, Elena Popoiu şi Mihaela Tudor lângă una din sălciile plantate cu ocazia centenarului. La fiecare trei zile dl. C. D. Zeletin ne întreabă la telefon cât au mai crescut cele patru sălcii academice.

Pe peluza Academiei Bârlădene: Eliza Artene, C.D. Zeletin, Elena Monu, Mihaela Tudor şi Cezar Crăescu.

Doamnei Elena Monu, de Sânziene.

La mulţi ani, doamnă Preşedintă !

E 24 iunie, zi de Sânziene, toi de vară, când soarele stă în loc, tremurând în creştetul cerului, şi e apogeul înfloririi...

Şi e ziua aniversară a dnei Elena Monu, profesor, doctor în istorie şi cârmuitoare surâzândă a centenarei Academii Bârlădene.

Răspunzând la cognomenul graţios, primăvăratic şi sprinţar de Madili, e bravă, tenace, încrezătoare, entuziastă, neobosită, şi iradiază lumina lăuntrică a posibilului: nu cunoaşte răspunsul NU la chemarea celor spirituale, artistice, înălţătoare. Chiar dacă, poate, în adânc, oblonesţe abisuri de zbucium.

La mulţi ani, doamnă Preşedintă !

Alături de acest portret-dedicaţie măiestru alcătuit de Preşedintele nostru de Onoare, dl C. D. Zeletin, primiţi, vă rugăm, un mănunchi de sânziene, mărunte şi gălbii ca stelele de pe cer !

Membrii Academiei Bârlădene

Sărbătoarea Academiei în presă

22 mai 2015

Vremea nouă :

„…Pentru aniversarea unui secol de la înfiinţare, Societatea Culturală „Academia Bârlădeană" a avut ieri invitaţi de marcă: preşedintele de onoare al Academiei – prof.dr. C.D. Zeletin, ministrul Culturii, Ionuţ Vulpescu, Mihaela Popa – nepoata marelui dramaturg, scriitor, poet Victor Ion Popa şi o serie de oficialităţi politice locale şi judeţene. Pe lângă aceştia, dr. Elena Monu, preşedinta Academiei Bârlădene a avut lângă ea foarte mulţi scriitori, directori ai unor instituţii de cultură din Tecuci, Bacău, Bucureşti, Iaşi."

Obiectiv, Ediţia de Vaslui:

„La sediul instituţiei a fost dezvelită o placă memorială, în prezenţa a numeroşi scriitori, critici literari şi oameni de cultură din judeţ şi din ţară. Cei care au făcut onoarea au fost Constantin Dimoftache Zeletin, preşedinte de onoare şi Elena Monu, preşedinte."

Monitorul de Vaslui :

„Academia Bârlădeană, un veac în elita culturală a ţării": „Distincţie ministerială pentru Academia Bârlădeană, ieri, la împlinirea a 100 de ani de activitate. Ministrul Culturii, Ioan Vulpescu, i-a înmânat preşedintelui Academiei, prof. dr. Elena Monu, o diplomă de recunoaştere a activităţii culturale a prestigioasei instituţii. Sesiunea festivă omagială a mai adus la Bârlad nume importante ale culturii şi literaturii româneşti."

EstNews :

„100 de ani pe muche – Aniversare cu fast a Academiei Bârlădene": Vreme de aproape trei ore, foaierul Teatrului Victor Ion Popa a fost locul unde nume sonore ale Bârladului, dar şi ale judeţului, au evocat cu emoţie şi căldură cele mai reprezentative momente din parcursul de 100 de ani ai Academiei Bârlădene.

Şi cum nu se poate vorbi de Academia Bârlădeană fără a-i pomeni pe cei care i-au întreţinut viu spiritul, mai ales în primele decenii ale existenţei sale, care au fost anii săi de glorie, invitaţii evenimentului au avut prilejul de a savura detalii inedite din viaţa celor fără de care cea mai veche societate literar-culturală din spaţiul tutovean nu ar fi existat: George Tutoveanu, Victor Ion Popa, Alexandru Vlahuţă, Toma Chiricuţă, Tudor Pamfile, G.G. Ursu şi mulţi alţii.

O prezenţă neaşteptată la eveniment a fost cea a Anei Maria Popa, nepoata după soţie a dramaturgului Victor Ion Popa, venită special de la Bucureşti.

Focus, nr. 41/mai 2015 din Călăraşi:

„Centenar-Societatea literar-culturală Academia Bârlădeană" : „Societatea Academia Bârlădeană a apărut în luna mai 1915 când trei tineri visători din Bârlad, George Tutoveanu, Tudor Pamfile şi Toma Chiricuţă, au hotărât să se întâlnească periodic pentru început la Casa Naţională „Stroe Belloescu" pentru *…a ne comunica ideile şi să ne amestecăm expansiunea sufletească*…Întâlnirile membrilor „Academiei Bârlădene" mai aveau loc la domiciliul poetului George Tutoveanu, la cel al profesorului Eugeniu Bulbuc sau la câte un conac din localităţile învecinate Bârladului. Din cercetările întreprinse de Mircea Coloşenco ar rezulta că denumirea de „academie" ar fi venit de la Tudor Pamfile, singurul dintre ei care a colaborat cu Academia Română şi care l-a inspirat să transfere aspiraţiile înaltului for şi la Bârlad. În perioada 1915-1943, alături de cei trei îi mai întâlnim pe Al. Vlahuţă, V. Voiculescu, Victor Ion Popa, viitorii medici Iuliu Niţulescu şi Virgil Nitzulescu, avocatul Sterian Dumbravă, Mircea Pavelescu, George Pallady, doctorul I. Weinfeld, Nicolae Bogescu, George Nedelea, Ion Valerian, G.M. Vlădescu, G.G. Ursu, Virgil Duiculescu, Eugeniu Bulbuc şi mulţi alţii. La multe din şedinţele „Academiei" veneau oaspeţi iluştri ca Delavrancea, Nicolae Iorga, George Enescu, Octavian Goga, Elvira Popescu, pictorul Iser şi alţii. Societatea literară scotea ziare proprii şi edita „volume literare".

O parte dintre membrii „Academiei Bârlădene" a avut tangenţă în diferite moduri şi cu judeţul Călăraşi.

George Tutoveanu (nume real George G. Ionescu) între anii 1899-1900 a fost institutor la şcoala primară de băieţi din Olteniţa, locuind în str. Traian, nr.61. Poeziile scrise în această perioadă au fost publicate în „Literatură şi artă română" a lui Nicolae Pătraşcu, ce apărea în Bucureşti. Dunărea şi împrejurimile Olteniţei l-au inspirat deseori, publicând mai târziu versuri deosebite ca valoare dintre care enumerăm şi poezia „Turtucaia".

Medicul Vasile Voiculescu îşi desfăşura activitatea la spitalul din Budeşti şi participa la serile literare care aveau loc la un conac din Negoieşti. Pe timpul campaniei din Bulgaria îl găsim ca medic militar la un spital de campanie din aceeaşi localitate. Datorită războiului este trimis la Bârlad preluând conducerea „spitalului de război" înfiinţat în clădirile şcolii „Sf. Gheorghe". Aici a rămas până la finele anului 1918, participând activ la şedinţele societăţii literare.

Călărăşeanul Virgil N. Duiculescu între anii 1922-1927, a fost profesor la liceul „Gh. Roşca Codreanu" din Bârlad. Iată ce spune unul dintre membrii societăţii despre el: *El venea cu o bună carte de vizită şi în cei cinci ani cât a stat la Bârlad a participat intens ca membru şi ca secretar al acesteia, la toate acţiunile şi manifestările literare, devenind colaborator şi prieten apropiat al poetului George Tutoveanu.*

La ziarul „Pământul" din Călăraşi condus de avocatul Eugen Cealîc, au colaborat intens G.M. Vlădescu şi Victor Ion Popa, ultimul amintind despre oraşul Călăraşi şi în romanul „Sfârlează cu Fofează".

Nicolae Bogescu, poet, prozator, publicist, unul din foştii secretari ai societăţii literare, angajat al Casei Naţionale a Monopolurilor Statului Român a ajuns la Călăraşi în 11 aprilie 1944 în urma ordinului de „evacuare urgentă" a personalului C.A.M. din Basarabia, Bucovina şi Moldova, locuind în str. Rahova, nr. 274. Fiind suferind de mai mulţi ani, la Călăraşi a fost tratat de dr. Gr. Zlate care menţiona în fişa medicală: ,ciroză atrofică şi insuficienţă hepatică. A decedat în luna iunie fiind îngropat la Cimitirul „Trei Ierarhi" din Bârlad.

Dacă ne vom apleca mai mult asupra cunoaşterii trecutului, în mod sigur vom afla mai multe date despre cei care au fost şi ne-au lăsat frumoase moşteniri spirituale.

„Academia Bârlădeană" a rezistat peste ani datorită unor sufletişti care nu s-au dezis de la continuarea unui ideal frumos. Aşa cum spunea şi C.D. Zeletin: *A fost un vis al unor tineri sincronizaţi, un zbor de zări înalte ale purităţii.*

(Constantin Mitulescu)

C.D. ZELETIN
Preşedinte de Onoare al *Academiei Bârlădene*

Artistul căruia toate artele i-au râvnit harul: Victor Ion Popa *

La 1 mai 2015, societatea literar artistică *Academia Bârlădeană* împlineşte 100 de ani. Puţine sunt societăţile similare româneşti care să se bucure de această vârstă nestoriană şi de continuitatea ei, într-un secol atât de zbuciumat, mai ales în cea de a doua lui jumătate, când injoncţiunea politică oprima libertatea ce stă la temelia oricărei creaţii artistice. Societatea a fost înfiinţată de poetul *G. Tutoveanu*, etnologul *Tudor Pamfile* şi preotul publicist *Toma Chiricuţă*, într-o clipă de elan, departe de emfaza pe care ar putea-o presupune denominaţia ei şi în afara oricăror pretenţii aulice. *Academia Bârlădeană* s-a considerat de la început o frăţietate de visători în care să se îndemne unul pe altul la înălţarea spirituală prin mijlocirea artei, la visarea creatoare. Primul preşedinte de onoare a fost scriitorul *A. Vlahuţă*.

Personalitatea cea mai importantă ce s-a format în sânul ei, cea mai fascinantă, cea mai sensibilă, cea mai fecundă şi cea mai felurită în manifestările artistice, în care Dumnezeu a revărsat geniul jocului şi al subtilităţilor voioase a fost *Victor Ion Popa* (1895–1946). El rămâne una din cele dintâi figuri renascentiste, în sensul universalităţii, ale artei româneşti. Poet, prozator, dramaturg, biograf, desenator, pictor, sculptor, regizor şi actor, director de scenă şi profesor de conservator, director de teatru şi creator (unul dintre primii) de scenarii radiofonice, jurnalist, plăsmuitor de formule noi în teatru şi în exprimarea artistică a vieţii săteşti, dar şi tehnician multiplu obsedat de reveria leonardescă a zborului, el a uluit contemporanii prin câte a putut să înfăptuiască într-o viaţă de om, şi aceea scurtă…

Interesantă e o coincidenţă: tot un artist bârlădean, şi încă unul de excepţie, care a trăit cam tot atât de puţin, plin de fantezie şi talent atât în artele plastice cât şi în beletristică, *N.N. Tonitza*, a avut un fel apropiat de a vedea lucrurile, în toate domeniile pe care le-a ilustrat. Parcă ar fi întemeiat amândoi o tradiţie bârlădeană. Îi apropia o prospeţime şi o ingenuitate similare.

Victor Ion Popa excela în spiritul de observaţie a specificului figurii umane. Impulsul spre realizarea unei caricaturi, în situaţia lui, nu e impulsul spre caricatural, ci spre o dulce anamorfoză a figurii, realizând nu atât chipul cât spiritul chipului, fără a mâhni, fără a irita, fără a răni. Coabitau în sufletul lui bunătatea şi voioşia, fără însă ca bunătatea să ajungă la aplatizarea spiritului critic şi fără ca voioşia să evolueze spre veselie, nu de puţine ori întreţinută de resorturi vulgare sau chiar generând alunecări triviale. Cu alte cuvinte, viteza creionului ori a peniţei nu ajungea niciodată la derapajul grobian şi ofensator pentru subiect, celeritatea mare fiind a unui desenator care dispunea şi de înfrânarea mâinii miniaturistului ce era, dar care nu se manifesta ca atare decât în rare ocazii. Sublinierea unui defect nu depăşea punctul începând de la care caricaturizatul ţinea să-şi ascundă hiba morfologică sau funcţională. Dar marea artă a lui *Victor Ion Popa* consta în geniul prin care figurà pe chip dispoziţiile sufleteşti şi structura lăuntrică fundamentală. El însuşi a hotărât ca aceste observaţii să fie valabile şi pentru nenumăratele sale autoportrete, în care nu se iartă pe sine, nici nu se pedepseşte, nici nu vizează vreo compasiune. Un exemplu ar putea fi înfăţişarea gurii lui apolinice, micşorată prin apropierea colţurilor ei spre linia mediană şi uşoara scurtare a şanţului nasolabial, obligând buzele la o fină răsfrângere senzuală, asumându-şi riscul de a o face să evolueze spre punct şi lipsind-o în felul acesta de posibilitatea expansiunilor ce realizează surâsul, zâmbetul şi râsul.

Îndeobşte caricaturistul vânează meteahna somatică, sufletească sau comportamentală. Specificul caricaturii lui *Victor Ion Popa* stă în aceea că e tolerant cu defectul pe care-l integrează în portret, fără a fi nici solidar cu el, nici despot, nici potenţial călău. El caricaturizează fără ca urma peniţei să lase sânge ori să circumscrie tumoarea pe care el a creat-o şi urmează să o extirpe, adică fără a vizualiza abstractul traumei ori a activa vulcanii noroioşi ai râsului ori ai batjocurii. În felul acesta, *Victor Ion Popa* rămâne fidel principiului

* Cuvânt înainte la volumul *Victor Ion Popa. Artistul şi criticul plastic. Album & varia*, Editura Sfera, Bârlad, 2015, pp.17-21. Ediţie îngrijită de Cătălin-Andrei Teodoru.

caricaturizării, nu beneficiar al extorcării lui. Iată de ce acest ghiduş de geniu a rămas în tot ce a făcut, un artist fin. Iată de ce fineţea, care în accepţiunea de obşte e asociată cu puţinătatea şi micimea, cu fragilitatea şi cu farmecul discret, în cazul său recunoaşte anvergura, pulsaţia, scăpărarea şi, nu de puţine ori, forţa. *Victor Ion Popa* e un moldovean la modul absolut.

Artistul a trăit puţin, mai mult ca să arate *cum* şi nu *cât*. În spiritul lui convieţuiau oximoronic reveria cu eficienţa, paseismul cu trăirea vie în actualitate, cumineţenia visului cu nebunia creaţiei, simţul ombilical al vetrei cu universalismul. Iată ce nu a văzut *Tudor Arghezi* în bălăngănitoarea tabletă *Ciugule, ciupe…*, pe care i-a dedicat-o la moarte.

Memoria vizuală îi era extraordinar de ageră, inteligenţa scăpărătoare dar deloc tăioasă, împinse amândouă până la hotarele posibile ale expansiunii. Se pare că dispunea de o structură psihomentală sensibilă la escatologic şi la transcendental, fapt de care poate nici nu şi-a dat seama, ori dacă şi-a dat, n-a trăit îndeajuns pentru a o arăta. Desena deopotrivă de uşor după natură: natura din jurul lui, supusă simţurilor, dar şi după natura minţii, adică după aducerea aminte. Chiar portrete. Vedea nu numai cu ochii oftalmici, ci şi cu ochii cerebrali, cu mintea adică. De pildă, în desenul întoarcerii lui de la spital acasă, ajutat de *Maria Mohor*, de fiul său *Sorin Popa*, şi de soacra sa, el îi reconstituie prin desen pe toţi în faţa uşii, *y compris* propria-i jalnică persoană, *după* ce a intrat în casă şi s-a prăbuşit în patul suferinţei şi poate al morţii. Mărturii reproduse şi în acest merituos album atestă faptul că în momentul intrării în agonie, artistul a desenat persoane pe care numai el le vedea... Să desenezi ceea ce îţi apare în faţa ochilor când mori, ceea ce numai tu vezi! Cred că e un exemplu unic în istoria tanatologiei universale! Dintr-o teamă superstiţioasă, acest desen (desene?) a fost ascuns. Nu cred că astfel de creaţii active, deci *raţionale*, documente de primă însemnătate ale agoniei, ar fi putut fi rupte, nici de către firile mistice, nici de către cele pozitiviste.

Meritele unui caricaturist se văd imediat. Efectul frapant însuşi e meritul cel dintâi. Această *immediatezza* se consumă repede, odată cu aruncătura de ochi asupra caricaturii. Raportată la realitatea modelului, distorsionarea care e caricatura rămâne, indiscutabil, o abatere de la măsura lucrurilor. Or tocmai această abatere e miza peniţei când zburdă câteva secunde pe foaia de hârtie. Caricaturistul se exprimă o secundă şi trece la altă secundă şi la alt model. Măsură nu există şi nici armonie prea multă în acest tot, format din artist, lucrare şi model, decât în cazul în care caricaturistul îşi va pune arta în slujba unei cauze, cum au făcut, în Franţa, de pildă, *Honoré Daumier* (1808–1879) ori *Constantin Guys* (1802–1892), al căror impuls s-a îndreptat spre politică, spre replica morală şi mai ales socială.

Victor Ion Popa desenatorul are însă un merit cu totul special, chiar şi printre marii caricaturişti ai lumii. Cu toate că şi-a pus caricatura în serviciul unui umor subtil, fugind de burlesc, grotesc ori buf, distorsionările peniţei, intrând în armonie cu celelalte laturi ale artei lui, ca: desenul non-caricatural, proza, teatrul, poezia etc., sunt compensate de către dragostea adâncă, deloc distorsionată, pentru realitatea omeniei, pentru realitatea românească, în special a satului, a săteanului, pentru respectul religios al rădăcinilor. Cu cât acestea sunt mai adânci, cu atât sunt mai puternice, mai drepte şi mai ferme, negăsind nici un rost jocului pe care pământul grav ce le susţine am bănui că li-l îngăduie.

Această înţelegere cumpănită a totului, care nu e proprie caricaturistului, a făcut din *Victor Ion Popa* un înţelept. Caricaturistul ce era şi-a dat seama că nu clipa trecătoare e totul, chiar dacă îşi investeşte în ea geniul anamorfozei, ci *Timpul* care le armonizează pe toate. Ca filozof-implicit, a avut în viaţă ca principiu instinctiv opusul incisivităţii de moment asociată fluidităţii spiritului, ilustrată de el prin geniul caricaturii. Aceasta constă în slujirea armoniei în artă şi în viaţă, prietenia, fidelitatea şi toleranţa, luate împreună. Totuşi, a existat un episod în viaţa lui de director al teatrului, îndată după terminarea ultimului război mondial, când tocmai această nobilă optică a sa, neînţeleasă fiind, şi răstălmăcită, s-a constituit într-un episod tragic al vieţii sale. Nu sunt eu cel îndreptăţit să-l detaliez, ci martori, cum ar fi fost, de pildă, marea artistă *Irina Răchiţeanu*, care mi l-a povestit mie. Despre ce este vorba. În teatrul pe care *Victor Ion Popa* îl conducea atunci, opacitatea, ignoranţa şi prostia îngâmfată a personalului au demonstrat împotriva lui, în faţa teatrului, legănând lozinci pe care scria „Moarte lui *Victor Ion Popa*!" Tocmai lui… Tocmai lui, spirit fără prejudecăţi, departe de orice implicaţii politice… Sunt înclinat să cred că, dată fiind sensibilitatea lui extremă, acest incident va fi contribuit şi el la crearea premiselor bolii care avea să-l împingă atât de repede la moarte…

Dramaticul eveniment al cedării Basarabiei, în timpul celui de-al Doilea Război Mondial, a oferit prilejul manifestării prieteniei unor membri ai Academiei Bârlădene în forme concrete. Astfel, la venirea în Bucureşti a scriitorului *Dimitrie Iov*, fire voioasă dar trăind, în acele momente, groaza arestării ca scriitor al Basarabiei, ca ofiţer pe frontul de răsărit, ca vrăjmaş al comunismului, a fost găzduit de *Victor Ion Popa*, cel nespus de bun şi generos, într-o căsuţă din Muzeul Satului, în cea mai mare parte operă etnologică a sa. Este un exemplu viu şi puternic al solidarităţii, iubirii şi preţuirii dintre unii membri ai nobilului cuib de artişti, care a fost *Academia Bârlădeană*, centenara de astăzi…

În ce mă priveşte, am visat o viaţă la alcătuirea unui album care să arate, prin graţia peniţei ori a creionului, harul neobişnuit şi imensa operă de plastician a lui *Victor Ion Popa*, în special de portretist şi caricaturist al unor personalităţi importante ale artei, ale istoriei şi ale politicii. Într-un târziu, împărtăşind acest gând tânărului meu confrate *Cătălin-Andrei Teodoru,* originar de prin părţile unde s-a născut şi a copilărit artistul, el a primit, sensibil şi prompt, ideea şi, după ani buni de muncă în biblioteci, arhive, muzee, colecţii etc., a izbutit să adune, cu o tenacitate calmă şi cu o apreciabilă uşurinţă de a se mişca în aria subiectului, ceea ce părea ireversibil risipit şi care, iată, se prezintă astăzi, la centenarul *Academiei Bârlădene*, ca o reconfortantă surpriză. A muncit enorm, selecţia noastră e drastică raportată la întinderea operei de desenator a lui *Victor Ion Popa*. Ne-am consultat împreună în nenumărate rânduri, am împărtăşit împreună bucurii ale descoperirii, vivacitatea spirituală a lui *Victor Ion Popa* ne-a venit ca o răsplată. Ca şi blândeţea critică ori hazul distilat. *Summa summarum*, ne-am bucurat de toate înzestrările acestui artist născut nu făcut, legat deopotrivă de Bârlad şi de ţinuturile Moldovei de Jos, dar şi de universalitatea unei dispoziţii creatoare – în cazul de faţă în desen – rar întâlnite.

Sper că oricine va deschide tomul acesta va trăi aceleaşi satisfacţii şi va simţi bătaia aripilor de înălţime ale lui *Victor Ion Popa*.

VICTOR ION POPA

LÂNGĂ MEȘTERUL VLAHUȚĂ.
O AMINTIRE CU CEAPĂ ȘI RENUNȚĂRI*

Academia Bârlădeană era în păr. Trăsurile încărcate se lăsară adânc pe arcuri când au purces din fața casei lui *[Eugeniu] Bulbuc*. Duceau – vezi bine – numai oameni cu greutate, cum a spus, cu zâmbet subțire, *Nicolae Constantinescu*, pictorul care, numărând oamenii subțiratici și droștile[1], binecuvânta cerul că toți călătorii erau mărunți și slabi.

– Au noroc caii. Poartă drumeți pe măsura lor..., așa a încheiat. Apoi s-a frânt pe droturile scaunului și cu ochii lui mici, vii ca boldurile negre, lucioase, porni a despica zările fumurii ce-i erau dragi.

Tropăiau plăcut bidiviii costelivi pe șoseaua fără praf. Dimineața era proaspătă și răcorită. De pe câmpul iarmarocului, unde azi erau hangarele avioanelor cu barăci cu soldați, nu ne-a tăiat calea nici o jucărie zburătoare. Dar sus, în creasta cerului, tot sfârâiau plăcut două avioane micuțe, hârjonindu-se a glumă între ele.

Peste câteva minute eram în brațele văii și ale câmpului, departe, dincolo de lagărul prizonierilor și pândind cu mai înainte bucurie cotirea în Zorleni, de unde trebuia să ne mistuim între dealuri. Acolo n-avea să mai fie nici târg, nici război, nici lipsă. Dumnezeu cel revărsat pe ogoare rămânea singur stăpân, cu tăcerea lui înaltă și bună.

Trăsurile erau orânduite după cuviință. În cap, Meșterul *Vlahuță*, doamna și poetul *George Tutoveanu*. În trăsura a doua *Mihail Lungianu*, pictorul *Nicolae Constantinescu* și prietenul său, *Vasile*, sau, cum îi spunea doamna Vlahuță, doctorașul. Era medicul șef al spitalului din școala *Sfântul Gheorghe*, cu grad de căpitan, bărbuță de mucenic timpuriu și două volumașe de poezii suave, înseninate, scrise la căpătâie de bolnavi și muribunzi. Numele întreg îi era *Vasile Voiculescu*.

În sfârșit, praful celor două briști din față avea să-l înghită hălăciuga academică. Adică frații *Nițulescu*, *Jules* cel serafic, *Virgi*l cel pozitiv și eu, cel nici serafic, nici pozitiv, pentru că eram proaspăt demobilizat într-o biată Românie fără munți...

Socoteala plimbării fusese gospodărește chivernisită, înainte de a coborî spre sat, unde ne așteptau venirea bătrânul *Alexandru Exarhu* și cu fiica lui *Madeleine:* trebuia să prânzim la vreo umbră de copac, în marginea șoselei.

Bunul boier din Epureni ne trimisese vorbă să-i facem bucuria a-i fi oaspeți la masă. Dar Meșterul *Vlahuță* fusese neîndurător:

– Nimeni nu se mai poate lăuda azi că-i destul de boier să-și îngăduiască nouă musafiri la masă.

Iar ca să ne întărească o dovadă desăvârșită a dreptății lui fără greș, a și dat poruncă :

– Doamnă *Vlahuță*, grijești dumneata de ale gurii, pentru un prânz la iarbă verde...

Învederat, Meșterul ne-a limpezit că, de vreme ce nimeni nu mai poate fi destul de boier, un răzăș din Ploiești are negreșit datoria să fie înainte răzăș deplin...

Pe cucuiul dealului care priveghea largul, ne-a ieșit în cale un hugeac ispititor. Iarba din poala lui era deasă, curată și nepăscută. Vântul abia alignit[2], care-i clătina vârful când și când, îmblânzise vipia soarelui din creștet. Câte-o scamă de nor alburiu se despletea mistuindu-se ușor pe deasupra noastră, până se topea de tot în slăvile de sus. Dar trecerea lui se umbrea o clipă. Și-atunci se furișa printre noi o pală răcorită de aer, care cumpănea mai plăcut încă arșița clipei dinainte...

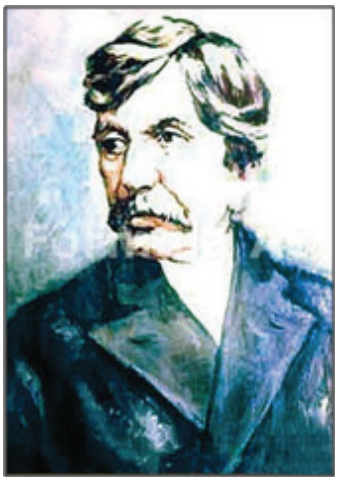

A. Vlahuță.
Portret de *Ipolit Strâmbu*.

Privind departe, spre răsărit, unde sub zariștea străvezie, Basarabia își ițea dealuri line, *Constantinescu* înregistra tablouri viitoare. Acesta era felul său de lucru. Un poet și el, memora peisajul, pentru ca mai apoi, peste o lună sau două, să-l descrie în culori pe-o foaie de hârtie sau pe-o pânză, între cei patru pereți ai rezervei din spital unde-l țintuise pe lungă vreme urgia gazelor asfixiante ce i-au devastat plămânul. Profilată acum pe cerul pur, silueta lui, prinsă și lipită de buza dealului, făcea parte din peisaj. Un tablou frumos de tristețe potolită și de gol. Cam așa cum i-a plăcut să zugrăvească mai ades și cum se potrivea inimii lui bântuite de spaime și mari întrebări.

Ochii Maestrului îl urmăreau. A șoptit:

– Păcat că nu se poate desface în două, să se vadă ce bine-i șade în pustietatea asta. Și-ar picta un portret să-i samene fără cusur...

Veselia cetei a căzut o clipă. Gureșenia noastră s-a ofilit. Cuvântul domol și grav al bătrânului coborâse peste noi ceva din apăsarea tainică și grea ce ți-o dă apropierea unei ogrăzi de biserică. Ori a unui cimitir...

De altfel era firesc. Pictorul a fost cel dintâi osândit să plece dintre noi. O știam toți aceasta. El, mai bine ca oricare. Și s-a ținut de cuvânt, liniștit și hotărât, cu limpezimea înaltă și crudă a omului care știe că rostul lui e să se facă pe sine jertfa sa...

Când a început doamna *Vlahuță* să deșerte zâmbelurile[3] cu tain, apele tristeților mărunte s-au irosit. Nici nu mai era timp de gândit la ele. Prea arătau ispititoare feliile de caș proaspăt, ouăle cleioase de rață, hălcile de miel fripte și plăcintele cu brânză de vacă, pufoase și rumenite... Pentru cine nu știa, ori n-ar fi voit să ție rânduiala prânzului la iarbă verde, adică pentru târgoveții păcătoșiți și rău învățați, se găseau mezeluri, cărnuri afumate și cârnați, măsline, un strop de sărătură rusească, de-ți ridica părul pe creștetul scăfârliei, și chiar un borcănaș cu muștar...

Vinul nu era din via de la Dragosloveni, cum ar fi dorit Meșterul. Dar nici *[Eugeniu] Bulbuc* nu scotea vin de lepădat din cureaua lui, întinsă pe coasta dinspre Cotul Negru.

Atunci, deasupra ciurdei noastre, ghemuite la pământ peste risipa bunătăților răsfirate în voie, s-a ridicat *Mihail Lungianu* să protesteze în numele tradiției. În toate privințele

1 Droșcă, droște sau droști = birjă. [n.a.]
2 Alignit = domolit [n.a.]
3 Zâmbel = coș împletit din nuiele. Turcism ieșit din uz. [n.a.]

era îndreptăţit. A zis :

– Caş proaspăt fără ceapă verde nu se poate! Ceea ce fiind un adevăr mai presus de absolut, academica excursie s-a simţit lovită de nedreptate şi săracă în faţa acestui prânz bogat.

Meşterul *Vlahuţă*, în loc să potolească, a pornit să întărâte şi mai amarnic deznădejdea brusc descoperită a mesenilor, încuviinţând:

– Adevărat... Fără ceapă nici nu merge! După care vorbă ridică o privire trufaşă spre doamna *Vlahuţă*, ca şi când ar fi înfruntat-o biruitor :

– Aha! Mi te lăudai că nu uiţi nimic şi, iată, îţi lipseşte tocmai ce era mai trebuitor ! La care, buna doamnă, stingherită „cu deasupra de măsură", n-avea alt de făcut, decât să-şi plece ochii şi să lase fruntea în piept, ca orice om aflat în vină grea.

Numai că, spre mirarea noastră nesfârşită, doamna *Vlahuţă* n-a făcut aşa. Dimpotrivă. A ridicat asupră-ne o privire încă mai trufaşă, l-a ţintit pe Meşter săgeată în ochi şi a tras din zâmbelul de-alături o legătură de ceapă, fluturând-o în aer ca pe-un buzdugan glorios :

– Poftim!

Mărturisirea entuziasmului academic pentru ceapă a turburat deopotrivă liniştea cailor cu traiste de ovăz după gât, ca şi aromirea hugeacului vecin. Chelemetul[4] a ţâşnit în ape peste coclau, a întors câteva ecouri uşurele şi s-a tot dus, stingându-se în depărtare până în necuprinsul fără moarte – meleag firesc pentru duhul academic...

Dar cu el s-a stins încetişor şi entuziasmul Academiei. Se aştepta aceasta, vezi bine, ca doamna *Vlahuţă* să scoată din zâmbel măcar câte o legătură de ceapă pentru fiecare academician, pe când domnia sa a trebuit să mărturisească şi să-şi ceară iertare că nu s-a gândit să aducă mai mult.

Puhoiul întristării se vestea pustiilor. Dar iată-l pe *Mihail Lungianu* înălţându-se din nou deasupra noastră...

– Ştiam! – chicoteşte neîmblânzit. Drept care, aflaţi că eu, bănuind nenorocirea, am adus ceapa mea!

Ceea ce proclamând, a revărsat deasupra ştergarelor întinse pe iarbă tezaurul verde şi pişcător...

Iată însă că doamna *Vlahuţă* nu-i dă pas bucuriei lui de izbândire şi nici hameselii noastre.

– Mă rog – lămureşte dumneaei – eu am adus puţină ceapă fiindcă nu ştiam cine-o să mănânce...

– Toţi! fixează fără şovăire academicienii.

– Aşa ? Va să zică ne ducem în casa omului cu ceapa în nas!

Cuvântul a fost prăpădenie...

Mâinile încleştate pe zmocurile de ceapă au căzut jos, ca tăiete din umăr. Afară de a lui *Mihail Lungianu*. El îşi flutura înainte ceapa lui victorioasă, rămânând pe redută cu un silogism desăvârşit:

– Eu mănânc... Prânz la iarbă verde fără caş nu se poate. Caş fără ceapă nu se poate. *Ergo!*[5] Prânz la iarbă verde, fără ceapă nu se poate !

Zadarnic ne-am trudit – şi cu ce durere ! – să-l aducem de partea noastră, a celor învinşi. Nici n-a vrut să stea de vorbă cu noi. Ba s-a încumetat să înceapă o campanie cu adevărat odioasă de propagare a virtuţilor cepei, dincolo de ritualul îndătinat al prânzului pe iarbă verde.

Fireşte, doctoraşul i-a sărit în ajutor. Dar numai în principiu. Încolo, nasul subţire a gustat doar cu pâlpâiala nărilor marea ispită din foile verzi şi bulburile albe...

Hotărârea grea şi neînduplecată o dăduse Meşterul:

– Păcat! Doamna *Vlăhuţă* are dreptate... Trebuie să ne sacrificăm... Şi ca să fie cel dintâi (pildă şi amară dovadă a jertfei), a lăsat din mână deopotrivă firul de ceapă, ca şi felia de caş.

4 Chelemet = sporovăială, vorbă, vorbire. Turcism ieşit din uz. [n.a.]

5 Ergo = aşadar, deci, prin urmare. În latină. [n.a.]

Cu gândul la bunătatea care nu ne fusese îngăduită, prânzul la iarbă verde a fost silnic şi îndurerat. Mai cu seamă a fost scurt.

Nu ştiu ducă *Mihail Lungianu* a mâncat singur toată ceapa câtă era. Ştiu doar că nesfârşita noastră invidie care, după zisa lumii, ar fi trebuit să-l facă a nu-i tihni o înghiţitură, nu s-a arătat de fel vrednică de renumele ei...

Singura răsuflare ce s-a putut găsi pizmei noastre a fost să-l trecem pe încălcătorul rânduielii luate tocmai în brişca din coadă, la spate, după hălăciugă...

Bătrâna casă boierească a lui *Alexandru Exarhu* ne-a primit după obiceiul moldovenesc. Minunile din ea, mobile rare şi vechi, tablouri de preţ cu chipuri scumpe unui neam de oameni, ne-au făcut să mai uităm un strop din cazna sacrificiului trecut.

Dar doctoraşul, privind de-aproape inelul lui *Veniamin Kostaki*, sau portretul surorii lui *Costache Negri*, *Steluţa* lui Alecsandri, nu s-a îndurat să nu şoptească printre dinţi:

– ...Şi când te gândeşti că astea tot am fi putut să le privim, chiar dacă mâncam ceapă... Spunând astfel, se uita ponciş la *Mihail Lungianu* care ne-a urmat de departe, respirând numai cât era strict necesar şi ţinându-se la distanţa cea mai respectuoasă cu putinţă de gazdă, de noi... Şi chiar de lucrurile din casă.

Meşterul *Vlăhuţă* a cercat să ne mângâie:

– ‹‹La urma urmii nu puteam merge toţi la coadă, ca trădătorul ăsta de *Lungianu*... ›› Ceea ce era un argument însemnat. Dar nu tocmai definitiv.

În sufrageria cu mobilă de la 1800, am băut ceai în ceşti englezeşti din 1600... Mai mare răsplată pentru jertfa cepei nici că puteam visa. Mai ales, văzându-l pe *Mihail Lungianu* cum se cere afară, în cerdac, să se plimbe la aer, zicând el că pricina este în nepotrivirile ce le are cu astă băutură prea răsăriteană...

Deodată însă, vorba a lunecat spre lucruri mai pământeşti şi mai lipite de noi. Domnişoara *Madeleine Exarhu* ne-a imputat tuturora că i-am lipsit de tovărăşia noastră la masa de prânz. De bunăseamă, am ridicat cu toţii glasul, să-i dovedim că n-are de ce afla vreo vină purtării noastre. Care mai de care scornea câte o minciună şi care mai de care era mai drăgălaşă şi mai cusută cu aţă albă...

Atunci, ca să ne stăvilească şi să ne aducă pe drum drept, duduia *Madeleine* a rupt firul poetic al gingăşiilor, năvălind de-a dreptul în cea mai crudă şi adevărată proză :

– Imputarea mea e foarte egoistă, domnii mei. Dacă aţi fi fost cu noi, ne-am fi îngăduit o mare plăcere. Puteam mânca împreună ceapă... Fără dumneavoastră, şi eu şi tata, a trebuit să renunţăm. Şi cu mare durere!... Doar nu era să vă primim cu ceapa în nas!...

Aşa a fost. Ceapa, vezi dumneata, era marea slăbiciune a domnului *Exarhu*...

Şi când te gândeşti că, aflând asta, n-a leşinat nici un academician!

Numai Meşterul *Vlăhuţă* şi-a şters încet fruntea de o sudoare nevăzută şi-a făcut:

– Hm!

Iar în clipa aceea, doamna dumisale a vârât nasul ceva mai adânc în ceaşca englezească de la 1600...

* Victor Ion Popa, *Lângă meşterul Vlahuţă, o amintire cu ceapă şi renunţări*, în *Curentul literar*, II, 113, 31 mai 1941, pp. 1-2*; Idem* în Victor Ion Popa, *Un om îndurerat. Nuvele şi povestiri*, Ediţie îngrijită de *Sorin Popa*, Editura Cartea Românească, Bucureşti, 1973, pp. 284-290.

VICTOR ION POPA

COVORUL*

Dacă din toate mărturisirile sufletului răzăşesc din aceste locuri răsare neîndoioasa dovadă de simplitate şi de bun gust, nicăieri şi în nimic această dovadă nu este mai limpede, mai vădită ca în covorul şi în pânzăria caracteristică regiunii. E vorba, bineînţeles, de adevăratul covor al satului, de adevărata pânzărie făcută aici, după covoarele cele vechi şi încercat sub multă migală a multor sute de ani, iar nu de acele ţesături din vremea apropiată, unde amestecuri de influenţe nepotrivite au stricat orice rămăşiţă de frumos şi folositor.

Într-adevăr jalea văpsitului cu boele cumpărate din târg şi-a dat mâna cu jalea modelelor proaste şi fără gust – acei trandafiri ruseşti pe fond negru – aduşi prin tipărituri neîndemânatece. Iluzia de ieftinătate a văpselelor, nevoia de lucru repede – restrâns doar la răstimpul între muncile câmpului – şi mai ales lipsa unei călăuziri pricepute, au făcut ca boitul cu buruieni să se piardă în întregime, iar ţesătura să nu mai aibă nimic din tăria, subţirimea şi trăinicia de odinioară.

Aceste toate se văd în covoarele vechi, cari îşi trăiesc şi astăzi, fără ciuntire buna şi sănătoasa lor sută de ani. Suta de ani de dăinuire, şi multele sute de ani de frumuseţe simplă şi gravă. Pentru că într-adevăr, va fi fost nevoie de multe veacuri să se ajungă la admirabila cântărire de suprafeţe şi culori, pentru ca din simpla înşiruire a unor dungi felurit boite şi felurit apropiate, să iasă acea cântare de vibraţii luminoase, calme şi calde tot odată, care caracterizează covorul acestei regiuni. E dezarmant de simplu şi dezarmant de bine închegat în ritmul vârstelor lui. De sus şi până jos – trei sau patru metri, nici o floare, nici un ornament, ci numai dungi paralele pe lăţime, într-o tonalitate nedezminţită de pastel, de la albastrul cel mai transparent, mai aerian, până la negrul cald şi sever, seamănă dungilor de brazdă reavănă, proaspătă, alungită pe un lan de toamnă. De altfel, tonalitatea generală, cu paletă mai mult galbenă, cam asta evocă şi pare că de aici şi-a tras modelul. Recunoşti numaidecât tot covorul locului, dacă prinzi a te uita o dată din susul Făgădăului, sau de pe Huidiuman, peste văi.

Singura fremătare ce şi-a îngăduit-o ţesătoarea în liniştea aceasta solemnă a icoanei unui câmp de mirişte învârstate, e un tremur de puncte albe în negrul brazdelor prea tari. Încolo nimic. Ai zice că e natura oprită pe loc, aşteptându-şi omul. Şi astfel, spre deosebire totală de întreaga artă a covorului românesc, acesta de aici rămâne numai covor, îndepărtând orice putinţă de interpretare a florilor, a păpuşilor, a alesăturilor, fie socotite în bloc drept urare pentru anume întâmplări fericite, fie socotite în parte, ca hieroglife ale unui alfabet nedezlegat. Acestea sunt cu putinţă în alte părţi ale ţării unde dăm peste limpezi covoare cu pui – urare de copii mulţi – cu poarta raiului, sau soarelui – urare de căsnicie fericită – cu şerpi, case, cai, pahare şi perechi – urare de petrecere şi bună întemeiere... Aici însă nimic din toate acestea. Trăim în liniştita, definitiva frumuseţe a liniilor paralele, creste egale de dealuri care fug fără să se mai isprăvească. Şi motivul acesta e cu atât mai temeinic, şi cu rost cu atât mai turburător, cu cât îl găseşti în formă – fără culoare – repetat pe coarda odăilor, pe grinzi pe tavan, pe uşile dulapului „colţar", iar uneori chiar pe dinafara casei.

Aşadar nu-i un simplu ornament ci trece dincolo de înfăţişări, în adâncuri de viaţă. E ritmul unui trai şi al unui înţeles de lume. Pentru nişte oameni care-şi trag rădăcinile din atâta afund de veacuri, însemnarea nu-i o vorbă goală. E o pecete.

---

* Fragment din monografia lui Victor Ion Popa, *DODEŞTI. Un sat de răzeşi din Moldova de Jos*, ediţie îngrijită de Cătălin Teodoru (în curs de apariţie).

C.D. ZELETIN

Carte poştală pentru D. Iov

A fost deopotrivă una din surprizele înviorătoare, dar şi una din traumele tinereţii mele bucureştene. Îl vizitam când şi când, în mansarda sufocantă de pe strada Eminescu 35, la îndemnul prietenului său, dulcele nostru maestru, bătrânul poet G. Tutoveanu, care trăia la Bârlad, în paradiziaca fundătură a bulevardului Epureanu. La subsolul imobilului bucureştean locuia o altă fiinţă exuberantă şi activă, doamna doctor Virginia Cârnu-Munteanu, eminentă organizatoare a reţelei sanitare din Basarabia, soră a lui Pamfil Şeicaru. Soţul ei, inginerul E. Cârnu-Munteanu, a fost întemeietor şi, prin 1930, director general al Societăţii de Radiodifuziune. În cenaclul ei, îndrăzneţ pe cât de naiv, ori poate eroic, ea însoţea cu chitara compoziţii proprii, cântate în gura mare, închinate deţinuţilor politici de la Canal, fapt rar pe acea vreme şi care avea să le fie fatal amândurora şi altora pe deasupra…

Dimitrie Iov
(1888 - 1959)

Poet şi prozator fecund, om luminos şi robust, Dimitrie Iov (1888 - 1959) se născuse, al doisprezecelea copil la părinţi în Flămânzii Botoşanilor şi avea să moară în închisoarea de la Gherla, sporind şirul de scriitori-martiri ai neamului nostru. Suflet curat şi fire veselă, de-o jovialitate şi cumsecădenie rare, m-a întâmpinat, într-o zi de primăvară a anului 1954, fredonând şi fluierând în cămăruţa unde împărţea cu doamna Aglae o sărăcie lucie. Am auzit prin părţile mele o imprecaţie evocând „cinstea fasolei în ziua de Paşti"; ei bine, poetul G. Constandache, colaborator al lui N. Iorga la *Cuget clar*, venit de la Bârlad să-i viziteze, a văzut pe masa acestor bătrâni fasole în ziua Învierii Domnului. Nici nu ştiu din ce trăiau: poetului îi fuseseră suprimate atât pensia de la Societatea Scriitorilor Români cât şi cea cuvenită de la Teatrul Naţional din Iaşi, care-l avusese director pe vremea ministeriatului lui Ion Petrovici… Scria uşor şi mult. Împreună, soţii reproduceau chipul unei ape curgătoare, el acoperind cu freamătul voios de suprafaţă mişcările ei din adânc, tăcute, lente şi vădit îngrijorate. Doamna Iov intervenea în discuţie numai ca să-l tempereze.

Era complet chel. În cartea lui, *Turnul Babel*, Neagu Rădulescu, prozator şi caricaturist, l-a reprezentat în chip de lună plină cu lavalieră obosită. „Părul mi-a căzut într-un accident", scria poetul într-o *Autobiografie* din volumul în manuscris *D. Iov* (1953). Ani la rând publica în manuscrisele vremii scurte poezii cu titlul stereotip *Carte poştală, Aceleiaşi.* Întrebat cine este această femeie, răspundea enigmatic:

- Cine-a fost şi n-a fost fie…

Se pare că a fost marea iubire a vieţii lui, o fiinţă care-şi pusese capăt vieţii în ziua logodnei, într-o odaie alăturată. Acesta era accidentul. Atunci i-a căzut poetului subit părul şi aşa a rămas o viaţă. Frumoasa intrată în neant era o basarabeancă, iar tragedia ei a sporit iubirea scriitorului pentru această parte a României, căreia avea să-i dedice volume cu titluri de o suplă sinestezie: *Covor basarabean*, de pildă, sau poezii ca *Au înflorit castanii la Soroca…*

…Într-o noapte din toamna anului 1956, securitatea a năvălit atât în mansarda lui D. Iov cât şi în subsolul formidabilei doctorie. Sub pretextul inventarierii, a răscolit, a spart, a îngrozit şi i-a arestat pe toţi. Erau filaţi de multă vreme, dar evenimentele din Ungaria au precipitat ceea ce, oricum, nu putea să nu se întâmple. Am să evoc altă dată această nenorocire din care eu, ca şi poetul G.G. Ursu, am scăpat printr-o minune… Semne prevestitoare ale dezastrului existaseră, dar nimeni nu le luase în seamă: căţelul Codiţă dispăruse ciudat de vreo zece zile, iar bătucirea unui loc de după stiva de lemne din curte, plin cu mucuri de ţigară, nu spusese nimănui nimic. Prevăzător, D. Iov îşi ascunsese manuscrisele la o mânăstire, unde, după aflarea înfricoşătoarei veşti a arestării, călugării i le-au aruncat în foc. Romane, nuvele, amintiri, poezii… Lăzi întregi.

Dimitrie Iov a murit la 22 august 1959 la Gherla. Cineva, nu mai ţin minte cine, mi-a spus că de aproape doi ani avea focare de osteomielită tuberculoasă care îi supurau. Anumitor deţinuţi li se turnau medii Lövenstein, pentru cultivarea bacilului Koch, în mâncare, dacă acest lucru mai era necesar… Auzisem la un moment dat că s-a prăpădit în penitenciarul de la Aiud, şi chiar am publicat această informaţie. Iată însă că scriitorul Gh. Penciu, deţinut politic şi el, m-a asigurat de curând că D. Iov a murit în închisoarea de la Gherla, în urma unei febre teribile, netratată bineînţeles, probabil urmare a unei pneumonii. Gh. Penciu l-a asistat în ultimele două zile de viaţă. Descărnat, atrofiat, slăbit în ultimul hal, ajunsese o zdreanţă umană. Îşi păstrase cu toate acestea voioşia, indiciu nu numai al fidelităţii faţă de propria-i fire, ci şi al unei tării morale aparte, verificată prin repetatele probe de foc ale temniţei comuniste. Glumeţ, ticluia epigrame, recita poezii din *Covor basarabean* şi găsea o grozavă alinare în scris. Scris?! Cu arzătoarea rază a gândului pe cerul, subţire până la desubstanţializare, al memoriei… A rămas optimist o viaţă întreagă, asemeni lui Petre Pandrea, întemniţat şi el, care făcea planuri de întâlnire la Cluj cu Petre Ţuţea, după presupusa ieşire din penitenciar…

Nicolae Marinică (1926-1994), deţinut politic timp de 10 ani, rudă cu poetul Vintilă Ciocâlteu, creatorul biochimiei moderne româneşti, profesor la Facultatea de Medicină din Bucureşti şi prima victimă (1947) a protruziei terorii comuniste în universitatea românească, scrie în *Jurnalul unui „bandit* (1996) despre Dimitrie Iov: „S-a auzit ţipând, cu un ţipăt stins. Şi l-am văzut târât de picioare, pe sală. Nu putea să mai meargă. Fusese bătut de Istrate şi de Şomlea. Ei băteau cu bastonul, la două mâini. Loveau şi strigau „Cinci pentru Basarabia, cinci pentru Bucovina!" Poetul a fost dus în camera pentru incurabili. Suferea de plămâni, de diabet, subalimentat, distrofic, dar cu un moral ridicat, deşi era convins că moartea lui nu va întârzia. L-am cunoscut bine. Un om cu un suflet foarte bun (…). M-a rugat să preiau testamentul său. „Aş dori, după moartea mea, atunci când viaţa ţării se va normaliza şi voi veţi putea vorbi, să mă dezgropaţi de aici şi să-mi puneţi

sub cap un pumn de pământ din pământul Basarabiei pe care am iubit-o şi pe care am cântat-o toată viaţa mea!''. N-a trecut mult şi s-a stins ca o lumânare. M-a pus să jur, jurământul l-am păstrat, dar dorinţa nu i-am împlinit-o nici astăzi.''

Am scris la aflarea morţii lui, următorul sonet, intitulat *Carte poştală către D. Iov,* pe care îl transcriu acum, între duioşie şi durere:

Se sfarmă ea, oricât de dură, roca,
Bătrân al amintirii mele, Iove,
Ce îmblânzeai în herghelii de slove
Metafora, spondeul, sinecdoca!

Ţi-au înflorit castanii la Soroca
Şi către Nistru luncile de iove,
Iar noi, copiii falnicei Moldove,
În Bucureşti fixaţi, întindem coca…

Îţi dase Capitala o mansardă,
În timp ce Gherla-ţi pregătea subsolul:
Ecuatorul şi pe urmă Polul…

Iar manuscrisele-ntr-un schit, robi fricii,
Le-au scos din pod monahii şi novicii
Şi s-au grăbit – amin! – să ţi le ardă.

Am rupt la un moment dat hârtia pe care scrisesem acest sonet, obligându-mă să-l învăţ pe dinafară ca pe un exerciţiu de pietate faţă de amintirea poeţilor întemniţaţi, din care cei dintâi sunt Nichifor Crainic şi Ragu Gyr, care şi-au scris în gând poeziile, practic o întreagă operă poetică, neavând acces la darul dumnezeiesc al unui petec de hârtie şi al unui ciot de creion, fericire pe care noi ceştilalţi n-o luăm în seamă…

Din vol. de eseuri *Gaură-n cer, Scrieri (2)*, Colecţia Distinguo, Editura Spandugino, 2012, pp.149-154.

Covor basarabean de D. Iov

Covor basarabean, luxosul volum de poeme tipărit de poetul D. Iov la Imprimeriile grafice „Cartea Moldovei" în 1943 şi ilustrat cu 58 de gravuri originale de Th. Kiriacoff-Suruceanu, este cartea de întristare, aducere aminte, nădejde, certitudine şi înseninare a unul român înainte de toate, şi apoi a unul poet, căci cele cinci „cicluri": (*Lacrimi pentru Basarabia; Icoane; Drum spre dreptate; Urme vechi; Linişte'n sbucium*) ţesute de autor în covorul d-sale basarabean nu sunt şi nu au vrut să fie artă pentru artă, ci artă pentru o cauză, pentru cauza noastră a tuturora.

Nu ne întrebăm dacă poeţii sunt, sau nu, datori să abdice de la nepământeştile lor îndeletniciri şi datori să cânte, sau nu, bucuriile şi durerile neamului lor.

Constatăm numai că astfel de poeţi au existat şi există, constatăm că poezia lor este poezie când e bine scrisă sau e numai alcătuire verbală cu ritm şi rimă când nu o străbate sau nu o însoţeşte nici un fel de fior.

Versul d-lui D. Iov naşte un astfel de fior. Poate mai greu sesizabil pentru strunele sufletului confraţilor d-sale mai tineri şi deprinşi cu zările diafane ale cuvântului — deprinşi, în aceeaşi măsură, şi cu vorbele miez de cremene. Poate prea puţin diferenţiat şi, deci, părând a fi prea simplist. Desigur însă, fior venit, odată cu poemele ce-i duc farmecul, din vremi literare „depăşite" pentru noile vârste ale versului românesc. Tocmai acest dat îl face accesibil minunării unui I. Al. Brătescu-Voineşti de pildă (vezi articolul de la pagina 7-a a volumului) şi neaccesibil aceleiaşi admiraţii din partea cetitorilor de stih post-arghezian sau post-barbian. Nu facem nici un fel de judecată de valoare până aici. Înregistrăm numai faptul că poetul D. Iov, ca majoritatea celor de o seamă cu d-sa, nu se bucură de circulaţia meritată.

Poezia d-sale vibrează prea cert şi prea cinstit, pe ritmurile horei şi ale doinei şi nu caută efecte neobişnuite. Nu pune întrebări formale de nedezlegat. Aproape că nu pune nici un fel de problemă formală. *Covorul basarabean* al d-lui D. Iov începe şi nu încheie vreun curent literar. Dar nu este nici opera trudită să reprezinte — încă odată şi, deci, în mod inutil — crezurile vreunui curent apus. D. Iov cântă cum i-a fost dat să cânte. Îşi cântă Basarabia cu mazâlii şi răzeşii ei, cu hotarele şi vestigiile ei voievodale, cu hatmanii şi ţăranii ei, dară şi cu acele frumoase femei — Nataşa, Vera, Liuba, Zina, Raia.

Şi D. Iov cântă tristeţile ocinei cotropite de duşman, Soroca sa, haturile şi hrisoavele, toamnele şi iernile basarabene, dară şi primăvara trezită 'n sângele de urmaş „din ctitori mari de viteji" al lui Leonte Năvală, şi vitejia oşteanului român dezrobitor şi chemarea lui Dănil Apostol şi pe Andrei Chiroşcă „moldovan tocmai di la Nistru, buclucaşu". Acest din urmă poem care începe cu „Vă scriu eu, Andrei Chiroşcă, moldovan..." are frumuseţi de grai vechi moldovenesc unice, aceleaşi frumuseţi pe care le găsim şi 'n „Hronicul lui Duma Simion Grămăticu", şi 'n „Pizanie" şi-n toate poemele cu iz autohton ale poetului.

Poezia d-lui D. Iov este poezie ocazională prin excelenţă, cu toate calităţile şi limitele ei, şi trebuie înţeleasă şi preţuită ca atare.

Volumul *Covor basarabean* mai rămâne însă şi ca volum documentar.

TRAIAN CHELARIU
Universul literar, LII, 24, Bucureşti, 30 august 1943

Cuvântul redacţiei

Dimitrie Iov, *Covor basarabean*, cu 58 gravuri originale de Theodor Kiriakoff-Suruceanu, ediţie anastatică după ediţia originală din 1943, alcătuită şi îngrijită de Cătălin-Andrei Teodoru, Editura Sfera, Bârlad, 2015

Alcătuirea acestei ediţii, cu ocazia Centenarului Academiei Bârlădene, la iniţiativa domnului Cătălin-Andrei Teodoru, este un omagiu adus cântăreţului Basarabiei, poetul D. Iov (1888, sat Uricani, comuna Flămânzi, Botoşani – 1959, Gherla), pe nedrept uitat în zilele noastre.

I.Al. Brătescu-Voineşti: moto-ul volumului

Citiţi, vă rog, şi recitiţi această minunată poezie: „Covor basarabean". Ah! Ce dumnezeiesc de nobil rol a dat Dumnezeu poeţilor: ca din durerile, din sfâşierile lor sufleteşti să poată face cântece pentru alţii.

Refugiul din Basarabia, cu sufletul încărcat de obidă, rătăceşte acum pe uliţele Bucureştilor... Şi iată că ochii lui întâlnesc un covor, a cărui vedere îi însuteşte durerea, îi sfâşie inima, gândindu-se la comorile de frumuseţi ale coastei smulse din trupul ţării sale şi la bruma de gospodărie ce reuşise şi el, biet poet, să întemeieze acolo. Şi iată-l cum preface chinuitoarea lui sfâşiere în cântec pentru alţii, în poezie pe care n-o poţi ceti cu voce tare pentru că te-nneacă plânsul, poezie care merită să figureze în toate antologiile noastre viitoare şi pe care o vor învăţa de aci încolo pe din afară toţi copiii neamului nostru.

Măr domnesc

Rumăn atârni pe creanga aplecată,
Livezilor întinse-adus prinos
Tu, măr domnesc, îmbujorat, frumos,
Ca ţara mea frumoasă altădată...

Mă uit la tine ca la un obraz
În care arde-un mac înflăcărat,
Tu, măr domnesc, comoară de bogat,
Ca ţara mea bogată până az'...

Te văd, prin pulberi grele de dureri,
Cum frunzele, ca-n palme, te ascund,
Tu, măr domnesc, mirositor, rotund,
Ca ţara mea rotundă până eri...

Sub ramul tău m-aplec, ca spicu-n lan,
S-ascult cum plânge-al românimii svon,
Tu, măr domnesc, întreg ca un amvon,
Ca ţara mea întreagă până an...

Înfăţişarea ta pe veci rămâne,
Să-nchipuiască visul nostru drag,
Tu, măr domnesc, rotund ca luna-n prag,
Ca ţara mea, aşa cum va fi mâne...

(D. Iov, ciclul „Linişte-n sbucium")

1 IULIE 1940
BUCUREŞTI

Ce mâni trudite de ţărancă
Ţi-au înflorit urzeala trandafirii
Şi te-au ţesut, ca să te calce mirii
Cum o strigau? Marie? Ancă?

Pe câmpul tău bogat, cum e un lan,
Privirea mea citeşte ca 'n scrisoare,
Gândindu-mă la biata ţesătoare,
Frumosule covor basarabean.

Eu parcă văd o frunte cum asudă
Şi-obrajii aburiţi, ca nişte pâni!
Aşi vrea ca să sărut acele mâni,
Ce te-au 'nflorit cu dragoste şi trudă.

COVOR BASARABEAN

14

Au plâns de-asupra ta tristeţi de moină
Şi inima şi-a destrămat-o 'n fire;
Chenarul drag ţi l-a ţesut din doină
Şi florile din cântec de iubire.

În clitul, sub icoane, ce-adun anii
Din truda degetelor de mărgean?
Căci zestrea-i fost şi te-au furat duşmanii,
Frumosule covor basarabean.

Paginile 13-14 reproduse din volumul *Covor basarabean*, de Dimitrie Iov, ediţie anastatică îngrijită de Cătălin-Andrei Teodoru, Editura Sfera, Bârlad, 2015.

LINA CODREANU

GLASUL NOSTRU

La 21 noiembrie 1929, în comuna Băseşti, lua fiinţă *Societatea Culturală Iuliu A. Zanne*, al cărei preşedinte era învăţătorul *Ioan V. Balan* şi preşedinte de onoare – *George Tutoveanu* (atunci, prefectul judeţului Tutova). De altfel, poetul *G. Tutoveanu* a fost un ferment activ, ca animator cultural şi întemeietor al câtorva reviste din zona Bârladului. Între proiectele societăţii figura şi editarea unei *foi culturale cu informaţii şi îndrumări pentru popor*, drept tribună de promovare a ideilor de emancipare a *plugarilor*, populaţie greu încercată de război, criză economică şi stare de înapoiere socio-culturală. O asemenea publicaţie a fost *Glasul Nostru*, din care au apărut 70 de numere, timp de şase ani, între 15 octombrie 1931 – iunie-iulie 1937. Prezenţa adjectivului posesiv în denumirile altor două reviste din zonă (care sucombaseră anterior), respectiv *Graiul Nostru* (1925–1927) şi *Scrisul Nostru* (1929–1931), denotă aspiraţia de identificare a orientării socio-culturale în raport cu altele, dar şi nevoia afirmării unei înrădăcinări spaţio-temporale a grupului de intelectuali.

Proiectată ca bilunară, foaia culturală *Glasul Nostru* a apărut sub egida *Societăţii Culturale Iuliu A. Zanne*, la Băseşti, în fostul judeţ Fălciu. Chiar de la întâiul număr, învăţătorul *Ioan V. Balan* preciza direcţia esenţială din programul publicaţiei: *luminarea minţii sătenilor* şi propagarea unor *idei sănătoase şi frumoase, cu scopul de a face să propăşească spre un mai frumos viitor viaţa şi gospodăria săteanului*. Grupul redacţional era atent să nu se strecoare în texte propaganda politică şi îşi fluidiza atenţia către starea satului românesc, în toate compartimentele de viaţă şi civilizaţie: munca, educaţia, sănătatea, familia, credinţa, tradiţiile şi obiceiurile sau, laturi precizate de *Gheorghe Arteni*: partea de *folos practic* (sic!) şi *partea cealaltă sufletească*. Urmărind doar titlurile, se poate observa diversitatea aspectelor: cultivarea pământului, traiul greu şi munca fără preţ, păstrarea curăţeniei, dirijarea cursului apelor, despre animale, insecte, boli dăunătoare etc.

Un obiectiv aparte, care asigura emanciparea nivelului de viaţă şi civilizaţie rurală, urmărit consecvent de colaboratorii foii culturale *Glasul Nostru*, l-a reprezentat educaţia şi instrucţia copiilor în familie, la şcoală şi în biserică. Memorabilă rămâne scrisoarea dramaturgului *Victor Ion Popa*, adresată *răzăşilor lui*, prin care îi îndeamnă să-şi crească copiii cu dragoste, *fiindcă în cinstirea copiilor e însăşi cinstirea voastră*, să-şi primenească viaţa mizeră, să respecte tradiţiile creştine şi să preţuiască învăţătura de carte.

Această atmosferă de înviorare a vieţii săteşti interbelice a fost aureolată de cercetarea sociologică şi de munca echipelor studenţeşti alături de gospodari (cămin cultural, dispensar medical, fântâni, poduri, clopotniţă) făcute în verile anilor 1935 şi 1936, în satul Dodeşti, sub îndrumarea lui *Victor Ion Popa*, în calitate de inspector al Fundaţiilor Regale. Acest reviriment rural a venit în completarea altor acţiuni anterioare de răsunet din zonă (construirea unei şosele către Roşieşti, a unei şcoli primare mixte în Băseşti). E justificată, de aceea, exprimarea sentimentului de mândrie generat de susţinerea şi prezenţa în mijlocul sătenilor a unor înalte oficialităţi, precum renumitul folclorist *Iuliu A. Zanne*, ministrul Instrucţiunii Publice şi Cultelor, *Spiru Haret*, liderul liberal *Ionel C. Brătianu*, prefectul judeţului Fălciu, *George Tutoveanu*, episcopul Huşilor, *P.S. Nifon* ş.a.

Întreprinderea prezentă de alcătuire a unei ediţii anastatice a publicaţiei interbelice *Glasul Nostru*, iniţiată de *Cătălin-Andrei Teodoru*, e o faptă binevenită de restituire a unor valori spirituale din zona Bârladului (Băseşti, Dodeşti, Văleni, Tămăşeni, Viltoteşti şi Urdeşti), de preţuire a trudei acelor adevăraţi apostoli din mediul rural, care, cu mari sacrificii, dar cu o neîntinată dragoste de neam, au reuşit să impună o publicaţie (longevivă în raport cu altele) spre *luminarea minţii sătenilor*.

ELENA POPOIU

O NOUĂ CARTE (DE)SPRE C.D. ZELETIN LA ACADEMIA BÂRLĂDEANĂ

Întâmplare frumoasă.

Deloc neobișnuită.

Și totuși *detot* neobișnuită.

Pentru că dialogul alcătuitorului cu autorul s-a desfășurat aproape exclusiv telefonic. Privilegiu de care ne-am bucurat luni de-a rândul, *telefoniada* (am aflat că vorba îi aparține dnei Georgeta Filitti și ne-am luat îngăduința să o adoptăm) București-Bârlad ne-a inspirat aceste mărturi(sir)i...

Despre paginile – altele decât cele care s-au întâlnit în carte – ce s-ar fi putut naște din „învățăturile" maestrului: despre cum răsare un rând, o frază, despre cum și de ce se întregește, se nuanțează, se taie spre a se rescrie, despre cel /ceea ce formează subiectul scrierii: vremuri, oameni, locuri, întâmplări...

Despre cum modulațiile vocii își află sau nu echivalent în volutele frazei scrise. Și cum /de ce, oricât de rafinată în artisticitatea ei, limba unui poet parcă tot nu ajunge să deslușească întru totul partitura discursului verbal, tot numai bemoli ori diezi...

Despre unanim (re)cunoscuta seducție a vorbirii domnului Zeletin, aceeași din adresările publice, dar având ca particularitate, în cazul dialogului telefonic, exclusivitatea adresării în direct. Ca într-o corespondență în care nu mai intervine așteptarea răspunsului. Și în care a fost prezent – perceput chiar audibil – locul numit: *acasă la C.D. Zeletin*...

E o fericire că drumul facerii unei cărți e îndelung: convorbirile cu autorul, devenite un ritual, ne-au amprentat „timpul trăirii"și l-au măsurat ca un orar de școală care ar conține numai ore preferate.

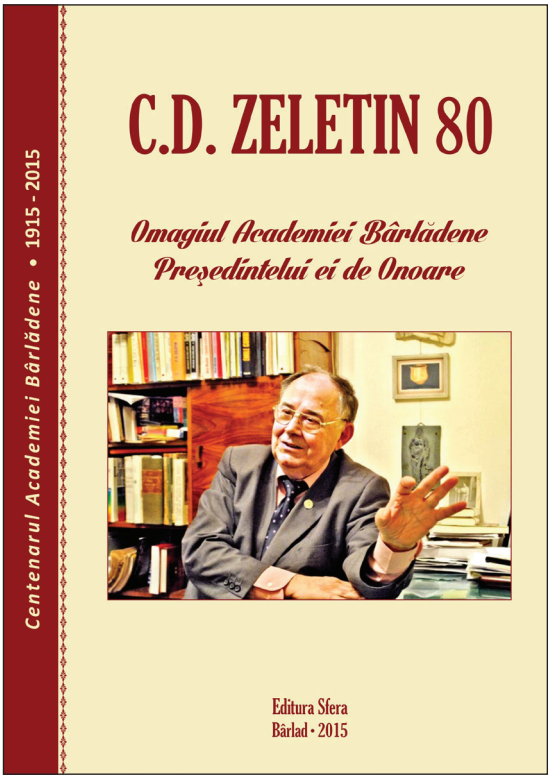

Am avut răgazul să înțeleg că recitirea paginilor cu autorul *en présence* înseamnă descoperirea unor înțelesuri rămase altfel închise și înseamnă, mai cu seamă, răsplata deschiderii mereu altor „sertărașe" din memoria-bibliotecă a dlui C.D. Zeletin.

Știe „o carte nebunească" (*dixit* Sorin Lavric): și-ar putea lesne intimida interlocutorii. Dar nu a făcut-o și nu o va face niciodată. Nouă erudiția sa *hors pair* ne apare a fi cauționată etic de atât de rar omenească osmoză între decență, rectitudine, discreție, bunăvoință, delicatețe, măsură. Așa cum, mărturisește, nu poate urî, tot așa nu știe, nu poate umili...

Miscelaneu având ca fir diacronia (2010–2015), volumul *C.D.Zeletin 80. Omagiul Academiei Bârlădene Preşedintelui ei de Onoare*, Ed. Sfera, Bârlad, 2015 (con)figurează „itinerariile spiritului" (Smaranda Bratu-Elian), „armonia personalității" (Theodor Codreanu), „lungimea de undă" (Acad. Solomon Marcus), „stricteța contemplativă" (Sorin Lavric), „stilul, cale regală a ideii"și „codul lui C.D. Zeletin" (Alice Țuculescu) – toate ale unui scriitor cu o conștiință egală cu arta sa. Artă deopotrivă a reflecției și a verbului, veghind la binele limbii române, ca bun al neamului de maximă altitudine. Artist care-și declară ca scop al vieții tocmai înălțimea.

E o carte *grea* de nume: citind-o, trăiești senzația că respiri, preț de-o pagină, un capitol, o oră, o zi, același aer cu Michelangelo sau Eminescu, cu Principesa Elena Bibescu sau George Enescu, cu Bacovia sau Ion Barbu, cu Ibrăileanu sau Perpessicius, cu Ștefan Zeletin sau Petre Țuțea, cu George Emil Palade – despre care autorul spune, asertoric și subtil, că „a călătorit singur pe șoseaua aparent pustie a esențelor"(p. 277). Pe toți aceștia i-a cunoscut, livresc și / sau direct. Ei, și nu numai, i-au inspirat pagini de evocare, mărturii și reflecție, un (alt) fel de „exerciții de admirație", în care miez ideatic și stil răsfrâng spre cititor egală admirație pentru cel evocat și pentru autorul evocării. *Admirația*, mărturisește într-un foarte recent (aprilie 2015) interviu acordat dnei Alice Țuculescu, *este primul impuls care îmi iese în întâmpinarea speranței. Amândouă – admirația și speranța – coexistă în sufletul meu (...) Admirația, pentru mine, e o creație. E un fel de răpire, ce mă urcă în zona sublimului, o formă a înălțării în fața unor însușiri de excepție. (...)Descartes scria că admirația este pasiunea fundamentală a filozofului. Admir întâi de toate Binele și Frumusețea. Înălțându-mă, întorc spatele Răului, mijlocul cel mai la îndemână de a deveni invulnerabil.*(p. 429).

Deschizi volumul de 580 de pagini și respiri, din primul moment, aer dens de cărturărie. Regăsești cu bucurie, în cele cinci capitole, nume binecunoscute de autori și titluri, descoperi altele noi, constatând că profuziunea informațiilor se însoțește de unghiuri de vedere diferite. De așteptat, devreme ce semnatari sunt personalități de talie ale scrisului și criticii literare: Smaranda Bratu Elian, Gheorghe Grigurcu, Ștefan Aug. Doinaș, acad. Solomon Marcus, Sorin Lavric, Theodor Codreanu. Cei mai mulți dintre ei nu au scris o singură dată despre C.D. Zeletin, ceea ce i-ar fi putut plasa în risc de repetiție sau sub suspiciune de subiectivism. Admirația este, adevărat, mereu simțită, resorturile ei sunt însă de fiecare dată cercetate, punctele de abordare, schimbate, argumentele, mereu altele, culese din câmpul bogat al operei și vieții medicului scriitor / scriitorului medic C.D.Zeletin, poet, eseist, prozator, istoriograf, poet-traducător de poezie.

Opera este astăzi trecută de mijlocul ediției de tip Opere Complete, în 7 volume, în colecția *Distinguo* a Editurii Spandugino: *în plasma autonomă a sufletului, eleganța grafică a celor 7 volume de* Scrieri *neutralizează tristețea bilanțurilor*, subliniază autorul (p.328). Care știe demult: *mi-e dat prin fire să*

*apăr cauza scrisului frumos.*Văzând acum, adunate-n cuib, *aripile ostenelilor literare*, privește în urmă liniștit la gândul că poate oricând dialoga cu *icoana virtuală a cărților nescrise* (din *Cuvânt înainte* la *Scrieri*, volumul 1, pp. 14-15).

Viața i-a atins opt decenii: în dreptul lor, al operei și al vieții deopotrivă, stă numele pentru care orice alăturare de titluri ori atribute trece la superlativ, oricât ne-ar opri de la folosirea lor. Am folosit totuși în titlul cărții unul dintre cuvintele cele mai atinse de riscul tămâierilor pe care, are dreptate Sorin Lavric (cf. *Sindromul de țipenie*, în *România literară*, 20, 15-21 mai 2015), medicul Zeletin le urăște din toată inima. Redactorul *Cronicii ideilor* de la *România literară*, fost student la medicină al profesorului Constantin Dimoftache, este și aici, ca și în alte texte, autorul unei alcătuiri de portret C.D.Zeletin ce nu pot fi percepute altfel decât ca elogioase, dar atât de juste în evaluare și de originale în stil încât sunt adesea citate de alți autori care se feresc să fie encomiastici. Doar că modelul de scriitor și de om pe care-l au în față nu îi ajută!

De fapt, *ce* și *de ce* să *nu* spui despre C.D.Zeletin? Că nu a făcut nicio concesie tăvălugului proletcultist, că este imaginea forței spiritului în fața *obrăzniciei sociale a vremurilor* (p. 12)? Că înfruntă acum presiunile de secol XXI, însemnând incultură, prost gust, grobianism? Că, venind natural pe fondul cărturăriei înnăscute, preocupările sale docte l-au salvat ca om și ca scriitor, ca medic, profesor și savant, *și* pentru că a știut să fie mereu *en bonne compagnie*: în copilărie, la Burdusaci, *între biblioteci, note muzicale și păduri* (p. 329), unde i-au fost *lampadofori* bunicii, unchii și părinții; în adolescență și tinerețe, când același rol l-au avut Tutoveanu, Vianu, Perpessicius, Al Philippide; tânăr și matur, când reper înalt i-a fost George Emil Palade...

Chiar dacă nu se mai afla în țară, existența marelui savant, mărturisește C.D.Zeletin în *Crestomația de familie* dedicată Centenarului George Emil Palade, *a fost de-a lungul vieții mele un reper înalt, mai ales în privința minții lui de o acuitate mare, de un echilibru perfect și de o rapidă orientare spre esențial, în privința vieții devotate întrutotul științei și, în consecință, descoperirilor epocale pe care le-a lăsat în urmă. Eu sunt unul dintre admiratorii lui. Am avut de timpuriu revelația geniului său. Nimeni, niciunde și nicicând nu mi-ar fi transmis mai bine inefabilul pe care îl presupune geniul. Dacă aș fi respirat în preajma lui Pasteur, n-aș fi fost impresionat mai mult* (p. 333).

C.D. Zeletin semnează 38 din cele 79 de texte reunite în volumul prin care Academia Bârlădeană centenară îl sărbătorește, la aniversare, pe Președintele ei de Onoare. Dintre ele, 5 sunt scrise între ianuarie-aprilie 2015, ajungând la editură când volumul era deja în curs de tipărire... Titlurile eseurilor dlui C.D. Zeletin prind și se prind insistent, captivant, de privire și de memorie: *Fericita pedeapsă a filtrelor în impresie*. *Trei ilustrate din copilărie* (p. 387)... *Fericirea plutește deasupra cataractelor memoriei... ca o ceață diafană* (p. 326)... Ori captivanta poveste a băncii merovingiene, *în călătoria ei – sau a motivelor ei – prin veacuri, până în Țările Române* (p. 399)...

Aproape 100 de pagini iconografice (pp. 479 – 576) dau chip și culoare evenimentelor și oamenilor prezenți în carte: zeci de fotografii color de familie, portrete ale personalităților care i-au marcat existența și opera, case, monumente, coperți și pagini de carte, dedicații, distincții. Cu deosebire mișcătoare apare fotografia tatălui, Nicolae Dimoftache, reprezentat la vârsta de 7 ani (1915), frumos copil blond în costumaș elegant și cu pălărie... Am mai descoperit cu emoție, aflând astfel un punct comun de biografie, prin limba franceză învățată de la aceeași neuitată profesoară, o fotografie din anul 2002, în care, alături de dl Zeletin, apare dna Elena Asbiovici, imaginea fiind însoțită de trei rânduri scrise de mâna profesoarei diriginte, cu prilejul reîntâlnirii la 50 de ani de la absolvirea Colegiului Național Gh. Roșca Codreanu: (...) *le meriți din plin, eu continuând să văd în Dada mai mult un poet-doctor decât un doctor-poet*... (p. 519).

Un *De Senectute* răscolitor deschide această carte. C*edând voluptăților reveriei*, scriitorul octogenar se întreabă asupra *sporului adevărat care trebuie să fie câștigul bătrâneții*, ori asupra unei vorbe din bătrâni, *Vârstele se-ajung*, pe care nu o vede *izvoditoare de speranță, ci, dimpotrivă, de îngrijorare*...(p.10). Găsim, între aceste reflecții aplecate spre sine, o canțonă a lui Michelangelo – în măiastra transpunere românească a *poetului traducător* C.D.Zeletin –aspră tânguire a poetului florentin, aleasă pentru că mărturisește teama:

Vai, obosit mă duc și nu știu unde,
și înainte de-a afla mi-e teamă !
Mi-o spune și trecutul – la ce m-aș mai ascunde?
Acum când vârsta tot mai mult mă schimbă,
aud a morții neîndurată limbă
cum din adâncuri sufletul mi-1 cheamă.
Și cum ascult disputa lor îmi pare
– cum nu dă Domnu'-auzul să mă-nșele ! –
că simt pedeapsa vieții viitoare,
căci adevărului dând înțelegeri rele,
azi nu știu ce să dau speranței mele. (p. 14)

Dar nu teama e tonalitatea în care citim și simțim cartea de și despre C.D.Zeletin. O închidem păstrând în minte o tonică invocare a bucuriei, a deschiderii luminoase, pe care scriitorul și le recunoaște ca dominante ale firii sale, fire *ce se trădează în afară prin surâs*, *rareori prin râs* (p.430). Nu-și acordă dreptul la oboseală, *se activează*, cum obișnuiește să spună, la auzul cuvântului *trebuie* venit mereu din interior. Își spune, ca în sonetul (pe care-l dovedește a nu fi al lui Leonardo Da Vinci):

Chi non può quel che vuol, quel che può voglia / Cine nu poate ceea ce vrea, să vrea ceea ce poate... (p. 430)

Și *se activează*... De parcă fluierul sturzului din cireșul viei lui moș Alexandru Vârlan, vecinul *cel sprinten la minte, șugubăț și subtil* din satul copilăriei, ar continua să-i sune în auz, ca o chemare *la trezie, la grație, la reflecție și la treabă* (p. 269).

Și își găsește timp și resurse de încredere în putința de înțelegere a unor semeni. Explicând, bunăoară, cum a ales motoul volumului său de eseuri *Rămânerea trecerii*... Pentru că, ne spune, *trecerea timpului, care e viața, n-o măsor aritmetic, n-o apreciez rațional, ea e mai mult o stare sufletească(...). Iar clipele vieții ni-s date pentru a fi cântărite valoric. Chiar și pierderea lor are valoare – în negativ sau pozitiv...* (p.431).

Proiectul său existențial?

Cel mai însemnat constă în a face Binele, a vedea cât mai temeinic ceea ce văd; și să văd, cu ochii minții, cât mai just ce este Dincolo. Deci, scopul vieții mele e legat, oricum, de înălțime. Chiar de înălțimea de dincolo de spațiu și timp, unde cuvintele noastre își schimbă ori își pierd sensul...(p. 436).

Și, mai presus de toate, cum altfel ? CARTEA:

(...) *cartea rufă, ca-n vremile primare ale proorocilor, cartea citită, cartea răscitită, întunecată de sublinieri și adnotații, cartea care te cheamă, cartea care îți priponește viața, dar care nu e geloasă pe suratele ei. Cartea căreia, totuși, nu-i rămân sclav. Ador recitirea cărții care mi-a plăcut. Se înfiripă, progresiv, un pact secret între noi. Pe de altă parte, deși iubesc deopotrivă viața trăită și viața reprezentată, mă întorc și zic: de ce iubesc eu cărțile, totuși, substitute de viață, de unde sensibilitatea respectuoasă, ca față de părinți, și chiar tactilă?! Răspunsul e contradictoriu, căci nu le iubesc numai pentru a afla (...) Este, cred, o formă specială de iubire, o* Afroditi Urania.... (pp. 432-433).

C.D. Zeletin declară că citește *chiar și cu buricul degetelor*...

Domnia sa se îndoiește că l-am crede...

Noi avem deplina încredințare că imaginea e reală !

NICOLETA ARNĂUTU

Profesorul Ion Chiricuță, fiul care a continuat mecenatul eruditului său tată, preotul Toma Chiricuță

În comunitatea bârlădeană, asemenea altor locuri din țară, debutul secolului trecut a marcat o nouă etapă din procesul dezvoltării învățământului românesc, realitate care va contribui hotărâtor la formarea și mărirea corpului profesioniștilor specializați în diferite domenii.

O parte dintre aceștia, dincolo de obligațiile specifice calificării lor, s-au implicat voluntar în existența comunității în care trăiau, cu convingerea că în procesul dinamic din evoluția unei societăți, componenta culturală are un rol important.

La acea dată, când marile puteri ale lumii se confruntau pentru supremație folosind armele, intelectualii bârlădeni pacifiști s-au implicat în lupta cu „arma" culturii, determinați, așa cum este consemnat în documentele vremii, de nevoia de a-i „lumina" pe oameni.

În condițiile interne românești, cu o componentă apreciabilă de neștiutori de carte, acești intelectuali și-au propus proiecte îndrăznețe, într-un moment când cultura, cum se întâmplă și în zilele noastre, nu era o prioritate în atenția celor care răspundeau de destinele țării.

Demersul acestor înaintași era cu atât mai important dacă ținem cont că, la începutul secolului al XX-lea, în România nu exista, în înțelesul de astăzi, o rețea culturală cu instituții specializate pe diferite domenii, finanțată de stat, capabilă să vină cu oferte culturale care să răspundă nevoilor unor intelectuali, dar mai ales să reușească să-i atragă pe cei mulți care aveau deprinderi și mentalități bine înrădăcinate.

Dacă la această situație mai adăugăm faptul că, în alte colțuri ale lumii, cu multe secole în urmă, au fost înființate și susținute instituțiile culturale, implicarea voluntară a elitei bârlădene capătă o altă dimensiune.

Existența în cadrul comunității, încă de la sfârșitul secolului al XIX-lea, a unor societăți culturale și a unui număr mare de publicații a contribuit la răspândirea ideilor de bun cu valoare culturală, creație a înaintașilor, precum și a nevoii de tezaurizare și folosire a acestora în cadrul procesului educativ ce se putea face în afara școlii.

Printre susținătorii acestor idei se numără poetul George Tutoveanu (1872–1957), care a publicat o serie de articole în presa timpului, militând pentru necesitatea înființării unei biblioteci publice. Ideea, îmbrățișată și de tinerii aflați la studii universitare, s-a materializat în anul 1906, când se pun bazele primei instituții specializate care deschide accesul liber la carte, prin lectura la sală și, mai important, la domiciliu, prin împrumut, oferte culturale inedite cu consecințe benefice în apariția unor noi preocupări.

Câțiva ani mai târziu, renumitul mecena, profesorul Stroe Belloescu (1838–1912), un apropiat al savantului Nicolae Iorga, finanțează construirea unui imobil numit „Casa Națională", lăsat în anul 1909 drept moștenire comunității, cu destinație exclusivă pentru bibliotecă, muzeu, pinacotecă și societăți culturale.

În anul 1914, dorința donatorului s-a împlinit prin înființarea pinacotecii și a muzeului, cu sediul la „Casa Națională", care din anul 1928 va purta numele ctitorului Stroe Belloescu.

Acesta este momentul când în Bârlad, prin contribuția voluntară a unui grup de intelectuali, se pun bazele primului centru cultural de la Casa Națională – cu cele trei instituții specializate, biblioteca, muzeul și pinacoteca – a căror prezență a contribuit la definirea identității culturale a acestui loc moldav.

Cu perioade bune sau mai puțin faste, și indiferent de concepția culturală oficială a vremurilor, tinerele instituții au reușit să străbată timpul, încât în anii 2006, 2009 și 2014, biblioteca – „Casa Națională", ca prim centru cultural – apoi Muzeul au fost sărbătorite la împlinirea unui veac de existență.

Celor trei instituții centenare li se adaugă în acest an Societatea culturală „Academia Bârlădeană", ctitorită, în data de 1 mai 1915, de poetul George Tutoveanu, de Toma Chiricuță, dublu licențiat în teologie și filozofie, și de folcloristul Tudor Pamfile.

Generațiile zilelor noastre trebuie să înțeleagă că prezența acestor instituții centenare, sărbătorite cu respect și profesionalism de cei care le gestionează existența, o datorăm acelor personalități cu atitudine civică autentică, astăzi pe cale de dispariție, care au înțeles necesitatea implicării voluntare, concretizate în a construi ceva util pentru comunitate, cu gândul la nevoile acelui timp dar, mai ales, la nevoile viitorului.

La acest moment jubiliar al „Academiei Bârlădene", gândurile noastre se îndreaptă către Ion Chiricuță (1918–1988), fiul ctitorului Toma Chiricuță, personalitate care a fost un model pentru toți cei ce i-au fost în preajmă, dar mai ales pentru copiii săi.

La trei ani de la înființarea „Academiei Bârlădene", în casele parohiale ale Bisericii Sfântul Spiridon, unde preotul Toma Chiricuță slujea, a venit pe lume, în ianuarie 1918, unicul

băiat între copiii familiei, botezat cu numele de Ion. Familia, la scurt timp, părăsește Bârladul, mergând pentru o perioadă la Botoșani; după ce preotul s-a întors de pe front, vor pleca și se vor stabili definitiv la București. Aici, fiul urmează cursurile Liceului „Gheorghe Lazăr" și Facultatea de Medicină, absolvind cu *Magna Cum Laudae*, în anul 1942.

În anii '60, tânărul medic se stabilește la Cluj, unde a reușit să parcurgă cu succes toate etapele ce i-au conferit titlul de medic specialist, cercetător, prof. dr. docent, alături de funcția de director al Institutului oncologic din Cluj – care astăzi, în semn de prețuire și recunoaștere, îi poartă numele. Dincolo de munca zilnică a medicului chirurg în bătălia cu devastatoarea maladie a cancerului, activitatea cercetătorului oncolog se regăsește în peste 400 de lucrări științifice și peste 20 de tratate. Timp de câteva decenii, activitatea neobosită a chirurgului și a dascălului Ion Chiricuță i-a adus consacrarea în plan național și mondial, fiind recunoscut ca membru titular de prestigioase societăți chirurgicale din Europa și S.U.A.

Personalitatea chirurgului și a dascălului Ion Chiricuță nu se reflectă doar în aceste rezultate, ușor de descoperit de oricine este interesat, ci și în celelalte preocupări din viața sa și chiar în obiectele pe care le-a folosit. Uneori un obiect este în măsură el însuși să transmită acel „ceva" propriu felului de a fi a unui om.

De timpuriu, fiul preotului Toma Chiricuță a simțit o atracție deosebită pentru cultură, care i-a condus pașii către artă, pentru care a făcut o mare pasiune.

Simțul estetic, atribut dobândit din naștere, educat în familie și șlefuit de propria dorință de cunoaștere a fascinantului capitol din existența umanității – arta – l-a ajutat în a învăța, căuta, achiziționa și a se înconjura de obiecte de valoare, care îi creau un confort intelectual, în care se regăsea după o zi epuizantă în sala de operații, la catedră sau în bibliotecă, alături de multe alte obligații.

Încă din timpul studenției, știind foarte bine că orice lucru de valoare costă, a acceptat să presteze cât mai multe servicii medicale, care l-au ajutat, așa cum ne-a mărturisit, ca toți banii câștigați să-i investească în opere de artă.

În momentul când a urcat pe cea mai înaltă treaptă a profesiunii de medic, a trecut de la statutul de cumpărător ocazional la acela de colecționar. Desigur, sursa financiară în realizarea unei investiții în artă este importantă dar, cu certitudine, nu-ți garantează că poți fi și un colecționar.

Această nobilă îndeletnicire, care a consacrat numele lui Ion Chiricuță în rândul celor mai mari colecționari români, a fost cucerită numai cu multă tenacitate, cunoaștere profundă a acelor corzi care țin de idealul frumosului și valorii, o ecuație care necesită și o mare investiție de timp și bani.

Colecționarul Ion Chiricuță (1918–1988), pe parcursul mai multor decenii, a fost nu numai un trezorier ci și un constructor cultural, un cunoscător care a avut la dispoziție o realitate artistică complexă, din care a ales printr-o selecție conformă cu dorința constituirii unei colecții de artă comparată, o selecție făcută cu pricepere, cunoaștere, cu preferințele pentru un domeniu sau altul și, nu în ultimul rând, bazată pe posibilitățile financiare și disponibilitatea de a investi timpul necesar unei asemenea pasiuni.

Rafinatul intelectual, bine antrenat, s-a angajat la un drum lung de rezistență, reușind să constituie o colecție care înfățișează simultan cele trei domenii de bază din familia artelor plastice universale – pictură, grafică, sculptură – cărora li se alătură domeniul artelor decorative universale, cu multiplele genuri specifice, permițând o privire de ansamblu asupra mișcării artistice a unui timp.

Arta plastică românească modernă și contemporană este un alt capitol al colecției, definit prin cele trei genuri: pictură, grafică și sculptură.

Însuflețit de dragostea și admirația profunde pentru artă, colecționarul a constituit un fond dedicat artei religioase brâncovenești, contribuind, în unele cazuri, la salvarea unor capodopere care, din cauza concepției politice a unui timp, erau sortite dispariției prin distrugere.

Omului de cultură cu o asemenea deschidere și cu preocuparea constantă de a investi în artă, nu i-a fost indiferentă arta populară românească, regăsibilă în colecție într-un substanțial fond, constituit din aproape toate genurile.

La vocația acestei construcții culturale, a realizărilor durabile, bine studiate, gândite din timp și în perspectivă, s-a alăturat, în anul 1982, actul de donație, prin care muzeul bârlădean a devenit proprietarul *Colecției de artă comparată prof. dr. doc. Ion Chiricuță* – titulatură sub care apare în actele oficiale.

Dacă ținem cont de faptul că, de regulă, se vorbește despre caracterul egoist al colecționarului, dispus să-și apere postura de beneficiar al plăcerii de a se bucura singur de valorile pasiunii sale, donația Ion Chiricuță poate fi apreciată ca un act generos, subsumat căldurii unui suflet generos, senin și neangoasat.

Privită din perspectiva unui act cu importantă pondere culturală, această donație ne dezvăluie un model, o personalitate care a depășit cu generozitate menirea trezorierului, de regulă avar, hotărând ca valorile pasiunii sale de o viață să fie puse la dispoziția publicului larg.

Mecenatul cultural al donatorului, o lecție temeinic însușită de la tatăl său, preotul filozof Toma Chiricuță, reprezintă una din calitățile altruiste ale celui care a investit timp, bani, emoții și trăiri în fiecare bun al colecției, bucurii pe care, la un moment dat, a dorit să le împartă cu semenii, cărora le cere numai să le privească în spațiul generos al muzeului unde este etalată întreaga colecție.

Oricine va păși în muzeu va avea posibilitatea să învețe ce înseamnă relația dintre o colecție și mecenatul cultural, relație bazată pe raportul afectiv dintre colecționar și semenii săi, o lecție care nu se predă în nicio instituție școlară din lume.

PROF. UNIV. DR. C.D. ZELETIN
Preşedintele Societăţii Medicilor Scriitori şi Publicişti din România

CUVÂNT ÎNAINTE*

Scriitorul medic René Duda (15 nov. 1935 – 4 nov. 1999) este unul din cei mai interesanţi artişti din lumea medicală românească. Este artistul ce transfigurează enigmaticul tremolo din stările crepusculare ale sufletului tânăr, după ce le-a perceput cu un ochi de miniaturist filozof vibraţiile infinitezimale.

Proză psihologică, *Gânduri răzleţe*, gânduri pe care le-am numi, privindu-le ca specie literară, poeme în proză, alcătuiesc o carte subtilă şi bine scrisă.

Înzestrat cu un fin spirit de observaţie şi cu inteligenţă artistică, scriitorul e un liric, tarat – cum singur o spune – cu obsesia neîmplinirii. Tocmai de aceea scrie cu plăcerea atemporalităţii, căci timpul psihologic e precizat totdeauna de către împlinirea a ceva, asemenea unui răboj abstract, în vreme ce neîmplinirea nu închide, ci lasă deschise buclele timpului. Psihologia unui „prea târziu" în toate ale sufletului e suverană. Ea rafinează inerţii şi sporeşte dimensiunea trăirilor afaptice, amintind nobila astenie a lui Emil Codrescu din romanul *Adela* al lui G. Ibrăileanu. Evident, el este un obosit de realităţi; visătorul dintrânsul nu dispune de puterea separatoare a detaliilor realităţii, ci e uşurinţa, care nu cere sforţare, de a împleti şi a despleti detalii, uşurinţă proprie visului. Ţinând la distanţă faptele, el pare că vrea să le menţină într-o veşnică aţâţare. Eroul lui René Duda, nevrând să ştie că geniul realităţii stă în rezolvări, nu intră în viaţa personală a fiinţei iubite, ci menţine o distanţă care hrăneşte fantezia şi sporeşte posibilul. El nu plonjează viguros în realul real, ci în realul ideal, în probabilitatea cea cu o mie de chipuri, pe care o preferă. Asemenea eroului său Mihai, existenţa i se pare prea complicată şi de neînţeles: ezitarea ia locul fermităţii, amânarea locul promptitudinii, iluzia locul exactităţii, proteismul spuselor locul fanteziei inebranlabile. E firesc, în consecinţă, ca timpul să fie alungit, distorsionat sau întors, eroii să fie mai mult funcţii, concepte şi abstracţii cărora să nu le vezi faţa, ca în complicatele reţele ale ciberneticii biologice, care face abstracţie de organe, de ţesuturi şi de celule, nefiind interesată decât de ceea ce fac organele, ţesuturile ori celulele. E firesc, aşadar, ca eroii să trăiască o bogată viaţă imaginată şi să nu arate un interes aparte faţă de flash-ul realităţii.

Ce mai este propriu acestei proze care cere totuşi o oarecare iniţiere estetică? Intrările eroilor în prezent par coborâri din trecut, un trecut care a absorbit lungul şirag de clipe lăsându-l cu zvâcnetul şi accentele domolite, într-o linişte metafizică profitabilă mai mult pentru minte decât pentru viaţa biologică în totalitatea ei. Eroul se află totdeauna în vizită într-un prezent pe care îl trăieşte fie ca pe o amintire, fie ca pe un vis. De aceea, ca tehnică literară, îi este şi uşor să intersecteze planuri de viaţă petrecută în timpi diferiţi, ceea ce conferă o indiscutabilă, dar paradoxală, modernitate, fiindcă psihologia eroului său e alta decât cea a eroului literaturilor contemporane nouă, care nu mai gustă farmecul vorbirii sau purtării de altădată, indiferent în bună măsură la valoarea lor eternă. Unde oare am găsi azi, de pildă, un ceremonial al iubirii în care eroul să nu ceară nimic, să nu brutalizeze cuviinţa şi să se mulţumească doar cu reprezentările izvoarelor de satisfacţie ori cu amintirea lor, şi nu cu satisfacţia însăşi, în care pulsează sânge, vibrează nervi, din care se degajă căldură ori ies raze?! Nu-i mai puţin adevărat că scriitorului îi este complet străină plăcerea brutalităţilor, chiar şi a celor de stil, care fac şi ele parte din viaţa preferată a acestui artist medic.

Aşa stând lucrurile, eroul lui René Duda e un saturnian, un dezabuzat încremenit pe drumul revenirii şi un melancolic scufundat în voluptăţile distilării amintirii, voluptăţi care-i sunt suficiente, un poet al absenţei mai mult decât al prezenţei. „Mult timp mi-ai împlinit viaţa mai mult prin lipsa, decât prin prezenţa ta" îi scrie eroul (*Scrisori nefrancate*, VII), care a strâns zi de zi petalele durerii pe care Consuela i le-a aşternut în cale… În unul din interviurile lui, George Enescu notează, cu o bucurie greu de ascuns, faptul că un muzician a remarcat odată că în volutele muzicii sale de maturitate, există ceva care veşnic nu se împlineşte. Enescu a numit numaidecât acel ceva, unda menită, ori blestemată, să nu se închidă niciodată într-un cerc, ca fiind dorul! Regăsesc această operaţiune semantică în atât de rafinata proză a lui René Duda. El intelectualizează discriminativ actul psihologic asemenea lui Proust, încercând să se acomodeze în lumea ce i-a fost dată ca albatrosul lui Baudelaire, dacă această acomodare e cu putinţă… Astfel, eroul tuturor prozelor sale ar putea să poarte numele adjectival Singur, în dispoziţia onomastică a poeţilor romantismului târziu, care luau şi ei ca matrice psihologică plimbarea, de preferinţă „în parcul visărilor sărăcit de frunze şi jalnic în inutilitatea lui", cum spune René Duda, obsedat de „vidul material al inutilităţii" (*Scrisori nefrancate*, VIII).

Proza *Gândurilor răzleţe* este eminamente lirică, dar, dacă e vorba, autorul ei poate fi un bun povestitor, chiar şi admirabil povestitor, dar nu este epic. Excepţie face proza *Într-o zi de toamnă ploioasă*, în care realităţile medicale sunt clare şi de o fermitate epică proprie structurilor literare clasice, nu romantice. Prin relismul ei crud, textul acesta sfâşie omogenitatea celorlalte, decupându-se şi recomandându-se ca o piesă, bănuiesc eu, scrisă în tinereţe.

Pentru bârlădeni – şi amândoi suntem – tresărirea în lectură nu este rară. E greu să te sustragi tentaţiei de a identifica detalii topografice, arhitectonice ori umane dragi şi să nu sacrifici tâlcul artistic pentru adevăr. De pildă, bulevardul mărginit de castani care altădată se înfunda la capăt nu-i, cu siguranţă, altul decât Bulevardul Epureanu, în al cărui ultim număr, 41, se afla casa poetului octogenar G. Tutoveanu (1872 – 1957), „poetul suavelor sonete, singurul supravieţuitor al unui alt oraş…" Se petreceau toate probabil în anii premergători demolării acestei bijuterii urbanistice de către buldozerele comuniste, deoarece poetul încă trăia, ani în care „umbra urâtului în straie aurite apărea de după colţ" (*Scrisori nefrancate*, II).

L-am cunoscut bine pe René Duda. Colegi de liceu şi de profesie. Amândoi universitari, amândoi scriitori. El la Iaşi, eu la Bucureşti. Însă de fiecare dată când venea în Capitală, mă vizita la Facultate. Ochii lui galeşi, de şeic sobru din Levant, păreau făcuţi să privească mai mult apusul decât răsăritul. O privire liniştită, mai curând de certitudinea sfârşitului de zi, decât de zbuciumul începutului ei. Vorbea puţin şi aproape în şoaptă, parcă anume ca enigmele să-i rămână intacte şi să nu se trezească: era un misterios, iar asta se vede şi din scrieri. Spirit adânc, pecetluise în suflet suferinţa unei chemări înalte, numai de el ştiută. Probabil aceasta era arta scrisului. Filtra lumea prin grila unei moralităţi care îi era şi normă estetică, asemenea deprinderii filozofice elene. Un înţelept, un învăţat. Şi un artist. Ceea ce ne dovedeşte această carte postumă.

---

* Volumul *Gânduri răzleţe*, Editura Opera Magna, Iaşi, 2015.

ROMULUS DIANU

MEDICII ÎN ARTĂ (2)

De aceea, pe talvegul unde plutesc atâtea nobile inutilităţi, printre valori autentice, pe scriitorii-medici nu-i găsim. Ei se refuză tradiţionalismului vlăguit, ca şi avangardismului cameleon. Nu s-au angajat nici la opincuţele cu clopoţei, nici la poemele-moluşte, la nevertebratele falsului primitivism modern. Seriozitatea însoţeşte talentul lor, chiar şi umorul lor.

Ce i-a reţinut? Din practica lor de laborator, ei au tendinţa de a reduce diversitatea la prototip. Inovaţiile nu sunt principial rele, ci sunt rele doar acelea care, într-o jumătate de veac, s-au ilustrat prin foarte puţină creaţie şi au redus accesibilitatea celor mulţi la artă, tocmai atunci când energiile artei erau mai necesare. Şablonizarea încifrată distruge personalitatea artistului şi o înscrie într-un fel de toptangism de clasificare, exact ca în cele trei grupe sangvine – A, B şi O – adică într-un anonimat cu semnătură!

Putem căuta cu lumânarea şi nu vom găsi nici un exemplu demn de a fi citat al vreunui medic-scriitor care să se fi încuiat *în turnul de fildeş*. Saşa Pană, scriitor de avangardă, a ştiut totdeauna ce are de spus şi nu s-a pierdut în cimilituri; solist, nu corist, în literatură.

Cu modestia, cu sinceritatea şi cu libertatea de a gândi demn despre lumea contemporană, nu m-am asociat, fără mari rezerve, la aceia care au blamat global *arta pentru artă*, fiindcă în detestabilul *turn de fildeş* găsim personalităţi creatoare dintre cele mai strălucite, de la simbolişti până la Ion Barbu. Unii scriitori au dezertat dintr-o ordine social-politică viciată, fragmentată, plină de contradicţii nocive şi au fost, în fond, nişte protestatari timizi. Îmi îngădui să spun că bine au făcut. Când au văzut care poate fi destinul artistului într-o societate învrăjbită lăuntric, s-au retras în arta pentru artă. În schimb, aceia care, astăzi, practică evaziunea de la îndatoriri înalt umane şi se însingurează în cimilituri pretenţioase şi într-un abstractism lexical (Rugăciune către Dicţionar: amestecă-le, Doamne, cuvintele, de la A până la Z, că poate va ieşi ceva nou!), ei sunt incomparabil mai greşitori decât antecesorii lor, pentru că dezertează de la efortul unei umanităţi şi al unei epoci.

Lipsa scriitorilor-medici, din aceste erezii, le face onoare.

O altă caracteristică a prezenţei în artă şi în cultură a scriitorilor medici este ştiinţismul artei lor. Cine recitesţe astăzi (şi recunosc că nu este lipsită de farmec o astfel de îndeletnicire) idilele din «Paul et Virginie», naivităţile acestui scriitor serios care a fost Bernardin de Saint-Pierre, constată că el a fost un diletant doar în meseria lui de bază (naturalist şi inginer în armata franceză). Ca părinte al literaturii «exotice», acest «serios» scriitor, care a sfidat pe Newton, pe Lavoisier şi pe Buffon, poate fi socotit printre strămoşii celor care cred că arta s-a emancipat de ştiinţă, total şi definitiv. Într-adevăr, este o desfătare împărătească, aflând de la Bernardin de Saint-Pierre, care a dispreţuit matematica, fizica, chimia şi ştiinţele de bază ale medicinii, că natura s-a gândit la noi când a creat pepenele vărgat, ajutându-ne să fim echitabili, să-l tăiem în felii egale, să trăim ca fraţii, în familie!... Mulţi l-au crezut: avea prestigiul scriitorului profesionist! Încă de atunci, exista *avant la lettre* personajul lui Caragiale, care striga: „–E tipărit, domnule»!... Iar Georges Ohnet, romancier de mare răsunet în zilele sale, descoperea că cel mai mare «conflict social» este antagonismul dintre cei bogaţi şi cei de rasă nobilă, asaltaţi în blazoanele lor! ...Ce se va face omenirea atunci când această fatală luptă se va adânci?!... («Maître de forges» ş.a.). Atât a văzut, atât a scris. A avut un succes scandalos de mare, fiindcă funcţiona şarlatania publicistică, în dauna criticii cinstite. Constatăm astăzi, ca toate generaţiile predecesoare, că avem de la Buffon cele mai ştiinţifice şi mai literare portrete ale zoologiei, de o forţă ponderată şi convingătoare ; Lavoisier, chimistul literat, stă lângă Priestley, cu o neştirbită autoritate, cu toate că, laureat şi membru al Academiei Franceze la vârsta de 27 de ani, a fost decapitat la ghilotină când a împlinit 51; iar lui Newton, matematician şi filozof din familia lui Descartes, până la fenomenala teorie a lui Einstein, nimeni nu i-a putut clinti nici o virgulă din al său «Tractatus de quadratura curvarum et Enumeratio linearum tertii ordinis».

Iată raţiuni puternice care au determinat pe scriitorii medici să opteze pentru adevărul ştiinţific. Epoca noastră care şi-a recucerit, printre atâtea reforme, provinciile bunului simţ, a apropiat de artă pe toţi apologeţii adevărului bine îmbrăcat, adică pe artiştii veritabili.

Ce au adus ei în artă se află definit în două versuri ale lui La Fontaine :

Et je dis tout net et tout plat:
je ne veux point changer l'état...

Este chiar definiţia realismului. Observarea vieţii trebuie să treacă înaintea fanteziei. Cervantes n-a fost altceva decât un soldat de meserie, dar viaţa i-a oferit «teribile lecţii», cum scrie Bossuet în panegiricul Anei de Austria. Şi-a pierdut un braţ în lupta de la Lepante, (era fiul unui medic, ca şi Marcel Proust), a fost răpit de nişte piraţi (pirateria n-a dispărut nici azi), a zăcut, mâncat de păduchi, în închisorile marocane şi a fost răscumpărat de nişte călugări, cu 600 de ducaţi. A fost apoi furnizor de cereale pentru armată şi a ajuns din nou în puşcărie. În anul 1604, scriitorul era format în sufletul lui şi a scris «Don Quijote». Viaţă trăită... Este un capital care nu se poate improviza.

Capitalul vieţii trăite se întâmplă să fie adesea mai mare decât acela achiziţionat de artistul contemplativ. Munca grea ne-a dat, în literatură, scriitori de prima mână, ca Molière (actor), Gorki (muncitor de toate trudele), Hamsun (vatman de tramvai în Caucaz, vânător şi vagabond), Dickens (lustragiu şi spălator de borcane, apoi ucenic, băiat de prăvălie etc), Mark Twain (tipograf şi meseriaş de zece meserii), Sandburg (lăptar), Sherwood Anderson (industriaş şi agent de publicitate), Emerson (zilier şi căruţaş), Frederic Booth (cizmar), Panait Istrati (fotograf etc). Cum să nu aşteptăm roadele muncii chirurgului şi medicului clinician? Într-adevăr, aceste roade există şi ne spun barem atât: imaginaţia este un copil degenerat, faţă de ceea ce este viaţa trăită.

Marcel Proust care, fără îndoială, a fost prozatorul cel mai artist între cele două războaie mondiale, provenea dintr-o familie de medici (Robert Proust este tot atât de celebru, în medicină, ca şi Marcel, în literatură). Universul, pe care Proust l-a observat cu o entomologică minuţie, a fost relativ redus: nişte sateliţi, în jurul persoanei sale suferinde. A descoperit că, dincolo de frontierele somnului şi ale morţii, sau în preajma acestei redutabile liziere, luciditatea umană dispare şi începe necunoscutul absolut. Ştia de la Buffon (acest «Pliniu şi Aristotel al Franţei») că, în mijlocul durerilor supreme, în starea de agonie, clemenţa naturii anesteziază pe pacient şi că nici un bolnav readus la viaţă, din starea de comă, nu-şi aminteşte să-l fi durut ceva (Discursul de recepţie la Academia Franceză, rostit de Buffon). Proust a dedus, cu o genială forţă deductivă, că tocmai această anestezie ne împiedică de a cunoaşte zonele umbrite de apropierea somnului şi morţii. Opera lui Marcel Proust reprezintă un pas imens în acest dens nour al subconştienţei: dincolo de toate paroxismele suferinţei, el şi-a păstrat luciditatea analitică, slujind arta şi ştiinţa deopotrivă.

Un alt scriitor-medic, Axel Munthe, a descris, într-o carte de un farmec inefabil, «Cartea de la San Michele», un fenomen foarte puţin ilustrat în artă: în cazurile de longevitate, moartea morală precede cu mult moartea fizică. Când autorul cărţii revine la Capri, bătrân şi obosit, în speranţa că năvala amintirilor din tinereţe îl va înviora, regăseşte marea, mica plajă, *the Sorrento sealing-boat*, fetele care-şi aruncau portocale ca şi odinioară, pe Rozina, (altă măgăriţă, care tot Rozina se numea), florile care nu aveau alt nume decât pe acela de «flori», dar nimic din ceea ce vede şi aude acum nu-l mai emoţionează. De-a lungul drumului, spre Ana Capri, revede marmorele albite de soare, ca nişte oseminte: sunt *la roba di Tiberio*, rămăşiţele statuii împăratului (şi nu-l mai emoţionează). Reintră în biserică, unde revede statuia lui San Antonio, *all in silver* (din argint masiv!, ce crezi dumneata…), se aşează în genunchi, cu capul pe braţe, la picoarele sfântului (dar nimic nu-l mai emoţionează). Atunci, Axel Munthe îşi încheie cartea cu această crâncenă constatare: *I was dead and I did not know it* (*Murisem şi nu ştiam*). Nu întâlnim, în viaţă, atâtea cadavre ambulante*?* Nu este cumva, în această frază, ceva din anestezia clementă a naturii, despre care au scris Buffon şi Marcel Proust*?*

Georges Clemenceau a fost şi el un scriitor-medic. Medicina nu a practicat-o; l-a interesat exclusiv studiul acestei vaste ştiinţe. A fost om politic şi ziarist. Compromis în afacerea Panama, dar viu în „Afacerea Dreyfus", unde dezlegarea decisivă avea să o provoace Emile Zola, Clemenceau a rămas ca un scriitor tipic al patriei sale. A fost „civilul" care a comandat concursul reciproc al diferitelor fronturi militare. La Paris, sub Arcul de Triumf de la Etoile, se poate citi o inscipţie, lângă Soldatul Necunoscut: *La République Française, l'Armée Française, le Citoyen Georges Clemenceau ont bien-mérité de la Patrie*. În afară de scrierile sale risipite în presa epocii, chiar şi pentru teatru, două lucrări de proporţii contrastante, una (mică) despre Demostene, alta (mare) intitulată «Au soir de la pensée» îl înscriu printre scriitorii-medici. Ambele conţin preţioase contribuţii de artă şi de ştiinţă. Clemenceau a avut nişte duşmani mortali care n-au avut ce să-i facă: el a muncit pentru emanciparea popoarelor şi pentru gloria Franţei. Ca şi Léon Daudet (alt medic-scriitor, mistuit de furnicaţia unor idei devenite anacronice), nu s-a dăruit total nici ştiinţei, nici artei. Dar la ceasul greu, Clemenceau n-a spus, ca felcerii profesionismului, *c'est du bétail humain*. Ştim de la el că «suntem bogaţi prin ceea ce nu dorim şi suntem săraci prin ceea ce dorim». Gândirea lui întâlneşte pe poetul german Kerner, din alt secol, medic şi acesta, aşa cum am arătat, şi de la care păstrăm paradoxala sinceritate generoasă a unui naţionalist «neprusac»: «Nu suntem nici un fel de şcoală, nici mult, nici puţin, ci suntem ca un stol de păsări cântătoare, din inima cărora izvorăşte un cântec inspirat din unicitatea sufletului universal''.

Profesorul Gosset, savantul chirurg al spitalului de la Salpêtrière, a publicat o singură carte cu caracter literar şi ştiinţific: «Chirurgie et Chirurgiens» (Gallimard, 1941). El a avut o pasiune deosebită pentru România şi mulţi chirurgi români au fost elevii lui. La pagina 96 a cărţii sus-menţionate, Gosset scrie: «Dintre elevii mei, mulţi s-au dus în străinătate sau în colonii, ca să aplice barem puţinul din multul ce au învăţat aici, sentimentul de respect şi de afecţiune pentru chirurgia şi chirurgii francezi. În aceste vremi întunecate (1941), ştiu şi simt că în România, Iugoslavia, Grecia, Turcia, Argentina, Brazilia, Peru, Indiile Olandeze, Indonezia, Cuba, am prieteni a căror inimă o simt lângă a mea». Cartea lui cuprinde admirabile portrete de chirurgi: Dupuytren, Félix Terrier, Tillaux, Reclus ş.a. Gosset a salvat viaţa a cel puţin patru oameni: Clemenceau, Lyautey, Anatole France şi Reclus, dar n-a putut să salveze pe preşedintele Republicii Franceze, Paul Doumer, după atentatul comis de Gorgulov, la 6 mai 1932.

Ideea sa, relativ nouă, pe care o aduce în lucrarea sa, este aceea a «răului necesar». Chirurgia provoacă dureri «sincere», care poartă efecte psihologice, uneori atât de adânci încât potenţează personalitatea umană (în afară de rarele cazuri de mutilare definitivă a acesteia) şi, ca toate suferinţele reale şi prelungite, dezvoltă fecundităţi nebănuite, ca şi în pământurile virgine. Gosset a verificat, observând omul supus şi dezarmat în faţa chirurgului, o afirmaţie a lui Emerson: «Cei mai mulţi dintre oameni nu sunt fiinţe complete, ci doar schiţe neterminate, iar lacuna aceasta provine din faptul că oamenii sunt nevoiţi să trăiască înainte de a-şi fi descoperit adevărata lor vocaţie». Rezultă de aici oarecare suspiciune asupra precocităţilor*?* Este o problemă pe care o vor studia alţi scriitori-medici, în fruntea cărora se află T. Ribot, autorul unui studiu asupra «Bolilor Personalităţii». Cât despre tardiva descoperire a vocaţiei fiecăruia, două mari exemple luminează teza lui Gosset: compozitorul Hector Berlioz care a fost greşit îndrumat la medicină, n-a putut fi medic şi ilustrează muzica franceză; şi alt mare compozitor, Claude Debussy, care şi-a pierdut timpul la o şcoală de marină comercială.

Romancierul de limbă engleză, Cronin, ca medic, în romanul său «Citadela» apare cu un bici de foc, ca şi Molière, G.B. Shaw, Jules Romains, împotriva imposturii medicale, ca şi împotriva escrocheriilor din industria farmaceutică. Operaţia chirurgicală pe care o face unul dintre eroii romanului, Ivory, prin dramatica intensitate a ignoranţei asasine, aminteşte paginile magistrale ale lui Flaubert din romanul «Doamna Bovary», şi a ridicat împotriva autorului ceea ce se numeşte *invidia medicorum pessima*. Cronin însă nu întoarce vârfurile suliţei sale contra pacientului (care, pentru Dr. Knock, orice om sănătos este un bolnav care se ignoră), ci dă lupta făţişă cu aceia care exploatează disperarea bolnavului, cu un moft

de ştiinţă învechită, depăşită. De reţinut este că acest scriitor-medic nu este un avocat al medicinii şi afirmă că grădinarii şi zarzavagiii dau omenirii mai multe şi mai bune vitamine decât farmacia şi că marii binefăcători ai medicinii, Pasteur, Mecinikov ş.a. n-au fost medici.

Un alt romancier-medic, talentat ca şi medicul italian Maiocchi, este Céline (Louis F. Destouches) de la care ne-au rămas splendide cărţi de cea mai bună literatură («bogată în idei», cum se spune astăzi), ca: «Voyage au bout de la nuit», «Mort à crédit», «Bagatelles pour un massacre» şi «Ballet sans musique, sans personne, sans rien».

Pentru încheierea acestui tablou, care este departe de a fi complet, voi menţiona un mare poet şi prozator din prima jumătate a secolului nostru: pe Georges Duhamel.

Scriitor născut, nu făcut medic, de la brancardă până la cele mai savante consultaţii de somităţi, Georges Duhamel a scris poeme, teatru, critică, până în anul 1914. Războiul, care a izbucnit atunci, a orientat opera lui spre cu totul alte orizonturi. A fost prieten al României, a vizitat ţara noastră, a cunoscut pe Sadoveanu, pe Rebreanu, pe Camil Petrescu, pe Aderca şi o sumedenie de scriitori tineri. Era un om de o cuceritoare simplicitate şi modestie. Laureat al Premiului Goncourt, pentru romanul său «Civilisations», creator al bizarului Salavin, devenit apoi în 1935, membru al Academiei Franceze, acest scriitor, care nu avea pe cine să invidieze, invidia totuşi anonimatul, humusul uman din care se trag toate florile şi roadele, zestrea de aur a cărţilor sale. A descris personaje care ne lasă impresia de a-i fi cunoscut şi-i redescoperim când ne privim în oglindă. Toţi caută fericirea, sub aparenţele cele mai diverse («Chronique des Pasquier», «Le Club des Lyonnais», «Tel qu'en lui-même»). Ei nu o găsesc decât în răbdătoarea împlinire a datoriei faţă de familie, de ţară, de umanitate. Femeile zugrăvite de el nu sunt «fatale», nu sunt «stranii» şi «neînţelese», fiindcă au avut ca model fie caracterul Corneliei, mama Grachilor, fie al Colombinei frivolităţilor de bal mascat, ambele egal de umane în maternitate şi în nevoile elementare ale fiinţei lor. Duhamel descoperă că unul dintre pilaştrii de susţinere a societăţii moderne este soţia, sluga credincioasă a familiei, căreia îi cântă, sub mână, toate cratiţele şi tigăile de la bucătărie şi care intră surâzând, de la munca ei, ca şi cum nimic n-ar fi făcut, îndestulează pe fiecare, înteţeşte conversaţia cea mai agreabilă şi se retrage să spele farfuriile şi vasele, ca roaba cea mai demnă şi mai modestă a civilizaţiei. În acest timp, ea creşte copiii, învăţându-i să accepte, cu surâsul, toate greutăţile existenţei: de lângă ea, se vor ridica graţioasele sclave ale familiei de mâine şi ingraţii bărbaţi convinşi că ei singuri au clădit toate minunile lumii vizibile!... Şi tot de lângă ea pleacă artistul, elevul vagabond, care în zilele când se face, acasă, dulceaţă de zmeură, lasă dracului latina şi matematica şi respiră parfumul zmeurei care-şi dă sufletul în siropul clocotitor de zahăr. Doar suavul miros îi trebuie!... «Dulceaţa se aruncă!...» («Fables de mon Jardin»).

În delicata frescă pe care Duhamel o face bestialităţilor războiului, el ne spune că, pe front, există doar două feluri de bolnavi: «transportabili şi netransportabili». Brancardierii africani îi adună şi-i duc la spital. Acolo soldaţii negri văd atâtea unelte nichelate, atâtea medicamente şi atâtea frumoase surori de caritate, atâtea săli de chirurgie: toate sunt pentru oamenii albi... Duhamel este convins că bine ar fi alcătuită lumea noastră, dacă ar avea mulţi artişti în medicină şi mai mulţi medici în literatură. Ne invadează mâinile împbijutate şi constelate de pietre scumpe şi ne lipsesc mâinile miloase.

În «Ballade de Florentin Prunier», Duhamel descrie o ţărancă dintr-un sat francez, care (nu se ştie cum) a presimţit că băiatul ei a căzut pe front. Porneşte singură de acasă, în papuci, cu o broboadă, prin lapoviţa iernii anului 1917. N-are alt bagaj decât o bocceluţă cu făină, în care a cufundat câteva ouă proaspete şi o ulcică cu unt. Încotro să se ducă? Lumea devine ameţitor de vastă atunci când pierdem pe acela pe care-l iubim. Dar orice mamă presimte unde i se află copilul, aşa cum peniţa ştie unde se află Nordul. După mai multe zile şi nopţi de rătăcire, ea s-a oprit în faţa unui spital de răniţi. Aici trebuie să fie! Acolo era...Trecuse multă vreme şi asta se vedea-n ulcică, unde se-ngălbenise untul... I s-a îngăduit să-şi vadă băiatul: era un soldat, nimic mai mult, n-avea nici o decoraţie, dar prin coşul pieptului sfărâmat al lui Florentin Prunier, el respira cu sânge prin bandaje. N-aveau nimic să-şi spună, unul altuia. Spun mult ţăranii atunci când tac. Mama aceea ruptă de foame şi de oboseală s-a întins la picioarele feciorului ei şi a adormit. Iar băiatul a profitat de faptul că maică-sa nu-l mai vedea şi a murit «ca să nu-i deranjeze somnul».

În altă pagină, Duhamel zugrăveşte un bărbat sănătos, care se credea bolnav. A refuzat să-l trateze, dar el a căzut pe mâna medicilor-şarlatani. După ani, l-a reîntâlnit: era vesel, exuberant, fericit şi plin de pofte. Doctorul i-a spus: «– Du-te acasă, eşti grav bolnav»... A doua zi, el a murit, pe braţele mele, mulţumindu-mi că l-am făcut sănătos»...

Duhamel a scris o operă stufoasă ca o pădure. N-a inventat nici un «subiect». A cules din viaţă. O muncă imensă, de observaţie. Geniul din natură i-a impus modestie, ca şi vrăjitorului pictor-medic Ţuculescu...

Antoine de Saint-Exupéry ne relatează sfaturile unui pilot antrenor al zborului de noapte. În rezumat, el spune: Acum, ştiţi să zburaţi. Dar nu vă lăsaţi în ispita de a traversa Atlanticul! Asta e treaba celor care ştiu mai mult decât voi. Vi s-ar putea întâmpla nenorocirea de a reuşi, ajungând pe celălalt ţărm al oceanului. Asta n-ar demonstra nimic. S-ar spune că aţi trecut cu bine prin riscurile sinuciderii şi ale ignoranţei. Aveţi răbdare şi munciţi. Puii care zboară prea devreme din cuib, îi mănâncă pisica...

Dar scriitorii pot să spună: Toţi muncim!... Este adevărat. Numai lupta corp-la-corp cu durerea, numai «rezistenţa la suferinţă», cum a scris Gosset, înfrumuseţează florile artei. Axell Munthe ne evocă un exemplu convingător: în timpul studenţiei sale, la Paris, locuia într-o odăiţă din Boul' Mich', unde un castan îi întindea, pe terasă, un braţ înflorit. Studentul vedea ispitele Parisului şi auzea în piept cum îl lătra inima, ca să-l scoată în aerul plăcerilor. Dar tânărul acela şi-a deschis tratatul lui Charcot, la pagina 6, unde încep toate cărţile, a mai aruncat încă o privire înspre cântăreaţa primăvară de afară, înspre castanul încărcat de candelabre albe şi roze, apoi s-a adâncit în studiu... Când a terminat cartea, se auzeau castanele, cum cădeau pe terasă...

Jertfa este preţul pe care-l cere de la noi natura, pentru tot ce să desăvârşim. Iar în artă, cu atât mai mult. Artiştilor, scriitorilor, tuturor făurarilor splendorii umane, le pot spune cuvintele lui Anatole France, către iubita sa, doamna de Caillavet:

«– Mişcarea nu însemnează neapărat pasiune!...»

SIMION BOGDĂNESCU

UN EMINESCOLOG DE FRUNTE

Un cap teoretic, ideolog polemic, atras de patima ideilor până la identificare şi asumare, un eminescolog de frunte, din stirpe maioresciană, călinesciană, trecut prin „Logica dinamică a contradictoriului „ a lui Ştefan Lupaşcu, prin „Scrisori despre logica lui Hermes" a lui Constantin Noica şi prin „luminişul" Fiinţei heideggeriene, ni se arată a fi prozatorul, criticul literar şi gânditorul în aforisme Theodor Codreanu în relativ recenta sa carte „Eminescu incorect politic", a cărei naştere de tipar s-a înfăptuit în anul 2014 la Editura „Scara", colecţia „Institutul Mihai Eminescu" din Bucureşti, cu sprijinul Asociaţiei „Sfinţii Români". Nu întâmplător, cred, căci şi N. Iorga şi Tudor Arghezi au văzut în poetul nostru naţional pe „sfântul preacurat al ghiersului românesc".

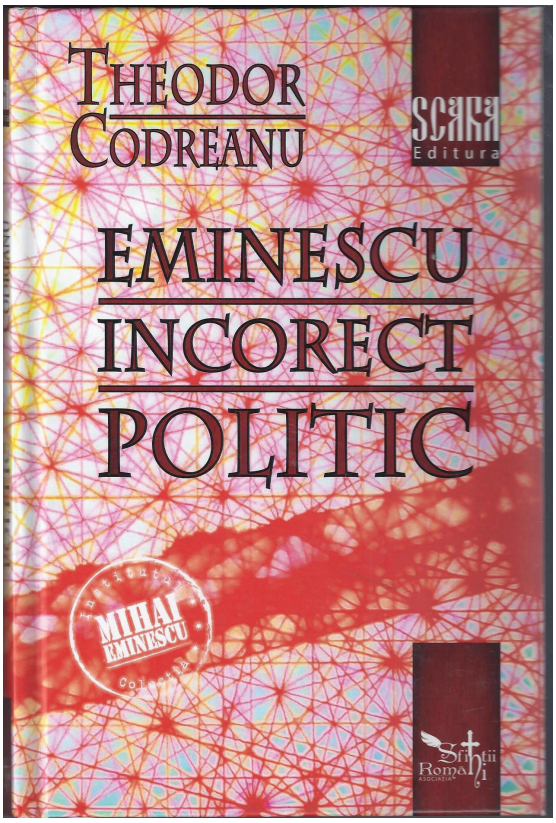

După cum precizează autorul însuşi în succintul „Argument": „Cartea de faţă (care valorifică texte risipite prin reviste sau din *Eminesciene*, 2012, altele inedite) îşi propune să facă o concesie „corecţilor politici": să arate de ce Eminescu este „incorect politic", fiind un răspuns dat lui Horia Roman Patapievici şi dilematicilor, ca şi tuturor acelora ce se înscriu în cohorta de detractori ai publicistului şi poetului nostru „nepereche" şi care încearcă, fără succes, însă, îndepărtarea de la ipostaza lui *menită*, în cer şi pe pământ, de a fi „centrul iradiant al canonului literar românesc".

Personalitatea genială şi opera poetică şi publicistică eminesciană sunt apărate de criticul Theodor Codreanu cu argumente severe, adevărate, documentat, încât face lumină şi dreptate, ca un naţionalist cu măsură, capabil, pregătit, cult, fără flexibilităţi de coloană, fără menajamente ce nu-şi găsesc rostul când e în joc soarta unui exponent excepţional al poporului şi al limbii artistice româneşti.

Eminescu este, de fapt şi de drept, arheul creativităţii autohtone, cu o existenţă tragică, milenară, şi locul său nu poate fi schimbat şi nici lăsat la voia întâmplării, sub pana unor reprezentanţi globalişti ai „corectitudinii politice".

Theodor Codreanu are gândul bătăios. Pus prea bine în gardă de inteligenţa sa nativă şi de travaliul său neobosit asupra textelor eminesciene, dar şi asupra textelor confraţilor săi literari, unele de acceptat, altele de respins fără nicio ezitare, aduce lămuriri preţioase posibilului cititor. Astfel, Eminescu, înaintea lui Caragiale, pune în circulaţie şi explică lexemul *moft*: „Miracolul e, afirmă autorul, că I.L. Caragiale este cea dintâi creaţie majoră a eminescianismului". Şi, ulterior, I. Slavici şi I. Creangă.

Motorul este o *invariantă a variantei* : „Antitezele sunt viaţa!" (Eminescu). Rezultă că trebuie schimbată dihotomia revoluţionar- reacţionar! Şi eu accept această idee! Cei care se opun unor sloganuri confecţionate *ad litteram* sunt purtătorii de făclie ai neamului: „Aşadar, avem nevoie de *reacţionari* ca Eminescu aşa cum avem nevoie de aer."

Scriitorul Theodor Codreanu atacă ideile mari. Creştinism sau păgânism eminescian (Pompiliu Constantinescu!). Domnii mei, dar şi păgânismul este o religie, este o credinţă. Scrie Eminescu : „Eu sunt budist. Nefiind creştin simplu, ci creştin ridicat la puterea a 10-a!" Problema Fiinţă / Nefiinţă din *Imnul Creaţiunii* , X, din *Rig Veda*, preexistenţialism eminescian (elegia „Melancolie") sau nu („Ontologia poetică a arheităţii", proclamă scriitorul Codreanu), „fără Eminescu, nu avem canon românesc!" „Conceptul vechi grecesc de poezie», trecut prin Dante şi Shakespeare.

Un studiu de excepţie este „A. C. Cuza şi romantismul eminescian». Pe bună dreptate (demult am ajuns la această concluzie!), modernismul începe cu romantismul, iar nu cu simbolismul, cum greşit ni se teoretizează, pentru că este cel dintâi care se opune raţionalismului cartezian, osificat!

Un studiu frumos şi păstrat în marginile Adevărului se referă la „Eminescu şi Brâncuşi», pasărea măiastră şi zborul Luceafărului către Demiurg: „E o fenomenologie a esenţelor dinamice, care vine direct din ontologia arheului eminescian. Zborul brâncuşian e proporţie de mişcări, iar nu proporţie de forme. El nu sculptează păsări, ci zborul. Sau, cum spune Eminescu: „El zboară, gând purtat de dor / Pân' piere totul, totul.»

Mă opresc la prenume: Mihai sau Mihail? Eu zic *Mihail* (trei silabe) + Eminescu (patru silabe) = 7: cifră fatidică şi, implicit, sfântă! Sfântul Mihail. Mă opresc la însemnarea Mitei Kremnitz: „Eminescu a prins adevăratul sens al lumii şi al vieţii!».

Nota bene: George Munteanu, un adevărat eminescolog! Aurelia Rusu, idem! Totul trimite la *organicitatea operei lui Eminescu*. Şi prin aceasta trece, cum s-a exprimat ermeticul Ion Barbu, peste mode şi timp.

„Eminescu incorect politic» este o carte frumoasă, plină de ceea ce Paul Valéry numea: „mistuitoarele idei!» Dacă Eminescu s-ar scula din mormânt şi ar veni, ca om, lângă noi, i-ar strânge mâna frăţeşte lui Theodor Codreanu, care este un apostol al cugetului eminescian. Nu zicea, în adevăr, G. Călinescu la sfârşitul „Vieţii lui Eminescu» (din 1932)?: „Ape vor seca în albie şi peste locul îngropării sale va răsări pădure sau cetate şi câte o stea va vesteji pe cer în depărtări, până când acest pământ să-şi strângă iarăşi sevele şi să le ridice în ţeava subţire a altui crin de tăria parfumurilor sale!»

MARIAN ROTARU

PERSEU ȘI ANDROMEDA. O ALTFEL DE ISTORIE (3)

- urmare din nr. 57 -

Eforii, demnitarii polisului, dormeau pe piatra altarului pentru a vedea în vis viitorul. Oniromanţia este veche prin urmare. Sufletul eliberat de trup se deplasează instantaneu în timp şi spaţiu, astfel încât trecutul, prezentul şi viitorul pot fi percepute simultan.

Călătoriile extatice făcute în stare de veghe sunt apanajul iniţiaţilor. Visurile oamenilor obişnuiţi trebuie interpretate pentru a fi înţelese. Multe sunt retrăiri ale evenimentelor curente sau dorinţe refulate, adică balast prea puţin util în divinaţie. Atunci când visul arată imagini arhetipale, păstrate în subconştientul colectiv, avem de a face cu o trăire onirică demnă de a fi analizată. Dacă elementul dominant al visului este un automobil, să zicem, aproape sigur avem de a face cu reziduul unei imagini care a impresionat creierul peste zi. Spre deosebire, o apă, un stejar, sau o figură geometrică de exemplu, sunt entităţi arhetipale cu valoare simbolistică. Cealaltă fată a Andromedei, vrăjitoarea Circe, era mare cunoscătoare a alcaloizilor halucinogeni din plante. Locuia pe insula Aeaea, pământ mitic neidentificat de geografi. Se spune că Circe a transformat o parte din oamenii lui Ulise în porci. Bieţii de ei abia scăpaseră de încercarea din Insula Ciclopilor, un alt pământ misterios, unde erau cât pe ce să cadă pradă ciclopului Polifem, fiul nereuşit al zeului Poseidon şi al nimfei Toosa. În realitate Circe i-a făcut pe oamenii lui Ulise să aibă apucăturile porcilor şi să uite că.. sunt oameni. Doar Eurylochus refuzase să mănânce din festinul vrăjitoarei. Prin urmare nu a fost drogat şi îl avertizează pe Ulise. Odiseu merge totuşi la Circe şi participă la banchetul ei, dar sfătuit de Hermes, se păzeşte de otravă îngurgitând mai înainte planta moli. Nu se ştie exact identitatea acestei buruieni minunate. Unii cred că ar fi ghiocelul ale cărui cepe conţin galantamina, de ajutor pentru memorie şi folosit ca leac pentru boala Alzheimer. Alţii spun că antidotul s-ar fi găsit în iarba rue, originară din Caucaz, cultivată azi în Noul Mexic, Arizona şi Nevada pentru extragerea colorantului „roşu de Iran". Regele din Itaca scapă de stupefiantul lui Circe, dar nu şi de farmecele ei. Rodul iubirii va fi Telegonus. Vrăjitoria există în realitate?Am cunoscut un negru Teke din Congo Brazzaville. Mi-a spus că în tribul lui vracii au puteri deosebite şi incontestabile. Pot ucide de la distanţă cu gândul, sau se pot dedubla. Ulise va ajunge în patrie după ce pe insula lui Helios pierde toţi oamenii, inclusiv pe Eurylochus, pedepsiţi că au vânat taurii sacri închinaţi zeului. Sfârşitul lui Odyseu nu va fi deloc fericit. Telegonus, fiul ajuns între timp rege al Egiptului, invadează insula Itaca şi îşi omoară tatăl. Execuţia a fost bestială dacă ne luăm după Benoît de Sainte-Maure, deşi se poate ca „Romanul Troiei" scris în secolul XII, să reflecte mai degrabă cruzimea şi barbaria evului mediu. Penelopa nu va fi până la urmă fidelă lui Ulise. Proverbiala ei credinţă este dezminţită de repeziciunea cu care acceptă să se mărite cu Telegonus. Cei doi sunt părinţii lui Italus. În epopeea „Telegonida" datorată lui Eugamon din Cyrene se spune că tânărul trece marea Ionică şi se aşează pe pământul Calabriei de azi. A fost un om gospodar, mult mai paşnic decât tatăl său, Telegonus. Dincolo de mare, Italus înfiinţează Ţara Viilor, Oenotria, cu podgorenii din Itaca care l-au urmat. Oenotrienii sunt prima stirpe civilizată din peninsula, care după Italus se va chema Italia.

Nici cu celălalt băiat, Aeetes, lucrurile nu sunt clare. A fost căsătorit cu una dintre oceanidele Eldyia, Asterodia sau Neaera, ori poate cu toate trei. Pentru Aeetes, paternitatea lui Perses este contestată. Gurile rele spun că ar fi copilul oceanidei Perseis, nora lui Perseu, şi al zeului Helios. Nu trebuie să mire, deoarece nu de rare ori reginele îşi înşelau soţii cu zei. Din relaţia adulterină s-a născut încă un băiat, Aloeus. Helios a oferit feciorilor stăpânirea în ţările Asopia şi Ephyra din Peloponez. Aeetes renunţă la coroana Asopiei, pentru a deveni regele Colhidei, luând locul fratelui Perses. De aici încep necazurile. Jason, prinţul polisului Iolcos din Tesalia, însoţit printre alţii de Hercule, ajunge în Colhida, pentru a căuta lâna de aur. Până să atingă ţărmul Caucazului, Iason a urcat pe Istru, mânat de ştirea confuză că undeva, la nord există mult aur. Era vorba de Munţii Apuseni. Plecând de la toponimul Roşia Montană şi de la substantivul elin erythron-roşu, Nicolae Densuşianu emite ipoteza că legendara ţară Erytrea, plasată de autorii antici în Atlantida, ar fi fost situată de fapt pe teritoriul de azi al Ţării Moţilor. Jason nu a putut urca pe Dunăre decât până la insula Ada Kaleh, oprit fiind de cataracta Cazanelor. Pe Ada Kaleh va găsi adevăratul aur, puieţi de măslin ce vor fi plantaţi în Elada. Dealtfel Tesalia va fi o patrie bună pentru măslini. Aici se produce varietatea de Volos, cea mai bună din lume. Din păcate geograful Tim Severin, autorul volumului „Expediţia Jason", care a refăcut traseul argonauţilor nu a urcat în susul Dunării. Este interesant că pe Dunăre întâlnim arhipelagul insulelor Belene, denumite cândva Persine. În cele din urmă, Jason ajunge în Caucaz, unde aurul se aduna din apa râurilor prins cu lână de oaie. Aici o găseşte pe Medeea, fiica lui Aeetes, de care se îndrăgosteşte. Medeea, considerată, prin tradiţie, străbuna mezilor, poporul geamăn persanilor, fuge cu argonautul, împotriva voinţei tatălui. Absyrtus, fratele ei, o va urmări, dar va fi ucis de Jason. Unii cred că locul măcelului este Insula Athenei(zeiţa înţelepciunii), iar alţii cred că ar fi una dintre insulele Brygee, închinate zeiţei Artemis, ambele, pământuri mitice. O tradiţie spune că Absyrtus a fost tăiat (*tomos*) pe o mică insulă de lângă ţărmul dobrogean, azi peninsulă. Este Peninsula Constanţei. Pe ostrovul din Pontul Euxin se va ridica, peste un mileniu, colonia miletiană Tomis.

Odată cu domnia lui Perseu, debutează în Micene dinastia persizilor. Cum în familiile regale căsătoriile au mare importanţă politică, doi dintre fiii eroului, Alcaeus şi Electryon, ultimul fiind succesorul lui Perseu la tron, vor lua de soţii pe Astydameia şi respectiv pe Eurydice, fiicele lui Pelops, regele ţării vecine, Pisatis. Această înrudire va permite lui Atreus, fiul lui Pelops, să preia coroana de la nepotul său Eurystheus, ultimul rege persid. Mama lui Eurystheus, amazoana Niccipe, era sora lui Atreus. Tatăl lui Pelops, socrul persizilor, a fost fiul uriaşului Tantalus, regele Lidiei. Chiar dacă, pe linie paternă,

→

era nepotul lui Zeus şi al nimfei Plouto, a sfârşit viaţa rău. Propriul tată, Tantaus, l-a ucis, l-a fiert şi l-a servit la masă cu prilejul unui banchet. Dar până să fie mâncat, a fondat oraşul Pisa şi regatul Pisatis din Peloponez, precum şi colonia Pisa din Toscana de astăzi. Este iniţiatorul Jocurilor olimpice. Peloponez înseamnă „Insula lui Pelops". Totuşi pământul grecesc care poartă numele prinţului venit din Lidia, este o peninsulă. Insulă devine abia în secolul XIX când este tăiat canalul Corint. Vechii greci nu puteau confunda o insulă cu o peninsulă. Elada are nenumărate şi din unele şi din celelalte. Singura explicaţie ar fi că Pelops a domnit la început pe o mică insulă vecină continentului. Care este aceea? Poate nici nu mai există. A rămas doar în legendă. Nu este singurul caz când numele unei insule mitice este transferat ţării continentale din imediata vecinătate. Brazilia, Coreea şi California sunt exemple grăitoare. Perseu a avut două fete. Autochthe s-a măritat cu Egeu, regele Aticei. Printre fii, s-a numărat Tezeu. Cealaltă, Gorgophna, este prima femeie din istorie căsătorită de două ori. Unul dintre soţi a fost Oebalus, regele Laconiei, iar al doilea, Perrierea, suveranul Messeniei. Gorgophona este mama lui Tyndareus, tatăl vitreg al Elenei din Troia şi a regelui spartan Icarius. Ginerele lui Icarius a fost Ulise. Prinţesa Alcmene, fiica regelui persid Amphytrion, sedusă de Zeus, l-a născut pe Hercule, eroul naţional al grecilor. Templele închinate viteazului sunt împrăştiate în toată lumea controlată de eleni. Le găsim pe insula Malta, sau în oazele Baharya din Egipt, ale căror locuitori de azi sunt greci arabizaţi. Lăcaşul de cult dedicat lui Hercules Monoikos de pe Coasta de Azur, este nucleul viitorului oraş şi principat Monaco. Heraclizii, urmaşii lui Hercule, au domnit în Laconice, Messenia şi Corint, cât şi în Lidia şi Maeonia, ambele ţări ale Asiei Mici. Descendenţa din Hercule o reclamă 11 filosofi, istorici, medici, cărturari, pictori, generali şi amirali ai vechii Elade. Ultimul care s-a pretins a fi urmaşul eroului care a ucis leul din ţinutul Nemeea, este Ioan Iacob Heraclidul, născut în insula Samos. A fost principe între anii 1561–1563 şi fondatorul primei instituţii de învăţământ superior din Moldova.

Atreus fiul lui Pelops deschide seria regilor atrizi din Micene. Elena zisă din Troia, sau mai corect Elena din Sparta, despre care am amintit, a fost logodnica lui Menelaus, fiul lui Atreus, dar va fi răpită de Paris, băiatul regelui Priam din Troada. Fapta duce la războiul troian şi la căderea Troiei, urmată de exilul lui Enea, cumnatul lui Paris, şi al fiului său Ascanius. Ajuns în Latium, Enea se va căsători cu Lavinia, fata regelui Latinus, iar Ascanius întemeiază polisul-regat Alba Longa, pe dealurile Albane. Din stirpea lui Ascanius se va naşte după patru veacuri, Romulus, fondatorul Romei.

Impactul Imperiului Roman asupra istoriei lumii este prea bine cunoscut. Amintesc doar sutele de milioane de vorbitori ai limbilor latine şi sistemul de drept roman aplicat în majoritatea statelor lumii civilizate. Suveranii Rusiei, Germaniei şi Turciei s-au considerat cezari romani. Despotul de Moreea, Andrei Paleologul, s-a proclamat basileu după moartea fratelui său Constantin al XIII-lea ultimul suveran grec care a domnit la Constantinopol. Moreea va fi cucerită de turci în 1460, iar Andrei pleacă în exil la Roma. Papa l-a recunoscut ca împărat al Bizanţului. Moare în 1502, la puţin timp după ce a vândut rangul imperial monarhului spaniol.Prin urmare, actualul suveran al Spaniei poartă titlul de împărat al Imperiului Roman de Răsărit, aşa cum tot onorific este rege al Ierusalimului. Reminiscenţă bizantină este şi titlul de Locţiitor al Tronului Cezareei Capadochiei, atribuit Patriarhului României, precum şi extrateritorialitatea de care se bucură în Turcia, Patriarhia de Constantinopol. Grecii consideră şi acum oraşul Constantinopol capitala lor eternă ocupată vremelnic de turci. Pentru ei, 29 mai este zi de doliu naţional. La 29 mai 1453, turcii au cucerit Bizanţul. Sfântul Munte şi Vaticanul sunt urmaşele de drept ale vechiului imperiu. Primul foloseşte stema bizantină. Vaticanul este condus de Curia Romană, care în antichitate era adunarea triburilor din Cetatea Eternă. Papii se adresează „Urbi et Orbi" - „Oraşului şi Lumii" întocmai ca cezarii romani. Protocolar sunt consideraţi superiori oricărui alt şef de stat creştin. Nu închei înainte de a-l aminti pe Brutus, unul dintre însoţitorii lui Enea. A ajuns în Anglia de azi şi după ce-i înfrânge pe băştinaşii uriaşi, înfiinţează regatul Noua Troie, a cărui amintire este perpetuată de numele fluviului Tamisa.Brutus este considerat fondatorul Angliei, ţară care, prin intermediul Imperiului Britanic, va stăpâni până la jumătatea secolului XX, un sfert din suprafaţa şi jumătate din populaţia lumii. Anglia este patria mamă a Canadei, Statelor Unite, Noii Zeelande, Australiei şi Africii de Sud.

Observăm că multe dintre soţiile şi mamele eroilor sunt naiade ori oceanide. Şi unele şi celelalte sunt femei frumoase care trăiesc în apă, dar care la o adică pot duce o viaţă normală pe uscat. Naiadele sunt un fel de zâne care locuiesc în râuri şi fântâni, surori bune cu nimfele care populează crângurile şi pădurile. Oceanidele sunt naiadele mării. Pe unele nu le-a ocolit celebritatea. Aşa este Calypso, stăpâna insulei Ogygia, care a vrut să-l seducă pe Ulise, sau Beroe de numele căreia se leagă întemeierea oraşului Beirut din Fenicia. Vestită este şi Merope, măritată cu Sisif. Este vorba de regele polisului Ephira din Corintia, crunt pedepsit în Hades să ridice la infinit o piatră pe munte. Se spune că Sisif a înlănţuit Moartea, încât nimeni nu mai murea. Se mai spune că din mariajul său cu Anticleea, fiica tâlharului Autolicos, s-a născut Ulise, viitorul rege din Ithaca. Autolicos, odrasla zeului Hermes, avea darul de a face lucrurile invizibile. Un fizician român a inventat de curând această posibilitate, deconspirând astfel unul dintre secretele nemuritorilor. Oceanideele apar sub denumirea „pania" în poveştile maorilor. Un mit identic, creat de băştinaşii Noii Zeelande şi lumea mediteraneeană, două culturi care nu au avut contact, dovedeşte că ceva adevăr există. Oceanidele erau fiicele zeului Nereus, supranumit de elini, „bătrânul mării". După tradiţia antică, bătrânii mării sunt oameni subacvatici, asemănători nouă dar cu podoabă capilară albă, lipsită de pigment. Aveau proprii regi. Nonnus de Panopolis arată în „Dyonisiaca", că unul dintre aceştia a fost pretendetul oceanidei Beroe. Inclusiv Simbad Marinarul, erou din „1001 de Nopţi", a avut de a face cu bătrânii mării. Max Westenhofer şi Sir Alister Hardy Clavering argumentează că o parte dintre umanoizii primitivi au migrat în mare. În condiţiile subacvatice evoluează către *homo sapiens*. Unii dintre locuitorii mării, strămoşii noştri direcţi, recuceresc continentele şi insulele. Populaţiile care rămăseseră pe uscat sunt decimate. Grupuri izolate de humanoizi preumani supravieţuiesc până în zilele noastre. Sunt rudele noastre îndepărtate, cărora li se spune yeti în Himalaia şi Tibet, chuchuna în Siberia, alma în Caucaz, jidovi în Carpaţi, bigfoot în California de Nord etc. Un erou nu poate fi erou decât într-o lume eroică" a spus romancierul american Nathaniel Hawthorne. Andromeda şi Perseu au trăit într-o lume eroică. În lumea care a născut civilizaţia noastră, a celor de azi.

Elena Monu, Preşedinte*: Se cuvine ca noi, membrii Academiei Bârlădene, să realizăm această placă memorială, pentru că lemnul se usucă, se prăbuşeşte, vorbele se duc la cea de-a doua generaţie, piatra rămâne...*

C. D. Zeletin, Preşedintele de Onoare*: În emoţia care ne cuprinde pe toţi, ne scapă esenţialul, ne scapă forţa timpului. N-avem nicio clipă să-i dăruim acestui gând, acestei percepţii a forţei timpului. S-au împlinit 100 de ani... Un om la 100 de ani e un om uzat, dacă mai trăieşte, ajutat de alţii... Academia este tânără, este proaspătă, este plină de entuziasm. Şi are aripi ca heruvimii, şi-i plină de tineret...*

www.academiabarladeana.ro / e-mail: academic@academiabarladeana.ro

Academia Bârlădeană

Revistă editată de Societatea literar-culturală Academia Bârlădeană.
Anul XXII, nr. 2(59), iunie 2015, Bârlad, Bd. Republicii nr. 235.
Cont: RO10RNCB0260003275640001 - BCR Bârlad.
Colectivul redacţional: Serghei Coloşenco (redactor şef), Ritta Mintiade, Bogdan Artene, Florian Pricop, Elena Popoiu, Eliza Artene, Constantin Romete.
Responsabil de număr: Elena Popoiu
*
Tipărit la S.C. IRIMPEX S.R.L. Bârlad (Tel./Fax: 0335 425302)

Manuscrisele trimise pe adresa redacţiei se publică în ordinea necesităţilor redacţionale. Materialele nepublicate nu se restituie.

Răspunderea pentru conţinutul articolelor publicate aparţine autorilor.

ISSN: 1584-8361

Număr apărut cu sprijinul unor membri ai Academiei Bârlădene.